

ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА МУЗИЧНОГО ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВ

ФАХОВА МУЗИЧНА ПРАКТИКА

для студентів спеціальності

“МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО”

загальної середньої освіти

для студентів педагогічного факультету

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Ізмаїл, 2019

УДК 378.016:78(075.8)

Фахова музична практика / Укладачі Бухнієва О.А., Банкул Л.Д. – Ізмаїл : ІДГУ, 2019 – 116 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол №3 від 17.11 2019 р.).

Рекомендовано до друку Вченою радою педагогічного факультету Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол №9 від 23.04 2019 р.).

Обговорено і схвалено на засіданні кафедри музичного та образотворчого мистецтв Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол №9 від 23.04 2019 р.).

Рецензенти:

О.В. Сорока – доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи кафедри Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка;

Н.О. Гунько – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри вокалу та хорових дисциплін Херсонського державного університету;

Ж.Є. Сироткіна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри музичного та образотворчого мистецтв Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Бухнієва О.А., Банкул Л.Д.

Фахова музична практика для студентів спеціальності “Музичне мистецтво” загальної середньої освіти : Навчально-методичний посібник / Авт.-укл. Бухнієва О.А., Банкул Л.Д. – Ізмаїл : ІДГУ, 2019 – 116 с.

Робота складається з трьох частин: в першій розглядаються теоретичні положення організації й проведення музично-педагогічної практики в умовах Нової української школи загальної середньої освіти в системі університетської освіти; друга частина присвячена питанням структури музично-педагогічної практики в аспекті реалізації вимог державного освітнього стандарту Нової української школи; у третій - наведено методичні матеріали до практики: зразки оформлення звітної документації студентів, а саме схема щоденника музично-педагогічної практики, приблизні схеми видів аналізу уроку музичного мистецтва та музично-виховних заходів, схеми психолого-педагогічної характеристики класного колективу та інші матеріали. У додатках наведена навчальна програма уроків музичного мистецтва у Новій українській школі загальної середньої освіти (орієнтовний варіант). Призначено для студентів-практикантів і керівників музично-педагогічної практики педагогічного факультету.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	10
1.1. Мета і завдання музично-педагогічної практики.....	10
1.2. Концептуальні положення проектування і організації музично-педагогічної практики студентів університету.....	17
1.3. Значення безперервної практики у світлі безперервної освіти.....	22
2. СТРУКТУРА МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	25
2.1. Зміст діяльності студентів під час музично-педагогічної практики, її види	25
2.2. Організація і керівництво музично-педагогічною практикою.....	45
2.3. Права й обов'язки студентів-практикантів.....	46
2.4. Підведення підсумків музично-педагогічної практики.....	48
2.5. Критерії оцінювання музично-педагогічної практики студентів.....	50
3. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ПРОВЕДЕННЯ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	55
3.1. Зразки оформлення звітної документації студентів:.....	55
- індивідуальний план роботи практиканта.....	56
- звіт з музично-педагогічної практики.....	58
- примірник щоденника з проходження музично-педагогічної практики....	59
Схеми планування студентами (у щоденнику) різних видів музично-виховної роботи у середній школі:	
а) уроку музичного мистецтва.....	60
б) заняття хору чи вокального ансамблю.....	61
в) позакласного музично-виховного заходу.....	62
3.2. Самозвіт практиканта з виробничої музично-педагогічної практики в умовах Нової української школи загальної середньої освіти (орієнтовна схема):....	63
- аналіз проведення музично-виховного заходу.....	64
- орієнтовна схема складання характеристики особистості школяра.....	65
- орієнтовна схема складання психолого-педагогічної характеристики колективу класу.....	68
3.3. Зразок оформлення характеристики студента.....	71
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	72
ДОДАТКИ.....	76

Пояснювальна записка

У національній Доктрині розвитку освіти України XXI століття наголошується на необхідності підвищення якості підготовки педагогічних кадрів, формуванні їхніх компетентностно-професійних умінь. Високий рівень професіоналізму вчителя є безпосередньою умовою розвитку особистості учня, успішності виховного процесу в цілому. 2018/2019 навчальний рік є стартом для **Нової української школи** загальної середньої освіти. ЗСО у різних регіонах України долучились до Всеукраїнського експерименту з питань розроблення, апробації та впровадження навчально-методичного забезпечення діяльності відповідно до вимог нового Державного стандарту загальної середньої освіти.

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Метою нової української школи є різноманітність розвитку, виховання і соціалізація особистості, яка мусить усвідомлювати себе повноцінним громадянином України, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності.

Формула нової української школи складається з важливих ключових компонентів:

- оновлений зміст освіти, заснований на формуванні професійних компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві;
- оновлені принципи педагогіки, які ґрунтуються на взаємопартнерстві між учнем, учителем і батьками;
- умотивований професійний учитель, який має свободу творчості й самовдосконалення;
- орієнтація на інтелектуальні потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм як ключова позиція навчання;
- безпосередній процес виховання учнів, який заснований на формуванні духовних та культурних цінностях;
- оновлена структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.

Нова українська школа – це оновлена школа. Тут прислухаються до думки школярів і у той же час навчають критично мислити, висловлювати власну думку та взростати відповідальними громадянами суспільства.

Запорукою успіху нової школи є тісна співпраця з батьками, громадами і підтримка з їхнього боку. Саме у школі діти отримують свої перші ґрунтовні знання, враження. А тому значне місце в духовному становленні підростаючого покоління належить вчителям, особливо естетичного циклу, до якого належать уроки музики. Їхня педагогічна праця завжди спрямована на виховання морально-естетичних ідеалів та культурних почуттів, художньо-естетичного смаку у школярів. На своїх уроках вчителі предметів естетичного циклу формують морально-піднесене ставлення дитини до навколишнього світу.

Сучасний світ стає все більш складним. Сьогодні учню недостатньо лише дати знання, важливо навчити його користуватися ними. Отримані знання та вміння формують його компетентності, потрібні для успішної самореалізації у подальшому житті, навчанні та праці. Оновлені освітні стандарти мають ґрунтуватися на «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» (18.12.2006), але не обмежуватимуться ними¹. Компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, яка мусить визначати здатність особистості успішно впроваджувати власну професійну діяльність у подальшому житті.

Серед 10 ключових компетентностей нової української школи визначимо декілька:

1. Спілкування державною (або рідною у разі відмінності) мовами. Це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів).

2. Спілкування іноземною мовою. Уміння належно розуміти висловлене, усно і письмово визначати і тлумачити поняття, думки, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо) у діапазоні різноманітних соціальних і культурних контекстів. Уміння міжкультурного спілкування.

3. Формування умінь вчитися впродовж свого життя. Здатність до пошуку та засвоєння нових професійних знань, організації навчального процесу (власного і колективного).

---

¹ Проект нового базового Закону України «Про освіту», Стаття 1

4. Здатність розуміти видатні твори світового та українського мистецтва, формувати власні культурно-мистецькі смаки. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

Педагогіка партнерства у новій школі і компетентнісний підхід потребують нового освітнього середовища. Таке середовище допомагає створити, зокрема, новітні інформаційно-комунікаційні технології. Вони підвищують ефективність роботи педагога, а водночас уможливають оновлений індивідуальний підхід до навчання.

Нова українська школа впроваджує електронну платформу для створення і поширення електронних підручників і навчальних курсів для школярів та вчителів, зокрема з дисциплін художньо-естетичного циклу. НУШ потребує нового вчителя, який зможе стати агентом змін. Реформою передбачено низку стимулів для особистого і професійного росту, з метою вдосконалення професійних педагогічних кадрів. Творчому вчителю, який постійно професійно та сучасно оновлюється, буде надано академічну свободу. Учитель зможе готувати власні авторські навчальні програми, власноруч обирати підручники, методи, стратегії навчання; вільно висловлювати власну фахову думку. Держава гарантуватиме йому свободу від втручання у його професійну діяльність.

Сьогодні суттєвих змін зазнає зміст та процес фахової підготовки учителя. У зв'язку з цим варто говорити про нову роль учителя – як коуча, фасилітатора, тьютора, помічника, модератора в індивідуальній власній освітній траєкторії школяра.

У рамках особистісно-орієнтованої моделі освіти школа пізнає і враховує права дитини, її здібності, інтереси, на практиці реалізуючи ключовий принцип дитиноцентризму. «Є необхідність якомога більше наблизити культурно-естетичний розвиток кожної дитини до її сутності, конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії людини. Це явище я називаю дитиноцентризмом в освіті», – стверджує президент Національної академії педагогічних наук України, академік НАНУ та НАПН Василь Кремінь².

Зміст мистецької галузі загальної середньої освіти може реалізовуватися як через інтегрований курс «Мистецтво», так і через окремі предмети за видами

---

²Голос України. Газета Верховної Ради України. <http://gstest.golos.com.ua/article/277922>

мистецтва: образотворче мистецтво і музичне мистецтво. Рішення приймається з урахуванням фахової підготовки кадрового складу педагогічних працівників школи та погоджується педагогічною радою. Якщо школою для вивчення обрано другий варіант, то у робочому навчальному плані зазначаються окремі навчальні предмети: «Мистецтво: образотворче мистецтво», «Мистецтво: музичне мистецтво», – на які відводиться по 1 годині на тиждень.

Предмети художньо-естетичного мистецького циклу в новій українській школі школі спрямовані на розвиток емоційно-чуттєвої сфери учнів, формування їх художньо-образного, асоціативного, критичного мислення.

Вирішенню питань удосконалення фахової діяльності майбутніх учителів художньо-мистецького циклу присвячено праці О.Абдуліної, А.Алексюка, Г. Ардаширової, Є. Барбіної, Л. Бурман, Г. Васяновича, С.Гончаренка, І.Зязюна, Г. Ковальчук, Н. Кузьміної, Н.Кічук, В.Міжерікова, В.Сластьонина, Р.Хмелюк, О.Цокур та інших вчених. Проте серед проблем сучасної музичної педагогіки, зокрема Нової української школи, можна окреслити коло таких, які не знайшли свого детального огляду.

Важливою актуальністю визначається питання підготовки студентів до музично-педагогічної практики в умовах Нової української школи загальної середньої освіти, її функціонального значення у межах вищої школи. Значущість цієї проблеми безперечна. Нові завдання, поставлені перед сучасною українською школою, вимагають перегляду підготовки до музично-педагогічної практики, впровадження нових змістовних підходів.

Музично-педагогічна практика є одним зі сполучних ланок теоретичної і практичної підготовки з педагогічно-практичною діяльністю студентів вищі. Різноманіття інноваційних процесів, характерних для Нової української школи – все це передбачає підготовку фахівців, які володіють сучасними музично-педагогічними технологіями, здатних до творчості, що мають індивідуальний стиль музично-педагогічної діяльності.

Музично-педагогічна практика у вищі є необхідним етапом у підготовці майбутніх фахівців у сфері музичного мистецтва для викладацької діяльності у в початковій ланці загальної середньої освіти.

Однією з головних умов підготовки до практики є успішне оволодіння студентами знаннями з обраної спеціальності. Музично-педагогічна практика базується на набутих студентами знаннях і вміннях з дисциплін «Педагогіка», «Психологія», «Методика навчання музичного мистецтва», «Методика музичного

виховання», «Клас музичного інструменту», «Клас хорового диригування», «Хоровий клас і практична робота з хором», «Елементарна теорія музики», «Сольфеджіо», «Історія музичного мистецтва» та ін. Водночас, відповідно до вимог Концепції Нової української школи одним з ефективних шляхів оновлення змісту і методів навчання в сучасній школі є інтеграція, під якою мають на увазі процес зближення і поєднання, тобто синтезу різних навчальних предметів.

Однією з оптимальних моделей у НУШ є інтеграція навколо соціокультурної теми чи проблеми. Створення єдиного для навчальних предметів тематичного простору дозволяє уникнути дублювання інформації у змісті різних навчальних дисциплін та, водночас, розглянути аналогічний матеріал одночасно з різних боків, за допомогою різних дидактичних засобів. Таким чином забезпечуються збалансованість у сприйманні інформації різних освітніх галузей.

У навчанні з'явилася необхідність врахування вікових особливостей фізичного, психічного і розумового розвитку дітей. Для цього запроваджується двоциклова організація освітнього процесу на рівнях початкової та базової загальної середньої освіти.

Дітей навчатимуть справлятися зі стресом та напругою. Педагогічні задачі вирішуватимуться в атмосфері психологічного комфорту та підтримки. Нова українська школа підтримуватиме потенціал кожної дитини.

Значення професійної підготовки вчителя музичного мистецтва велике. Саме в процесі проходження музично-педагогічної практики студент може визначитися: чи правильно він вибрав для себе сферу діяльності. «Діяльність повинна бути моя, виходити з душі моєї, отже, повинна бути вільна. Свобода потім тільки мені й потрібна, щоб робити мою справу» [32, 10].

Важливою умовою організації практичної підготовки є орієнтація майбутнього вчителя музики на всі сфери музично-педагогічної діяльності: навчальну діяльність та методичну оснащеність її педагогом-музикантом; виховну взаємодію всіх сторін освітнього процесу; на організацію спільної дослідницької діяльності та оволодіння її методикою викладачем.

Педагогічна практика з музичного мистецтва є невід'ємною частиною загального блоку фахової професійної підготовки спеціалістів, що отримують кваліфікацію «Вчитель музичного мистецтва» і має за мету сформувати у студентів уміння і навички, необхідні для роботи в школі. За час ознайомчої, навчальної та виробничої музично-педагогічної практики студент має навчитися застосовувати теоретичні знання і практичні навички, одержані при вивченні

теоретичних та практичних музичних дисциплін, методики їх викладання у процесі навчально-виховної класної і позакласної роботи в школі, раціонально поєднувати традиційні й інноваційні методи і прийоми роботи, аналізувати й узагальнювати досвід, накопичений методистами і вчителями шкіл та використовувати новітні освітні технології за вимогами Нової української школи.

Музично-педагогічна практика покликана закріпити і поглибити професійне ставлення до предмету, викликати інтерес до науково-дослідної роботи в галузі музично-естетичного виховання учнів. Музичне виховання – цілеспрямована, систематична дія на особистість з метою формування її музично-естетичних смаків, розвитку музичних здібностей. Урок музики у НУШ – інтегрований урок мистецтва в умовах сучасності. Однією з суттєвих його відмінностей є комплекtnість, яка передбачає органічну єдність окремих компонентів. Досягти її можна за умови компетентнісного підходу вчителя мистецтва до навчально-виховного процесу.

Пропоновані в навчально-методичному посібнику питання з планування, організації, діагностики та оцінки ефективності освітньої діяльності майбутнього вчителя мистецького циклу в НУШ і ступеня сформованості його особистісних і професійно значущих якостей, вироблених на основі аналізу передової практики, з урахуванням музично-педагогічних та психолого-педагогічних розробок останніх років, вимагають не шаблонного, не репродуктивного відтворення в музично-практичній діяльності, а творчого їх заломлення та використання з урахуванням конкретних умов і можливостей, з урахуванням чітких і реальних цілей, що стоять перед кожним керівником музично-педагогічної практики в цілому.

Не претендуючи на всеосяжний і остаточний характер теоретичних висновків і практичних рекомендацій, автор сподівається, що матеріали даного навчально-методичного посібника «Музично-педагогічна практика в умовах Нової української школи» загальної середньої освіти будуть корисні студентам-практикантам з музично-виховної роботи, сьогоденням і майбутнім вчителям музичного мистецтва у новій українській школі, керівникам музично-педагогічної практики у вищі тощо.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

1.1. Мета і завдання музично-педагогічної практики

Школа зараз стає рушієм і має йти попереду суспільства. Тому час вимагає змін у підході до організації навчання, ставлення вчителів до дітей, відносин між вчителями, управління школою.

Нова українська школа здатна формувати ціннісні ставлення і судження, які слугують базою для успішної взаємодії з українським суспільством; пропонує розсуд понять «освіта», «освітній процес» в їх сучасному розумінні, охоплюючи навчання, виховання і розвиток. Виховний процес мусить орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя та інших людей), соціальні (демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і світової культури). Нова школа визначатиме українську ідентичність, здатна виховувати не лише відповідальність за себе, а й за розвиток країни та всього людства.

Концепція Нової української школи проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей, формуванню дослідницького ставлення до навколишнього світу. Концепція орієнтує вчителя на використання в освітньому процесі, починаючи з 1-го класу, такого змісту освіти і технологій навчання, який відкриє можливості для формування в учнів компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в соціумі.

У проєкті нового Державного стандарту загальної середньої освіти акцентується увага на важливості формування ключових фахових та загальних компетентностей. Враховуючи те, що компетентності відображають комплексне оволодіння сукупністю різноманітних способів діяльності, виявляються в конкретній справі чи ситуації, важливості набуває практико орієнтована система освітнього процесу. Важливий акцент новозмін нового Державного стандарту пов'язаний із тим, що визнається рівнозначність усіх ключових компетентностей на всіх етапах навчання.

Реалізація компетентнісного підходу в шкільному освітньому процесі передбачає впровадження в практику діяльності шкіл педагогіки партнерства, яка ґрунтується на принципах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості. Головним завданням педагогіки партнерства для середньої школи є перехід на якісно оновлений рівень взаємовідносин між всіма учасниками освітнього процесу. Це завдання здатне реалізуватися у спільній діяльності учителя й учнів, учителя й батьків, що передбачає певне взаєморозуміння, єдність інтересів і прагнень щодо особистісного розвитку школярів. Кожна дитина – неповторна особистість, наділена від природи унікальними здібностями та можливостями. Місія нової української школи – допомогти розкрити та розвинути таланти і можливості кожної дитини на основі взаєморозуміння і партнерства між учителем, учнем і батьками. «Якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло», – писав Василь Сухомлинський [32,13]. Нова школа працюватиме на засадах «педагогіки партнерства». Основні принципи оновленого підходу, це спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Всі учасники об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими однодумцями, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Школа має ініціювати нову залученість родини до побудови цікавої освітньо-професійної траєкторії дитини. Нова школа допомагатиме батькам долучитися до розвитку дитини, ефективного виховання в дитині гідних стійких сторін характеру залежно від її індивідуальних особливостей. Оновлений діалог і багатостороння предметна комунікація між учнями, учителями та батьками змінить минулу односторонню авторитарну комунікацію «вчитель» – «учень».

Будуючи освітній процес на засадах педагогіки партнерства необхідно дотримуватися принципів поваги до особистості, доброзичливості і позитивного відношення, права вибору, відповідальності за нього, горизонтальності зв'язків, розподіленого лідерства, рівності сторін, добровільності прийняття зобов'язань, обов'язковості виконання домовленостей тощо. Ефективність має бути досягнута при врахуванні в освітньому процесі таких рис педагогіки партнерства, як: непримусове навчання; визначення значущих цілей; пізнавальна творча діяльність; спільність у плануванні індивідуального темпу навчання; самоаналіз у процесі індивідуального і колективного підведення результатів учнівської

діяльності; раціональне використання вчителем навчального часу для кращого засвоєння учнями матеріалу; створення інтелектуального фону навчання; реалізація диференційованого навчання; колективна раціональна креативно-виховна діяльність (самоврядування); самовизначення; ідея позитивної життєтворчості; залучення батьків школярів до спільної виховної діяльності.

Реалізація компетентнісного підходу зумовлює побудову освітнього процесу відповідно до розгортання його складників: від отриманого знання, через уміння до набуття практичного педагогічного досвіду, формування ціннісних етичних орієнтацій, виховання творчих ставлень. Компетентнісний підхід завжди націлений на усунення суперечностей між теоретичними знаннями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих позицій, що пропонуються учням. Тому освітній процес, зокрема музично-педагогічний, має будуватися на формуванні у учнів уміння розрізняти об'єкти, ознаки, властивості; позитивно аналізувати і пояснювати причини і наслідки різних подій, явищ; визначати раціональне ставлення до подій, вчинків власних та інших осіб; створювати креативні тексти, вироби, проекти; брати участь в творчих колективних справах, у розв'язанні мистецьких навчальних завдань; раціональним чином оцінювати вчинки, різні моделі поведінки та ін.

Головне завдання нової української школи — вже не тільки забезпечення фаховими знаннями, бо вони дуже мінливі в сучасному світі. Нове завдання школи — навчити дітей, як знання і навички втілювати в життя. Основною ж новацією, яка входить в практику, зокрема музично-педагогічну, діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, є структурування змісту початкової освіти на засадах **інтегративного підходу** у навчанні. Впровадження інтегративного підходу в освітній процес посилює можливості педагогіки партнерства, оскільки забезпечує цілісність і системність освітнього процесу. Дидактичний зміст процесу інтеграції полягає у взаємозв'язку змісту, методів і форм роботи. Відповідно інтеграцію навчального матеріалу з різних навчальних предметів здійснюють навколо певного об'єкту чи явища довкілля, або навколо розв'язання проблеми міжпредметного характеру, або для створення творчого продукту тощо. Цим забезпечуються збалансованість у сприйманні інформації різних освітніх галузей, емоційно комфортна атмосфера навчальних занять. Інтеграція програмового змісту створює передумови для різнобічного розгляду базових понять, явищ, більш широкого охоплення змісту, формування в учнів системного

мислення, позитивного емоційного ставлення до процесу пізнання, водночас створює можливості раціонального використання робочого часу. Важливо пом'ятати, що при використанні інтеграції навчання існує небезпека перетворення формально об'єднаних за зовнішніми ознаками різнорідних знань у мозаїку.

Зміст мистецької освітньої галузі може реалізовуватися як через *інтегрований* курс «Мистецтво», так і через окремі предмети за видами мистецтва: образотворче мистецтво і музичне мистецтво. Якщо школою для вивчення обрано другий варіант, то у робочому навчальному плані зазначаються окремі навчальні предмети: «Мистецтво: образотворче мистецтво», «Мистецтво: музичне мистецтво», – на які відводиться по 1 годині на тиждень. Необхідною умовою реалізації завдань освітньої галузі «Мистецтво» є дотримання інтегративного підходу через узгодження програмового змісту предметів мистецької освітньої галузі із змістом інших освітніх галузей (наприклад, сприймання музичного твору, мультіплікації на заняттях з вивчення мови).

З першого дня спілкування з мистецтвом дітей слід привчати уважно слухати і споглядати різноманітні твори, виявляти власні враження від сприймання, шукати художній зміст, розуміти, яким чином зміст твору розкривається. Потрібно ретельно і послідовно привчати дітей визначати, описувати емоційні стани, викликані почутим твором, побаченим твором, формувати культуру художньо-емоційного сприймання й реагування на твір музичного або образотворчого мистецтва.

Упродовж навчання у середній школі у дітей мають системно формуватися виконавські уміння та навички, характерні для кожного окремого виду художньої діяльності: графічні, живописні, декоративні техніки, знайомство з правилами композиції, кольорознавства, ліплення тощо (з образотворчого мистецтва); формування вокальних та хорових навичок (з музичного мистецтва); акторські та елементарні хореографічні уміння під час театралізацій, інсценізацій, рольових ігор та рухів під музику. Водночас, в контексті інтегрованого навчання визначається формування і поліхудожніх вмінь, наприклад: порівняння засобів художньої виразності у різних видах музичного мистецтва, відтворення різних явищ через музичні та образотворчі інтонації, малюнок, рух, жест, слово; пошук звукових та творчих асоціацій у творах образотворчого мистецтва; «оживлення» творів образотворчого мистецтва, програмної музики за допомогою пантоміми, міміки, жестів, рухів або розігрування уявних діалогів за сюжетом картини;

самостійне створення художніх або музичних ілюстрацій до народних казок, мелодій до віршів поетів, сценічна інсценізація пісні тощо.

Велике значення для розвитку художньої творчості школярів має активне залучення до мистецьких імпровізацій, у тому числі різного роду експериментів (наприклад, з кольорами, звуками), а також підтримки їх креативу у прикрашанні, естетизації навколишнього середовища, що значно розширює можливості школярів у власному творчому вияві – художньому та музичному самовираженні. Також важливо привчати учнів не тільки художньо творити і самовиражатися, але й емоційно презентувати результати власної художньо-мистецької творчості, брати активну участь у шкільних мистецьких заходах (концертах, виступах, виставках, інсценізаціях), а з часом виявляти творчу ініціативу їх створення, спілкуватися з друзями про художню культуру і мистецтво.

Таким чином, мета музично-педагогічної практики полягає в оволодінні студентами сучасними технологіями навчання, основами педагогічної діяльності та формуванні професійних рис особистості майбутнього викладача інтегрованого курсу «Мистецтво: музичне мистецтво», розвиток у майбутнього вчителя курсу як музично-педагогічної самосвідомості, так і особистої і професійної позитивної Я-концепції.

Перед школою загальної середньої освіти стоїть важливе завдання – формування духовного світу учня, розвиток його естетичних почуттів та смаків, вміння правильно розуміти та цінити твори мистецтва, пам'ятники історії та культури, красу і багатство рідної природи. У зв'язку з цим набуває актуальності підвищення ефективності викладання предметів інтегрованого художньо-естетичного циклу. Інтегроване навчання реалізується на засадах тематичного та діяльнісного підходів.

Тематичний підхід передбачає організацію навчально-виховного педагогічного процесу на основі однієї «змістової одиниці» – однієї теми. Темою може бути певне художньо-мистецьке поняття, цілісний розгляд якого призводить до формування загальних уявлень про мистецтвознавчу систему, в яку входить це поняття як елемент. Тема може сформулюватися вчителем у вигляді запитання чи опису проблеми, під час вирішення яких учні опановують зміст робочої програми.

Діяльнісний підхід передбачає організацію навчально-виховного процесу на основі організаційно-методичної системи щоденних діяльностей учнів та «стратегій» розвитку критичного мислення в межах тематичного чи предметного навчання.

Проведення музично-педагогічної практики має на меті забезпечити закріплення суттєвих теоретичних знань та практичних навиків, досягнення наступних *целей і музично-педагогічних компетенцій*:

1) ознайомлення студентів безпосередньо у ході навчання з загальними формами, принципами і методами викладання дисциплін мистецького циклу, зокрема музичного мистецтва, з передовим педагогічним досвідом і його практичним опануванням;

2) набуття професійних якостей майбутнього викладача дисциплін мистецького циклу, зокрема музичного мистецтва, які відповідають вимогам сучасності, а також формування особистих якостей фахівців;

3) виховання у студентів мистецького циклу, зокрема музичного мистецтва, творчого, дослідницького підходу до педагогічної, наукової й виховної діяльності;

4) формування потреб у студентів мистецького циклу, зокрема музичного мистецтва, у самоосвіті, самовихованні та підвищенні своєї кваліфікації.

Під час проходження музично-педагогічної практики студент повинен оволодіти уміннями і навичками музично-педагогічної діяльності:

1) використовувати наукові принципи, методи і закони при підготовці й читанні лекцій і проведенні семінарських занять;

2) складати індивідуальний план, який включає ознайомлення з навчальним закладом, навчально-методичною роботою студентів (учнів), громадською роботою, проведення власних занять і заходів;

3) вміти завчасно готувати лекції, семінарські заняття, предметно аналізувати та узагальнювати навчальний матеріал, правильно оформляти конспект заняття, об'єктивно оцінювати виступи на заняттях студентів (учнів);

4) працювати з науковою, навчальною і публіцистичною музично-педагогічною літературою, вдало підбирати літературні джерела до теми занять;

5) використовувати активні методи навчання на уроках мистецького циклу, зокрема музичного мистецтва: тренінги, діалог, дискусії, розв'язання проблемних питань тощо;

6) практикувати на уроках мистецького циклу, зокрема музичного мистецтва, під час занять тестування, ігри різних типів і видів. Вдало складати план занять, визначати мету, цільові завдання, підбирати ключові слова з теми заняття;

7) вміти організувати і провести нестандартне заняття на уроках мистецького циклу, зокрема музичного мистецтва (круглий стіл, диспут, вікторина, колоквиум, конференцію, заходи святкових урочистостей тощо);

8) інтеграція знань і умінь, отриманих при вивченні всіх циклів дисциплін навчального плану, їх адаптація до конкретних умов загальноосвітнього закладу;

9) оволодіння методами просвітницької діяльності в галузі музично-естетичного виховання, освіти та розвитку учнів;

10) практичне освоєння та володіння різними видами музично-педагогічної діяльності; придбання первинного досвіду викладання дисципліни з музичного мистецтва;

11) набуття досвіду музично-педагогічних (науково-методичних) досліджень;

12) розвиток потреби в самоосвіті та самовдосконаленні;

13) аналіз та узагальнення музично-педагогічного (методичного) досвіду вчителів музики;

14) вивчення сучасного стану навчально-виховної і музично-педагогічної діяльності в різних типах шкіл, дошкільних закладах та установах додаткової освіти і т.д.

Завдання практики. Під час проходження музично-педагогічної практики студент-практикант повинен виконати наступні завдання:

1. Вивчення методичного досвіду й системи навчальної роботи дисциплін мистецького циклу на базі проведення практики (заклади загальної середньої освіти), до яких на період практики прикріплюються студенти.

2. Ознайомлення з плануванням та організацією навчальних занять дисциплін мистецького циклу у закладах загальної середньої освіти; оволодіння методикою організації та контролю роботи учнів у навчальному процесі; опанування засобами і методами організації та контролю самостійної роботи учнів.

3. Оволодіння методикою підготовки до навчальних занять і методикою викладання навчального матеріалу дисциплін мистецького циклу у закладах загальної середньої освіти шляхом відвідування лекцій викладачів-методистів, самостійного проведення навчальних занять з музичного мистецтва під керівництвом методиста.

4. Ознайомлення з розробкою навчальних завдань і матеріалів для проведення уроків мистецького циклу, зокрема музичного мистецтва, для

поглибленої самостійної роботи студентів, що входять у систему методичного забезпечення навчального процесу вищі.

Міра самостійності студентів молодших курсів в роботі з учнями на уроках дисциплін мистецького циклу буде мінімальна, а форми її - прості і доступні для них (відвідування й загальний аналіз уроків, позакласних заходів, спостереження за роботою вчителя, учнів, відбір фактичного матеріалу для спеціального аналізу в зв'язку з вивченням відповідної теми і т.д.).

В міру просування студентів у вивченні психолого-педагогічних і мистецьких дисциплін, накопичення первинних навичок спостереження, аналізу музично-педагогічного досвіду студентам можуть бути запропоновані для самостійного виконання спочатку нескладні музично-практичні завдання, а в подальшому підготовка позакласного музично-виховного заходу і навіть фрагмента уроку за музично-педагогічним профілем спеціальності студента. При цьому необхідно всіляко розвивати і заохочувати складені форми музично-виховної роботи з найбільш підготовленими і здатними студентами, які залучаються до різноманітних видів складнішої за характером музично-практичної діяльності (в рамках проблемних груп, індивідуальної роботи з учнями, керівництві гуртками, виконанні епізодичних завдань кафедри і т.д.). Досвід такої роботи накопичується і систематично аналізується на кафедрі музичного та образотворчого мистецтва.

1.2. Концептуальні положення проектування й організація музично-педагогічної практики студентів університету

Музично-педагогічна практика носить комплексний характер – це здійснення міжпредметних зв'язків психології, педагогіки, мистецтва, методики викладання, спеціальних дисциплін, зокрема таких, як гра на музичному інструменті, сольфеджування, знання елементарної теорії музики та історії музичного мистецтва, роботи з хором та ін.; взаємозв'язок теоретичної підготовки та практичної роботи, поєднання різних видів діяльності з освоєнням системи професійних ролей. Реалізувати зазначені ідеї можливо тільки з дотриманням принципів: наступності, систематичності, безперервності музично-практичної підготовки студентів, а також взаємозв'язку і взаємопроникнення теоретичної підготовки, практичної і дослідницької діяльності студентів. Питання вдосконалення музично-педагогічної практики Н.Стефіна пов'язує зі суттєвими

змінами практичної підготовки в системі музично-педагогічного навчання, яка обумовлена вимогами Нової української школи, і пропонує авторську оригінальну модель неперервної педагогічної практики (зміст, структура, програма педагогічної практики), яка передбачає активне залучення студентів-практикантів у художній навчально-виховний процес, спонукає до інтенсивного практичного оволодіння інструментарієм своєї творчої професійно-педагогічної роботи [31, 83]. М. Фалько розглядає педагогічну практику як процес фахового формування науково-пошукової спрямованості, формування художньо-дослідницьких умінь студентів. Поетапність проведення практики дозволяє виділити інформаційні, інтелектуальні, комунікативні, організаційні, креативні та діагностичні вміння, що надасть можливість учителю у своїй музично-педагогічній діяльності розробити та запровадити авторську педагогічну технологію на уроці музики (проектування, створення і використання послідовності дидактичних модулів) [33, с. 11]. Підтримуючи думку музикознавців про необхідність удосконалення змісту музично-педагогічної практики в системі музично-педагогічної освіти, та враховуючі сучасні вимоги НУШ, ми визначаємо зв'язуючу сутність практики з художньо-теоретичним навчанням студентів та перевіркою набутих мистецьких знань і навиків безпосередньо у ході музично-педагогічної діяльності у закладах загальної середньої освіти в початковій ланці. Реалізувати процес підготовки до музично-педагогічної практики можливо лише при сформованості комплексу взаємопов'язаних професійних умінь. Професійна діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва здатна відбуватись у своєрідному інформаційно-мистецькому середовищі.

В даний час існують два напрямки розвитку освіти - традиційний та інноваційний. Інноваційними компонентами освітніх парадигм є ключові компетентності і ключові кваліфікації. Реалізація даних компонентів вимагає нового змісту професійної освіти і нових державних стандартів, орієнтованих не так на вихідні програмні матеріали, як на результати освіти, що включають ключові компетентності, компетенції та кваліфікації. Розвиток цих багатовимірних соціально-психологічних і професійно-педагогічних утворень вимагає також нових технологій і засобів навчання, виховання і розвитку, а також нової організації навчально-професійного простору. Педагоги-дослідники (О.Абдулліна, Н. Кузьміна, В.Сластьонин, В. Щербаков та ін.) наголошують на багатофункціональності діяльності вчителя. Зокрема дослідники визначають такі

функції: гностичну, виховну, комунікативну, емоційну, естетичну, діяльнісну, організаційну, конструктивну, рефлексивну, аксіологічну та ін.

Навіть неповний перелік функцій мистецтва та педагогічної діяльності дає змогу визначити загальні, як-от: гностична, творчо-виховна, художньо-комунікативна, мистецько-рефлексивна, естетично-емоційна, креативно-діяльнісна. Конкретно для мистецько-педагогічної діяльності вчителя музики ми визначаємо такі функції: гностичну, емоційну, виконавську, організаційну. Кожна функція реалізується через відповідні професійні вміння. У контексті даних рекомендацій професійна компетентність майбутнього вчителя музики розглянута як готовність до виконання основних професійно-педагогічних функцій (навчальної, виховної, розвиваючої, організаторської, комунікативної, методичної) і комплекс професійно-значущих особистісних якостей (гуманістична спрямованість, прагнення до самоактуалізації в професійній діяльності, гуманне та справедливе ставлення до дітей, комунікабельність, володіння вербальними та невербальними засобами комунікації, емпатія та ін).

Сучасний підхід до музично-педагогічної практики заснований на реалізації ідей гуманізації і гуманітаризації, коли метою і сенсом навчального процесу є розвиток і самовдосконалення індивідуальності, творча самоактуалізація особистості студента. Такий підхід здійснюється в процесі навчальної мистецької діяльності, ядром якої є творчий розвиток і художній саморозвиток індивідуальних здібностей кожного. Навчальну діяльність студентів необхідно організувати як процес вирішення мистецьких науково-художніх проблем, що дозволяють студенту здійснювати рефлексію, саморозвиток, самопізнання та особистісно-діяльнісну самореалізацію.

В музично-педагогічній практиці університету основним суб'єктом є студент, який перестає бути накопичувачем знань (а викладач - їх транслятором) з нормованими реакціями: представити дані про школу, про вчителя, про учнів, провести і проаналізувати стільки-то уроків і позакласних заходів. Ключовим стає рішення студентом музично-педагогічних проблем в шкільних умовах, так як головне - сам студент, зміни в його досвіді, формування його професійних музично-педагогічних компетенцій:

1) використовувати наукові принципи, методи і закони при підготовці й читанні лекцій і проведенні семінарських/практичних занять;

2) скласти індивідуальний план, який включає ознайомлення з навчальним закладом, навчально-методичною роботою студентів, громадською роботою, проведення власних занять і заходів;

3) вміти завчасно готувати лекції, семінарські/практичні заняття, предметно аналізувати та узагальнювати навчальний матеріал, правильно оформляти конспект заняття, об'єктивно оцінювати виступи на заняттях студентів (учнів);

4) працювати з науковою, навчальною і публіцистичною літературою, вдало підбирати літературні джерела до теми занять;

5) використовувати активні методи навчання: тренінги, діалог, дискусії, розв'язання проблемних питань тощо;

6) практикувати під час занять тестування, музично-дидактичні ігри різних типів і видів. Вдало скласти план занять, визначати мету, цільові завдання, підбирати ключові слова з теми заняття;

7) вміти організувати і провести нестандартне заняття (круглий стіл, диспут, вікторина, колоквиум, конференцію, заходи святкових урочистостей тощо).

8) інтеграція знань і умінь, отриманих при вивченні всіх циклів дисциплін навчального плану, їх адаптація до конкретних умов загальноосвітнього закладу;

9) оволодіння методами просвітницької діяльності в галузі музично-естетичного виховання, освіти та розвитку учнів;

10) практичне освоєння різними видами музично-педагогічної діяльності; придбання первинного досвіду викладання музики;

11) набуття досвіду музично-педагогічних (науково-методичних) досліджень;

12) розвиток потреби в самоосвіті та самовдосконаленні;

13) аналіз та узагальнення музично-педагогічного (методичного) досвіду вчителів музики;

14) вивчення сучасного стану музично-виховної діяльності в різних типах шкіл, дошкільних закладах та установах додаткової освіти і т.д.

Перехід від традиційної моделі навчання до інноваційної в силу цілого ряду певних обставин протікає недостатньо через розв'язання суперечностей, які можливо вирішити при гуманістичному підході. Наприклад:

- недостатній взаємозв'язок між теоретичною підготовкою студентів і їх діяльністю в період музично-педагогічної практики;

- протиріччя між уявленнями студентів про сучасні підходи до організації музично-виховного процесу і реальним станом музично-педагогічної практики, яка зберегла принцип соціоцентризму у вихованні та навчанні дітей;

- недостатній зв'язок між навчальною діяльністю студентів в процесі музично-педагогічної практики та навчально-дослідницькою і науково-дослідницькою роботою;

- недостатнє використання потенціалу музично-виховної практики для розвитку творчих здібностей студентів, прояви та розвитку їх індивідуальності;

- неузгодженість дій методистів, педагогів, психологів, організаторів музично-педагогічної практики в університеті і школах;

- відсутність єдиних вимог до змісту і обсягу роботи, яку виконують студенти, критеріїв оцінки результатів діяльності практикантів.

Сучасний професійний гуманістичний підхід до організації музично-педагогічної практики у Новій українській школі ґрунтується на таких положеннях:

1. Провідним завданням усіх керівників музично-педагогічної практики стає розвиток ключових компетенцій майбутніх учнів. Для вирішення цих завдань передбачається диференціація і індивідуалізація змісту і організації практики (варіативність завдань, які пропонуються студентам на вибір з урахуванням їх професійної спрямованості, загальноосвітньої і професійної музичної підготовки, індивідуальних особливостей, добровільний вибір дослідницького об'єкта роботи). Поряд із закріпленням студентських груп за школами використовується індивідуальне прикріплення окремих студентів до досвідчених вчителів-вихователів.

2. В організації музично-педагогічної практики передбачається посилення самостійності і активності студентів. Музично-педагогічна практика носить багатоаспектний характер, зокрема навчальний, розвиваючий та виховний. При її організації та проведенні викладачами вирішуються, по-перше, прикладні завдання: створити умови для оволодіння студентами практичними навичками і вміннями організації навчальної і виховної роботи. По-друге, вирішуються завдання розширення і поглиблення педагогічних, психологічних і спеціальних (музичних) знань і придбання нових. По-третє, завданням практики є розвиток індивідуальних педагогічних здібностей студента, формування його педагогічної компетенції.

3. Музично-педагогічна практика носить естетично-виховний характер, коли до педагогічно-виховного впливу вище додається вплив педагогічного колективу школи. Як член колективу студент виконує всі види і функції музично-професійної діяльності вчителя. Але в той же час він є студентом, який проводить свій інноваційний пошук.

4. Студента необхідно постійно і заздалегідь готувати до виконання науково-дослідних робіт в період музично-педагогічної практики. Ця підготовка здійснюється на всіх курсах, протягом усього терміну навчання з тим, щоб студент був готовий не тільки до практичної роботи з дітьми, а й був підготовлений до інноваційного стилю своєї навчальної діяльності в умовах музично-педагогічної практики. Процес формування фахівця з дисциплін мистецького циклу має системний безперервний характер.

1.3. Значення безперервної практики у світлі безперервної освіти

За останні десятиліття кардинально змінилася система генерації й передачі знань, а їх обсяг багаторазово зріс. Сьогодні не можна за п'ять або шість років, підготувати людину до фахово-професійної діяльності на все життя, тому що щорічно обновляється близько 5 % теоретико-професійних і 20 % практико-професійних знань.

Вчитися впродовж всього життя – одна із десяти ключових компетентностей Нової української школи. Вирішення проблеми полягає в переході до освіти протягом життя, де базова освіта періодично повинна доповнюватися програмами додаткової освіти й організується не як повністю завершена, а лише як основа, фундамент для доповнення іншими програмами. Це вимагає, що випускник вище крім отриманих знань у власній спеціальності повинен на студентській лаві розвинути свої здатності до навчання протягом усього професійного життя, розвинути навички комунікації, адаптивності, самовдосконалення, організаційної й групової ефективності та низку інших якостей. Цього вимагає Нова українська школа.

Для визначення поняття безперервної мистецької зокрема, освіти використовується низка термінів. У сучасній літературі можна зустріти такі стійкі сполучення: „безперервна освіта дорослих” (adult education); „продовжена освіта” (continuing education); „подальша освіта” (further education); „відновлювана освіта” (recurrent education) як освіта протягом всього життя шляхом чергування навчання з іншими видами діяльності, головним чином з роботою; „перманентна освіта”

(permanent education); „освіта протягом життя” (lifelong education); „навчання протягом життя” (lifelong learning). У кожному з цих термінів зроблено акцент на певній стороні освіти, але загальною є ідея довічної незавершеності освіти для дорослої людини.

Проблематику безперервної мистецької освіти можна умовно розділити на дві основні загальні сфери. Перша пов'язана з побудовою системи безперервної освіти як частини соціальної практики (соціально-освітній аспект безперервної освіти), друга – із процесом засвоєння людиною нового життєвого, соціального, професійного досвіду. Саме тому в другій половині 90-х років ХХ століття у сфері освіти дорослих було проголошено сполучення принципу безперервності освіти із принципом навчання протягом життя і формуванням суспільства знань. Тим самим визначена думка закріпити у сучасній суспільній свідомості розуміння взаємної відповідальності за розвиток освітніх процесів.

Серед функцій безперервної мистецької освіти виділяють: творчу розвиваючу (задоволення духовних запитів особистості, потреб творчого зростання); компенсуючу (заповнення пробілів у базовій освіті); адаптивну (оперативна підготовка й перепідготовка в умовах мінливої виробничої й соціальної ситуації); інтегруючу в незнайомий культурний контекст; функцію ресоціалізації (повторної соціалізації).

Формування музично-педагогічних компетенцій, як і процес професійного розвитку, тривалий поступовий, наростаючий по складності і розгортається в відповідних освітніх просторах (школа і вища). Маючи в якості пріоритетних (по відношенню до навчально-пізнавальної) розвиваючу і виховну мету у новій українській школі, практика, проте, зберігає в собі всі риси, органічно властиві процесу навчання. Тому при його організації в якості одного з основних принципів виступає облік реальних можливостей студента в музично-практичній діяльності, обумовлених його пізнавальним досвідом. Ці можливості зростають у зв'язку з просуванням студента за ступенями навчання, що визначає зміст, обсяг, характер і міру самостійності в його музично-педагогічній практичній роботі. У процесі формування фахівця з дисциплін мистецького циклу музично-педагогічна практика повинна мати системний характер: від залучення першокурсника, вчорашнього учня, до простих і доступних йому видів роботи (знайомство, спостереження, відбір фактів для аналізу в процесі академічних занять, виконання посильних завдань наставників і т.д.) до повномасштабної практики на старших курсах, де її зміст і обсяг відповідає реальним вимогам освітнього закладу і в

певних умовах може носити професійний проєктувально-дослідний характер. Студент-практикант має своє робоче місце і його участь в процесі навчання несе в собі всі основні риси діяльності фахівця з дисциплін мистецького циклу. Різкого розмежування між навчальною та виробничою музично-педагогічною практикою не повинно бути. Музично-педагогічна практика організовується як безперервна з 2-го по 8-й семестр включно. На кожному етапі навчання (семестрі) вона здійснюється з урахуванням пізнавального досвіду, реальних можливостей студентів і конкретних дидактичних цілей (підготовка до музично-педагогічної практики, знайомство з характером навчального закладу, його структурою, формування та закріплення професійних умінь і навичок, розробка і реалізація музично-педагогічних проєктів, в т.ч. і в рамках каліфікаційних досліджень, узагальнення та аналіз накопиченого практичного досвіду).

2. СТРУКТУРА МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

2.1. Зміст діяльності студентів під час музично-педагогічної практики, її види

Підготовка, відвідування та проходження музично-педагогічної практики у загальній середній школі (або іншому навчально-виховному закладі) заздалегідь організовується завідуючою навчально-виробничою практикою університету, а також викладачем кафедри музичного мистецтва. При організації музично-педагогічної практики керівнику необхідно враховувати, що її ефективний потенціал (як за якістю результатів діяльності, так і за особистісними характеристиками) буде набагато вище, якщо студенти працюють у співтворчості з учителем вищої професійної кваліфікації. Перебуваючи протягом тривалого періоду (3-4-х років) в умовах діяльності конкретної школи (гімназії, ліцею) в постійному контакті з учителем-методистом, студент-практикант «вбирає в себе» індивідуальний стиль його професійної діяльності.

Структура музично-педагогічної практики складається за трьох напрямків: ознайомча, навчальна, виробнича. Кожний вид практики має власні особливості.

1 курс (2-й семестр)

Педагогічна практика з музичного мистецтва (ознайомча)

Ця практика є неперервною складовою частиною навчально-виховного процесу підготовки фахівців з дисциплін мистецького циклу та займає важливе місце в системі професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва нової української школи. Ознайомча практика проводиться на першому курсі з метою:

- формування організаторських умінь і навичок;
- розвитку музично-педагогічного мислення, професійно-творчих здібностей, інтересу до музично-педагогічної діяльності;
- забезпечення психологічної і практичної готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи у школі.

Ознайомча практика виконує адаптаційну функцію. Адаптаційна функція музично-педагогічної практики проявляється в тому, що студент не тільки знайомиться з різними типами освітніх, навчально-виховних установ, зі специфікою організації роботи в умовах даних установ, але і звикає до ритму педагогічного процесу, до спілкування з дітьми, поступово встановлюючи з ними контакт; починає орієнтуватися в системі внутрішньо шкільних відносин і зв'язків. Майбутній учитель музичного мистецтва вступає в контакт з батьками,

починає реально представляти всі труднощі і радощі музично-педагогічної діяльності.

Під час *ознайомчої* практики (2-й семестр) здійснюється:

- ознайомлення студентів із загальною організацією шкіл, гімназії, ліцею, класу, групи, естетичних центрів шляхом спостереження, бесід з директорами шкіл, його заступниками, класним керівником, вчителями, вихователями;
- оволодіння методикою спостереження навчально-виховного процесу дисциплін мистецького циклу, співвіднесення спостережуваного з досліджуваним теоретичним матеріалом;
- відбір в процесі спостережень та інших форм спілкування студентів з вчителями та школярами фактичного матеріалу як об'єкта музично-педагогічного аналізу на відповідному академічному занятті і виробленні умінь і навичок такого аналізу;
- виховання професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва (гуманістична спрямованість, дитиноцентризм, естетичний розвиток, прагнення до самоактуалізації в професійній діяльності, ставлення до дітей, комунікабельність, володіння вербальними та невербальними засобами комунікації, емпатія та ін.)

Найважливішими завданнями ознайомчої музично-педагогічної практики є:

- 1) поглиблення зв'язку теоретичних знань із реальним педагогічним навчанням, використання знань у розв'язанні конкретних художньо-навчальних і мистецько-виховних завдань, формування психологічної готовності до роботи в школі;
- 2) формування у майбутніх учителів педагогічних умінь практичної художньо-мистецької діяльності в закладу середньої освіти, потреби в власній безперервній педагогічній самоосвіті;
- 3) оволодіння сучасними методами й формами педагогічної діяльності, новими прогресивними технологіями навчання;
- 4) формування творчого дослідницького підходу до музично-педагогічної діяльності.

Ознайомча практика будується за принципом комплексності і цілісності характеру діяльності. У процесі практичної підготовки студенти повинні набути основні професійно-педагогічні уміння: проектувально-прогностичні, уміння ставити мету та формулювати завдання педагогічної діяльності, уміння планувати навчально-виховну роботу з дітьми, учнями, батьками, педагогами тощо.

В наслідок проходження ознайомчої музично-педагогічної практики студенти повинні набути наступні вміння:

Організаційні: уміння організувати свою роботу, різні види діяльності з дітьми та дорослими, будувати свій робочий день тощо.

Методичні: оволодіння методами і прийомами роботи з дітьми, учнями в урочній та позакласній діяльності, здійснення індивідуального підходу до дитини, ґрунтуючись на принципі дитиноцентризму, розвиток творчих здібностей школярів тощо.

Діагностичні: уміння вивчати особистість дитини, умови й оснащеність педагогічного процесу, аналізувати шкільну документацію, продукти дитячої творчої діяльності; вміння розробляти тести, діагностичні картки, складати психолого-педагогічну характеристику тощо.

Комунікативні: уміння цілеспрямовано будувати педагогічне спілкування, керувати ним; уміння публічно виступати перед колективом педагогів, батьків, учнів; уміння керувати своєю поведінкою і настроєм, чітко і впевнено виражати свою думку тощо.

Дослідницькі: оволодіння дослідницькими методами в професійній музично-педагогічній діяльності, вміння вивчати передовий педагогічний досвід.

Прикладні: вміння виготовляти музично-дидактичні матеріали, грамотно оформлювати приміщення класу-кабінету, виставки, стенди, наочність тощо.

Тематичний план роботи ознайомчої музично-педагогічної практики студентів

<i>Основний зміст діяльності</i>	<i>Форми і методи організації діяльності студентів</i>	<i>Завдання студентам</i>
1.Завдання, зміст і організація ознайомчої практики	Бесіди з директором або завучем школи щодо адміністрування, системи навчально-педагогічної і творчо-виховної роботи, проблем, над якими працює школа. Екскурсії по школі. Закріплення студентів за вчителем музичного мистецтва, розподіл по класах по 2-3 студентів. Зустрічі, бесіди з вчителями, учнями відповідних класів.	1.Ознайомитися з планом виховної роботи класного керівника. 2.Оформити першу частину педагогічного щоденника. 3.Скласти план індивідуальної роботи на період практики (додаток б).
2.Особливості школярів та їх врахування	Бесіда з учителем. Ознайомлення з наявними в кабінетах наочними	1. Відвідати уроки музичного мистецтва у закріпленому класі й розкрити залежність вибору

у навчально-виховній роботі	посібниками і нотними збірками, обладнанням, ТЗН, програмним забезпеченням. Участь в поліпшенні матеріальної бази кабінетів (виготовлення необхідних наочних посібників, розробка дидактичних матеріалів, слайдів і т. ін.) Вивчення самооцінки. Робота за індивідуальним планом.	методів навчання від вікових особливостей дітей. 2.Провести вивчення самооцінки декількох школярів і проаналізувати одержані результати. 3. Характеристика комунікативних якостей учителя на уроці музичного мистецтва (як прикладу до самоаналізу своїх педагогічних спроб): а) взаємостосунки вчителя з класом та окремими учнями, авторитет учителя; б) психологічний клімат на уроці (підтримка атмосфери радісного, щирого творчого спілкування, діловий контакт та ін.).
3.Планування виховної роботи в класному колективі.	1.Бесіда з класним керівником. 2.Аналіз 2-3 планів музично-виховної роботи. 3. Робота за індивідуальним планом.	1.Бесіда з класним керівником. 2.Аналіз 2-3 планів музично-виховної роботи. 3. Робота за індивідуальним планом.
4. Типи і структура уроків музики.	1. Проаналізувати структуру 2-3 відвіданих уроків з предмету «Музичне мистецтво».	1.Питання для спостереження і наступного аналізу: - які цілі реалізував учитель на уроці? - які види роботи були для дітей найцікавішими? - як учитель систематизував роботу учнів? - що, на Вашу думку, можна вважати найефективнішим на цьому уроці? - які професійні та особистісні якості учителя Ви відзначили б? 2.Ознайомитися з методичним оснащенням кабінету з предмету «Музичне мистецтво»
5.Контроль і аналіз результатів пізнавальної діяльності учнів.	1. Бесіда з учителем музики. 2. Робота за індивідуальним планом.	1. Ознайомитися з літературою з даної проблеми. 2. Відвідати урок музики і проаналізувати методiku засвоєння знань і формування умінь учнів

2-й курс

Педагогічна практика з музичного мистецтва (*навчальна*)

Навчальна функція музично-педагогічної практики очевидна. Отримані в процесі музично-теоретичної підготовки знання, перевіряються практикою, тобто знаходять втілення в музично-педагогічній діяльності студента-практиканта. Відбувається процес вироблення основних музично-педагогічних умінь і навичок; формування музично-мистецької та педагогічної свідомості, яке з площини ідеальних уявлень переходить в систему реальних установок і поглядів майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Це здійснюється в процесі безпосереднього спілкування майбутнього вчителя музичного мистецтва з дітьми (при вирішенні тих чи інших реальних педагогічних проблем); в процесі активного проведення навчальної та музично-виховної діяльності, участі в позаурочних формах роботи; в процесі спостереження, будучи присутнім при аналізі уроків музичного мистецтва вчителів або однокурсників; при аналізі або самоаналізі своїх педагогічних спроб.

Під час *навчальної* музично-педагогічної практики (4-й семестр) здійснюється:

- встановлення зв'язку між теоретичними знаннями і практичними навиками, отриманими при вивченні психолого-педагогічних і музикознавчих дисциплін, і музично-педагогічною практикою;
- спілкування з дітьми, вивчення їх вікових та індивідуальних особливостей, специфіка навчально-виховної роботи з дітьми різних вікових груп, ґрунтуючись на принципі дитиноцентризму;
- розвиток творчого початку в студентів;
- вироблення потреб в безперервній професійній самоосвіті і самовдосконаленні;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до музично-педагогічної діяльності;
- виконання завдань з вікової та музично-педагогічної психології, а також шкільної гігієни;
- озброєння студентів методами самодіагностики і самосвідомості, а також методами вивчення дитини, виявлення її здібностей, мотивів і т.п.;
- озброєння студентів основними вміннями аналізувати музично-педагогічні ситуації;

- розвиток у студентів навичок аналізу і узагальнення передового інноваційного музично-педагогічного досвіду;
- залучення студентів до практичної музично-педагогічної діяльності, формування у них професійних умінь, необхідних для успішного здійснення виховної роботи з учнями.

Навчальна практика студентів музично-педагогічної спеціальності тісно пов'язана з причетними до виховання шкільними і позашкільними установами. Тут студенти беруть участь у підготовці й проведенні шкільних свят, урочистих подій, моральних та естетичних акцій. Отже, студенти вчаться за допомогою громадських зв'язків урізноманітнювати, поживляти виховну роботу в класі, спрямовувати її на ширший і глибший вияв здібностей і уподобань школярів, на виконання головного завдання – зробити кожного учня повноцінним, зацікавленим суб'єктом музично-педагогічного виховання.

Міра самостійності студентів молодших курсів (1-й - 2-й) в роботі з учнями буде мінімальна, а форми її прості і доступні для них (відвідування, загальний і аспектний аналіз уроків, позакласних заходів, спостереження за роботою вчителя, учнів, відбір фактичного матеріалу для спеціального аналізу в зв'язку з вивченням відповідної теми і т.д.).

В міру просування студентів у вивченні педагогічних і мистецьких дисциплін, накопичення первинних навичок спостереження, аналізу педагогічного досвіду студентам можуть бути запропоновані для самостійного виконання нескладні практичні завдання аж до підготовки позакласного заходу і навіть фрагмента уроку за музично-педагогічним профілем спеціальності студента. При цьому необхідно всіляко розвивати і заохочувати складені форми роботи з найбільш підготовленими і здатними студентами, які залучаються до різноманітних видів складнішої за характером музично-практичної діяльності (в рамках проблемних груп, індивідуальної роботи з учнями, керівництві гуртками, виконанні епізодичних завдань кафедри і т.д.). Досвід такої роботи накопичується і систематично аналізується на кафедрі музичного мистецтва.

Тематичний план роботи навчальної музично-педагогічної практики студентів

<i>Основний зміст діяльності</i>	<i>Форми і методи організації діяльності студентів</i>	<i>Завдання студентам</i>
1.Завдання, зміст і організація навчальної практики	Бесіди з директором або завучем школи щодо адміністрування, системи навчально-педагогічної і творчо-виховної роботи, проблем, над якими працює школа. Екскурсії по школі. Закріплення студентів за вчителем музичного мистецтва, розподіл по класах по 2-3 студентів.	1.Ознайомитися з планом навчально-виховної роботи класного керівника. 2.Оформити першу частину педагогічного щоденника. 3.Скласти план індивідуальної роботи на період практики (додаток б).
2.Особливості школярів та їх врахування у навчально-виховній роботі	Бесіда з учителем Ознайомлення з наявними в кабінетах наочними посібниками і нотними збірками, обладнанням, ТЗН, програмним забезпеченням. Участь в поліпшенні матеріальної бази кабінетів (виготовлення необхідних наочних посібників, розробка дидактичних матеріалів, слайдів і т. ін.) Визначення самооцінки. Робота за індивідуальним планом.	1.Відвідати уроки музичного мистецтва у закріпленому класі й розкрити залежність вибору методів навчання від вікових особливостей дітей. 2.Провести вивчення самооцінки декількох школярів і проаналізувати одержані результати. 3. Характеристика ділових якостей учителя на уроці музичного мистецтва (як прикладу до самоаналізу своїх педагогічних спроб):: а) рівень викладання наукових знань учителя на уроці і його підготовленість до уроку; б) знання учителем мистецької теорії навчання та творчого виховання учнів, методики предмета, психології та гігієни, його вміння застосовувати ці знання на уроці; в) педагогічний такт, стиль у навчанні, культура праці та поведінки, мова вчителя; г) взаємостосунки вчителя з класом та окремими учнями, авторитет учителя; д) психологічний клімат на уроці (підтримка атмосфери радісного, щирого творчого спілкування, діловий контакт і ін.).
3. Педагогічна діагностика в роботі	1. Бесіда з учителем музичного мистецтва і класним керівником.	1. Провести вивчення мотивації навчання декількох школярів. 2. Проаналізувати одержані дані,

учителя музичного мистецтва і класного керівника.	2. Аналіз методик вивчення мотивації навчання школярів	обговорити їх з учителем і використати ці дані під час проведення індивідуальних бесід з цими дітьми. 3. Провести діагностичну роботу за допомогою проєктивних методик, наведених у додатку 5.
4. Планування виховної роботи в класному колективі.	1. Бесіда з класним керівником. 2. Аналіз 2-3 планів навчально-виховної роботи. 3. Робота за індивідуальним планом.	1. Бесіда з класним керівником. 2. Аналіз 2-3 планів навчально-виховної роботи. 3. Робота за індивідуальним планом.
5. Типи і структура уроків музичного мистецтва.	1. Бесіда з учителем музичного мистецтва. 2. Робота за індивідуальним планом.	1. Проаналізувати різні класифікації типів уроків. Психологічна оцінка уроку музичного мистецтва: - рівень організації уроку (внесок спонтанної поведінки учнів та вплив вчителя на хід уроку), - рівень самостійної, творчої діяльності учнів, розвиток мислення, - співвідношення монологічного та діалогічного спілкування між вчителем та дітьми на уроці, - темп, складність уроку, їх адекватність до віку та контингенту класу, - забезпечення уроку засобами, що оптимізують навчальну діяльність дітей. Психологічний аналіз поведінки та діяльності учнів на уроці музичного мистецтва: а) порядок і дисципліна учнів, методика їх підтримання; б) активність, самостійність, інтерес до занять учнів різного рівня підготовленості; зосередженість і стійкість уваги на різних етапах уроку; в) діяльність учнів, їхня організованість, охайність; ставлення до невстигаючих; характер участі в творчій роботі на уроці окремих учнів і всього колективу; г) ставлення учнів до вчителя і один до одного (підслуховування, боязкість, доброзичливість, повага, взаємна допомога, підказки); д) планування засвоєння навчальної

		<p>інформації в готовому вигляді (із підручнику); у процесі самостійного пошуку;</p> <p>е) використання вчителем і учнями вимог проблемно-евристичного навчання, хто ставить проблему, хто формулює її, хто вирішує);</p> <p>ж) співвідношення спонукання учнів до мистецької художньо-творчої діяльності (раціональні коментарі, зухвали, позитивні почуття у зв'язку з власно виконаною роботою, стимулювання інтересу, вольові зусилля до подолання технічних труднощів) і примуса (нагадування про оцінювання рівня навчальних досягнень, різкі зауваження, нотації).</p> <p>2. Проаналізувати структуру 2-3 відвіданих уроків музичного мистецтва.</p> <p>Питання для спостереження і наступного аналізу уроку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - які цілі реалізував учитель на уроці? - які види роботи були для дітей найцікавішими? - як учитель систематизував роботу учнів? - що, на Вашу думку, можна вважати найефективнішим на цьому уроці? - які професійні та особистісні якості вчителя Ви відзначили б? <p>3. Ознайомитися з методичним оснащенням кабінету з предмету «Музичне мистецтво»</p>
б. Контроль і аналіз результатів пізнавальної діяльності учнів.	1. Бесіда з учителем музичного мистецтва. 2. Робота за індивідуальним планом.	1. Ознайомитися з літературою з даної проблеми. 2. Відвідати урок музичного мистецтва і проаналізувати методикку засвоєння знань і формування творчих умінь учнів

3-4 курси

Виробнича практика з курсу «Мистецтво: музичне мистецтво»
(педагогічна практика та педагогічна, музична практика)

Основним завданням виробничої практики є: навчити студентів-практикантів застосовувати отримані знання з педагогічних, музичних та естетичних дисциплін, надати вміння проводити різні за типами і видами уроки, вміння проводити наукові дослідження із використанням ефективних

інноваційних методів і методик, робити самоаналіз власної музично-педагогічної діяльності, виховувати любов та повагу до професії вчителя музичного мистецтва, прагнення до постійного професійного розвитку.

Виробнича музично-педагогічна практика є носієм розвиваючої і естетичної функцій. Розвиваюча функція музично-виробничої практики знаходиться в тісному взаємозв'язку з попередніми функціями, так як саме на цій практиці формуються і розвиваються музично-педагогічні здібності студента, виробляються компенсаторні вміння (якщо якісь музично-творчі, педагогічні здібності у майбутнього вчителя музики представлені слабо). У ході музично-виробничої практики студент розвивається і в особистісно-професійному плані. Він вчиться думати і розуміти як педагог-професіонал в процесі втілення концепції нової української школи, яка конкретизується на формуванні базових освітніх компетентностей та загальному естетичному розвитку школярів:

- введення школярів у естетичний світ добра й краси, відбитий у видатних класичних музичних творах, засвоєння ними знань про особливості сприйняття художньо-образної мови музичного мистецтва;

- розвиток чуттєво-емоційного сприйняття навколишнього світу крізь призму музичного мистецтва, прилучення учнів до животворного джерела людських почуттів і переживань, втілених у музиці;

- збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів, підведення їх до досягнення художньо-образної суті музичного мистецтва в його найпростіших втіленнях;

- сприяння розвитку образного мислення, уяви, загальних та мистецьких здібностей учнів;

- формування сприйняття різних видів активної музично-творчої діяльності, власне опанування певними практичними вміннями;

- формування якостей творчої особистості загального характеру - моральних, громадянських, естетичних;

- виховання ціннісного ставлення до музичного мистецтва.

Естетична функція музично-виробничої практики є однією з основних, так як тільки в цьому випадку студент може оцінити свій емоційний стан в єдності спілкування з дітьми: художнім мистецтвом – учителями – батьками. Необхідно відзначити значимість діагностичних можливостей виробничої музично-педагогічної практики. В реальній музично-педагогічній діяльності виявляються кращі професійні якості майбутнього вчителя музичного мистецтва; педагогом-методистом намічаються напрямки його подальшого професійного розвитку та

оволодіння ключовими компетенціями, зазначеними у програмі нової української школи.

З точки зору виховного потенціалу, велике значення має як загальна навчально-виховна атмосфера освітнього закладу, так і творча аура, яка встановлюється в процесі вибудовування відносин між студентами, адміністрацією школи, керівником виробничої практики (з боку педагогічних кадрів), викладачем (керівником-методистом від вищи). Саме в процесі музично-педагогічної практики студент може реально навчитися любити дітей; виробити в себе терпіння, витримку, відповідальність і почуття обов'язку, ґрунтуючись на принципах дитиноцентризму.

Виробнича музично-педагогічна практика є одним з найбільш складних і багатоаспектних видів навчальної роботи студентів. Діяльність студентів у період практики є аналогом професійної діяльності педагога, так як схожа на неї за змістом і структурою й організовується в реальних умовах навчально-виховного закладу. Під час музично-виробничої практики на 4-му і 5-му курсах студенти повинні виконувати роботу вчителя за фахом і класного керівника; використовувати досвід творчо працюючих вчителів і колективів, рекомендації сучасної педагогічної науки. Цілком природно, що студент досить швидко розуміє, що наявних у нього професійних знань, умінь може виявитися недостатньо для успішної музично-педагогічної діяльності; що сформовані у нього професійно-значущі якості особистості (музично-творчі здібності, художня емпатія, музично-педагогічна інтуїція, музично-художній та естетичний світогляд, методологічне мислення і т.д.) вимагають постійного розвитку і вдосконалення; що треба безперервно займатися самоосвітою і самовихованням, що цілком збігається з однією з ключових компетентностей нової школи, яка свідчить про уміння вчитися впродовж життя; про набуття нових професійних вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), зокрема через креативне керування інформаційними потоками; про вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, визначати власну освітньо-професійну мистецьку траєкторію, позитивно оцінювати результати навчання.

Виробнича музично-педагогічна практика є реальною основою для інтеграції спеціальних (мистецьких) і психолого-педагогічних знань. Цілісність професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва у новій українській школі передбачає поєднання трьох основних областей знань:

- комплексу гуманітарних дисциплін (філософії, історії, соціології, культурології тощо), тобто знання про людську особистість і її розвиток;

- спеціально виділених з цього комплексу галузей знання психолого-педагогічних дисциплін;

- комплексу предметів спеціальності Музичне мистецтво:

«Клас музичного інструменту», «Клас хорового диригування», «Хоровий клас і практична робота з хором», «Елементарна теорія музики», «Сольфеджіо», «Історія музичного мистецтва» та ін. і методики їх викладання.

У результаті проходження виробничої музично-педагогічної практики студент (бакалавр) має знати:

- базові положення нормативних документів у галузі музично-естетичної освіти;

- зміст програм Нової української школи, які чинні з 1 вересня 2018 року для 1-х класів (дві редакції типової освітньої програми колективу авторів під керівництвом Савченко О.Я. та Шияна Р.)³; навчальні програми для 2-4 класів «Музичне мистецтво. 1-4 клас», «Мистецтво. 1-4 клас» (оновлені у 2016 році)⁴ та зміст інших альтернативних сучасних програм з музики;

- зміст відповідних підручників;

- структуру уроку з музичного мистецтва;

- способи діагностики навчальних досягнень учнів з музичного мистецтва;

- особливості організації навчально-виховного процесу в закладах середньої освіти;

- особливості використання ТНЗ в умовах навчально-виховної роботи вчителів музичного мистецтва;

- основні форми організації навчально-виховної діяльності школярів;

- особливості роботи вчителів музичного мистецтва в 1-4 класах;

- вікові особливості психологічного та фізичного розвитку школярів;

- етапи і методику підготовки до заняття;

- схему плану-конспекту заняття;

- методику організації видів діяльності на занятті музичного мистецтва;

³ Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України No 1/9-415 від 03.07.2018 «Щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році» викладання предметів освітньої галузі «Мистецтво». Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>;

⁴ Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvi-ta/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

- основні форми організації позакласної і позашкільної роботи з учнями.

У результаті проходження виробничої музично-педагогічної практики студент (бакалавр) має вміти:

- застосовувати методику і прийоми навчання та виховання, ґрунтуючись на принципах дитиноцентризму;
- методично грамотно спланувати і провести урок, керуючись принципом нової школи “Дитина пізнає світ”;
- проводити уроки різних типів, зокрема, інтегровані уроки мистецтв;
- проводити уроки за розробленими програмами для нової української школи: навчальні програми для 2-4 класів «Музичне мистецтво. 1-4 клас», «Мистецтво. 1-4 клас» та інші альтернативні сучасні програми з музики;
- використовувати різні форми організації навчально-виховної роботи учнів;
- використовувати наочність;
- складати календарні та поурочні робочі плани з предмету «Музичне мистецтво»;
- організовувати та проводити різноманітні музично-виховні заходи;
- розвивати роботу колективів художньої самодіяльності;
- проводити виховну роботу, ґрунтуючись на загальних принципах дитиноцентризму;
- розвивати творчі мистецькі здібності школярів;
- спілкуватися з учнями та колегами по роботі;
- використовувати різноманітні методи наукових досліджень;
- аналізувати загальну та мистецьку навчально-методичну літературу;
- коректно поводитися в колективі;
- застосовувати знання і вміння в навчально-виховній роботі з учнями середньої школи;
- розробляти плани-конспекти уроків з музичного мистецтва різних типів, форм;
- застосовувати інноваційні методи музично-естетичного виховання;
- здійснювати аналіз музично-педагогічної роботи під час спостереження занять та самоаналіз власної роботи у процесі проведення уроків “Мистецтво: музичне мистецтво”;
- розробляти тестові та творчо-діагностувальні завдання для учнів;
- застосовувати емпіричні методи наукового музично-педагогічного дослідження для збору даних у ході виконання дослідницької роботи.

Реалізація **компетентнісного підходу** у Новій українській школі можлива через розуміння учителем структурної цілісності компетентностей, які мають системно формуватися. Це зумовлює освітній процес відповідно до розгортання певних складників компетентності: від знання, через уміння і навички до набуття практичного досвіду, формування ціннісних культурних орієнтацій, виховання художньо-естетичних ставлень. Компетентнісний підхід націлений на усунення суперечек між засвоєними теоретичними знаннями та їх використанням для розв'язання практичних завдань, що пропонуються учням. Тому освітній процес має зосереджуватися на формуванні у учнів уміння розрізняти об'єкти, ознаки, властивості; аналізувати і пояснювати причини і наслідки подій, вчинків, мистецьких явищ; висловлювати і визначати позитивне ставлення до подій, створювати музичні тексти, художні вироби і проекти; брати участь у музичних справах, у розв'язанні музично-навчальних завдань.

У проєкті нового Державного стандарту загальної освіти акцентується увага на важливості формування загальних ключових освітніх компетентностей. Компетентності відображають комплексне оволодіння сукупністю способів мистецької діяльності, виявляються в конкретній справі чи ситуації. Тому важливості набуває практико орієнтована основа мистецько-освітнього процесу. Важливий акцент пов'язаний із тим, що визнається певна рівнозначність усіх ключових компетентностей на всіх етапах навчання середньої освіти.

У процесі проходження виробничої музично-педагогічної практики студент формує такі предметні компетентності:

- застосовувати професійні мистецькі знання і вміння в аудиторній та позакласній музично-виховній роботі з учнями середньої школи;
- складати календарні та поурочні плани з фахового предмету «Музичне мистецтво» та розробляти плани-конспекти уроків з різних дидактичних типів і форм;
- проводити уроки різних дидактичних типів та за різними мистецькими програмами;
- застосовувати традиційні та інноваційні методи музичного виховання;
- використовувати ТЗН у музично-педагогічній діяльності;
- організовувати, планувати та проводити цікаві за формою і змістом музично-виховні заходи;
- використання різноманітних методів наукового музично-педагогічного дослідження у процесі музично-виховної діяльності у школі для діагностики

мистецьких досягнень учнів, рівня сформованості їхніх мистецьких здібностей, певних якостей, інтересів.

Тематичний план роботи виробничої музично-педагогічної практики студентів

<i>Зміст виробничої практики</i>	<i>Види діяльності виробничої музично-педагогічної практики Пізнавальна і фахова робота</i>
1. Знайомство зі школою	<p>Вивчення розкладу занять і часу навчання. Зустріч з керівництвом школи і педагогічним колективом. Ознайомлення з правилами школи. Знайомство з планом навчально-виховної роботи. Закріплення студентів за класами для проведення занять з музичного мистецтва та позакласної музично-виховної роботи. Відвідування занять у визначених класах. Знайомство з технічним облаштуванням кабінету мистецтва.</p>
2. Ознайомлення студентів з практичною діяльністю вчителя музичного мистецтва та керівника музичних гуртків у початковій школі.	<p>Знайомство з вчителем музичного мистецтва, особливостями організації його навчально-виховної діяльності. Вивчення програм з музичного мистецтва, календарних та тематичних планів на період практики.</p> <p>Ознайомлення студентів з розкладом уроків музичного мистецтва, документацією вчителя музичного мистецтва та класного керівника. Відвідування та аналіз 2-х уроків музичного мистецтва.</p> <p>Ознайомлення практикантів зі специфікою та змістом роботи керівника музичного гуртка:</p> <ul style="list-style-type: none"> – спостереження за роботою керівників шкільних художньо-творчих колективів початкової школи (навчально-виховна робота в музичних гуртках; групова виконавська діяльність музичних колективів; індивідуальна музично-виконавська діяльність шкільних музичних колективів; культурно-просвітницька робота керівника й учнівського музичного колективу); – ознайомлення з навчально-методичною документацією шкільних музичних гуртків і творчих колективів початкової школи; – аналіз форм і методів організації та діяльності учнівських вокально-хорових та музично-інструментальних колективів початкової школи. <p>Відвідування та спостереження роботи музичних гуртків (2 спостереження). Спостереження з наступними висновками: музично-педагогічні здібності вчителя музичного мистецтва; стиль спілкування вчителя; виконавські можливості вчителя; методи та прийоми проведення уроків музичного мистецтва та позакласної роботи. Оформлення відповідних записів у педагогічному щоденнику.</p>
3. Підготовка студента-практиканта до навчальної та виховної діяльності в початковій школі.	<p>Складання індивідуального плану навчально-виховної роботи практиканта. Підбір підручників, навчальної та нотної літератури. Розробка конспектів уроків музичного мистецтва, підготовка наочності.</p> <p>Засвоєння змісту музично-практичних завдань зі співу або інших видів мистецтв для проведення навчально-виховної роботи в гуртках і музично-творчих колективах:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз змісту завдань з елементарної музичної грамоти для проведення індивідуальних і групових занять в учнівських вокально-

	<p>хорових та музично-виконавських колективах; – аналіз змісту музично-теоретичного матеріалу для проведення занять в музичних гуртках та культурно-освітньої роботи в початковій ланці середньої школи; добір студентами музично-практичних завдань зі хорового співу або інструментального репертуару для проведення навчальної роботи в учнівських гуртках. Вивчення структури й змісту вокального та інструментального репертуару та навчально-музичного матеріалу для проведення репетиційної роботи в шкільних музично-творчих колективах: – участь студентів у проведенні занять зі сольного співу та гри на музичних інструментах; – участь у проведенні занять з окремими групами вокально-хорових та інструментально-виконавських колективів; – участь у проведенні зведених репетицій шкільних мистецьких колективів; - участь у підготовці до проведення концертних виступів учнівських мистецьких колективів. Знайомство, бесіда та спостереження за учнями закріплених класів. Індивідуальне позитивне спілкування з учнями, вивчення їх інтересів. Групові бесіди зі школярами. Ведення педагогічного щоденника. Вирішення педагогічних завдань.</p>
<p>4. Спостереження та аналіз уроків музичного мистецтва й позакласної музично-виховної роботи</p>	<p>Спостереження та аналіз 10 уроків музичного мистецтва учителя музичного мистецтва та студентів-практикантів. Допомога вчителю у проведенні уроків. Допомога керівникам шкільних вокально-хорових і музично-інструментальних гуртків в організації та проведенні мистецько-виховної роботи в колективах: – участь практикантів у проведенні індивідуальних мистецьких занять з сольного співу та гри на музичних інструментах; – участь у проведенні занять з окремими групами вокально-хорових та музично-інструментальних колективів; – участь у проведенні зведених репетицій шкільних мистецьких колективів; - участь у підготовці до проведення концертних виступів учнівських мистецьких колективів. Застосування набутих мистецько-методичних знань. Знання практикантом навичок роботи з ведення шкільної документації. Оформлення відповідних (позитивних) записів у педагогічному щоденнику. Спостереження та аналіз позакласного музичного заходу.</p>
<p>5. Розробка й проведення уроків музичного мистецтва та позакласних занять</p>	<p>Розробка уроків музичного мистецтва та підбір і виготовлення дидактичного матеріалу для них. Підготовка технічних засобів навчання. Проведення уроків музичного мистецтва (10 уроків, два з них залікові): Проведення занять з хором колективом, вокальним ансамблем або музично-інструментальною групою (3 заняття, одне з них залікове): – проведення індивідуальної роботи з учасниками шкільних мистецьких колективів (формування співацьких навичок учнів; формування навичок гри на оркестрових інструментах); – проведення занять з окремими вокально-хоровими або оркестровими групами (вивчення нотної грамоти; робота над звуковибудуванням, звуковеденням, музичною вокальною або інструментальною інтонацією; формування в учнів ансамблевих виконавських навичок); – проведення зведених репетицій вокально-хорового або музично-</p>

	<p>інструментального виконавського колективу (робота над строем, ансамблем, художнім образом твору; формування в учнів навичок колективного виконавства; підготовка колективу до концертних виступів).</p> <p>Особливість занять студентів-практикантів в шкільних вокально-хорових колективах (на одному занятті працюють два студенти: один в ролі керівника (хормейстера), а інший – акомпаніатора). Робота зі співаками академічної, народної, естрадної манери співу. Виявлення та удосконалення вокально-хорових вмінь та навичок в роботі з хоровим колективом, вокальним ансамблем і вокально-інструментальним ансамблем. Проведення занять у фольклорному (вокальному, інструментальному) ансамблі. Допомога вчителю музичного мистецтва у підготовці до конкурсу творчих колективів (музичних заходів). Прояв диригентсько-хорових навичок при роботі з хоровими колективами. Проведення занять з вокально-інструментальним ансамблем. Розробка сценарію колективної творчої праці (музично-театральної) композиції.</p>
6. Індивідуальна робота з учнями.	<p>Індивідуальна робота з учнями в закріплених за практикантом класах. Визначення інтересів школярів, смаків, поглядів, ідеалів. Індивідуальна музично-виховна робота з обдарованими (талановитими) дітьми. Розробка і апробація музично-педагогічних умов в роботі з обдарованими (талановитими) дітьми. Індивідуальна навчальна робота з невстигаючими школярами. Вивчення їх здібностей, знань та вмінь. Перевірка музично-методичних знань у роботі з ними. Індивідуальні музично-спеціальні заняття з учнями (на фортепіано, баяні, гітарі, бандурі та інших інструментах). Індивідуальні заняття з сольного співу, як з обдарованими дітьми в школі.</p>
7. Робота з навчально-методичною та довідковою літературою. Використання Інтернет-ресурсів.	<p>Робота з музично-літературними джерелами, пошукова мистецька робота. Робота з навчально-методичною мистецтвознавчою літературою. Підбір наочності для занять музичного мистецтва та позакласних заходів і музичних занять. Робота з нотною літературою, фонограмами. Розробка тестових та творчо-діагностувальних завдань, матеріалів анкетування учнів для виконання науково-дослідної роботи.</p>
8. Проведення музично-виховної роботи з учнями	<p>Підготовка та проведення виховного заходу на музичну, етичну, моральну теми. Підготовка та проведення бесіди з учнями про охорону голосу і слуху. Проведення з наставником і самостійно позакласної музично-виховної роботи з учнями. Проведення дискусій, дебатів на різні мистецькі теми. Підготовка і проведення колективної творчої справи (вокально-хорового конкурсу). Проведення тематичного вечора для старшокласників. Розробка і проведення лекції-концерту.</p>

Плановані результати виробничої музично-педагогічної практики

У процесі музично-педагогічної практики формуються наступні професійно-педагогічні вміння:

- вивчати особистість школяра і колектив учнів з метою діагностики і проектування їх розвитку та естетичного виховання;

- визначати конкретні музично-виховні завдання, виходячи із загальної мети виховання, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей школярів та соціально-психологічних особливостей колективу;

- здійснювати поточне і перспективне планування музично-педагогічної діяльності (навчальної та позакласної роботи з предмета, діяльності дитячих організацій, проведення класного чи позакласного музично-виховного заходу);

- використовувати різноманітні форми, методи, засоби і прийоми для керівництва навчально-пізнавальною діяльністю учнів (вирішувати освітньо-виховні завдання, обґрунтовано вибирати і застосовувати організаційні форми і методи навчання, використовувати різноманітні засоби навчання та ін.);

- організувати колектив дітей на виконання поставлених завдань (послідовно здійснювати свої дії і дії школярів, координувати взаємини активу і колективу, організовувати контроль, підводити підсумки, здійснювати аналіз роботи);

- спілкуватися з дітьми, бути в контакті з окремими учнями, групами і колективами;

- співпрацювати з учителями, класними керівниками, вихователями та іншими особами, які беруть участь у вихованні дітей;

- спостерігати, аналізувати музично-виховну роботу, бачити зразки педагогічної праці, аналізувати й осмислювати власну музично-педагогічну діяльність, коригувати її, проводити психолого-педагогічні мікродослідження.

Існують декілька видів педагогічно-виховної практики студентів, серед них є такий вид, як *літньо-табірна практика*.

Під час літньої педагогічної практики студенти музично-педагогічних спеціальностей здійснюють роботу в якості як вихователів дитячих майданчиків і таборів відпочинку, так і керівників самостійних творчих об'єднань різного мистецького та естетичного профілю, гуртків і клубів за інтересами, спортивних секцій, організаторів трудових об'єднань школярів. Літній педагогічній практиці передуює методична підготовка студентів в інструктивно-методичному зборі. Виховний потенціал літньо-табірної практики великий.

Метою літньої педагогічної практики є практичне використання змісту, форм і методів виховної та музично-виховної роботи з учнями у літній період.

Завдання літньої музично-педагогічної практики:

- закріпити у студентів-практикантів уміння і навички самостійної музично-виховної роботи з дітьми та підлітками в умовах літніх канікул;

- озброїти практикантів педагогічними методами і прийомами музично-естетичного виховання школярів в умовах літньої праці та відпочинку;
- виховувати відповідальне ставлення до проведення музично-виховної роботи з дітьми та підлітками;
- розвивати художньо-творчі здібності при організації і проведенні занять у гуртках, секціях, клубах за інтересами;
- встановлювати педагогічно-вірні коректні справедливі відносини з дітьми та підлітками в специфічних умовах літньо-табірної зміни, ґрунтуючись на принципі дитиноцентризму.

Літньо-табірна практика студентів музично-педагогічної спеціальності тісно пов'язана з причетними до виховання установами. Тут студенти беруть участь у підготовці й проведенні загонових свят, урочистих подій, моральних та естетичних акцій. Отже, студенти вчаться за допомогою громадських зв'язків урізноманітнювати, поживляти музично-виховну роботу у літньому оздоровчому таборі, спрямовувати її на ширший і глибший вияв здібностей і уподобань школярів, на виконання головного завдання - зробити кожного учня повноцінним, зацікавленим суб'єктом музично-естетичного виховання.

План виховної роботи літньо-табірної практики студентів

<i>Зміст літньо-табірної практики</i>	<i>Види діяльності літньо-табірної практики</i>	<i>Вміння, якими повинні оволодіти студенти-практиканти</i>	<i>Функціональні обов'язки вихователя, помічника вихователя (вожатого) в оздоровчому таборі</i>
<p>1. Ознайомлення з умовами роботи, правилами внутрішнього розпорядку, традиціями літнього оздоровчого табору.</p> <p>2. Планування роботи загону на зміну.</p> <p>3. Організаційно-педагогічна робота.</p> <p>4. Проведення творчої виховної діяльності за</p>	<p>- ознайомитися з умовами роботи оздоровчого табору, правилами внутрішнього розпорядку, традиціями табору, планами виховної і музично-виховної роботи;</p> <p>- дотримуватися правил внутрішнього розпорядку, розпоряджень адміністрації оздоровчого табору, керівників практики;</p> <p>- слідувати за</p>	<p>- визначати мету і завдання виховної і музично-виховної роботи з дітьми та підлітками в таборі;</p> <p>- складати план виховної і музично-виховної роботи на табірну зміну і на кожний день з врахуванням інтересів та індивідуальних особливостей дітей;</p> <p>- організувати самоуправління в колективі і</p>	<p>1. Скласти план роботи і дотримуватись його виконання.</p> <p>2. Протягом всього періоду в таборі вести щоденник.</p> <p>3. Щоденно організовувати і проводити виховні заходи, які забезпечують активний відпочинок дітей.</p> <p>4. Регулярно підводити підсумки роботи і висвітлювати</p>

<p>різними напрямками виховної роботи (моральне, трудове, фізичне, гігієнічне, естетичне, громадянське).</p> <p>5. Загартування організму дітей.</p> <p>6. Дотримання правил техніки безпеки.</p> <p>7. Організація дозвілля дітей.</p> <p>8. Випуск стінгазети.</p> <p>9. Індивідуальна робота.</p> <p>10. Робота з батьками.</p>	<p>дотриманням правил техніки безпеки, охорони праці;</p> <p>- визначати специфіку прояву вікових та індивідуальних особливостей вихованців, стану їх здоров'я, умов життя вихованців;</p> <p>- організовувати колективну творчу діяльність (пізнавальну, трудову, спортивно-оздоровчу, музично-естетичну, екологічну);</p> <p>- сумлінно готуватися до проведення загально табірних справ, виховних годин в загоні;</p> <p>- проводити санітарно-гігієнічну роботу та роботу з самообслуговування;</p> <p>- проводити індивідуальну виховну роботу з дітьми та підлітками;</p> <p>- вести педагогічний щоденник.</p>	<p>спрямовувати його діяльність;</p> <p>- створювати умови для розвитку самодіяльності, музично-естетичної творчості дітей та підлітків;</p> <p>- організовувати різні форми виховної і музично-виховної роботи зі школярами, поєднуючи колективну діяльність з індивідуальною;</p> <p>- встановлювати педагогічно правильні стосунки з дітьми та підлітками, колегами;</p> <p>- педагогічно усвідомлювати і аналізувати досвід своєї музично-педагогічної діяльності.</p>	<p>їх через газету.</p> <p>5. Стежити за дотриманням чистоти і порядку на території свого табору.</p> <p>6. Інструктувати дітей перед виходом за територію табору.</p> <p>7. Негайно доповідати начальнику табору про всі випадки і грубі порушення в загонах.</p> <p>8. Не допускати самовільних відлучень дітей за територію табору.</p> <p>9. Вміти надати першу медичну допомогу.</p> <p>10. Негайно повідомити лікаря про скарги дитини щодо поганого стану здоров'я.</p> <p>11. Дотримуватись правил протипожежної безпеки.</p> <p>12. Строго слідкувати за дотриманням правил безпеки життя дітей під час купання, походів, екскурсій, спортивних змагань.</p> <p>13. Брати участь у загальних табірних заходах.</p> <p>14. Забезпечити правильне виконання режиму.</p> <p>15. Складати плани і звіти, звітувати на педагогічній раді, аналізувати результати зміни.</p> <p>16. Керуватись наказами і розпорядженнями керівника табору, педагогічної ради, чергового по оздоровчому табору.</p>
--	---	--	--

Орієнтовна форма щоденного обліку роботи

Дата і час робочого дня	План роботи на день	Аналіз виконаної музично-виховної роботи

Схема аналізу робочого дня літньо-табірної практики:

1. Які виховні цілі та педагогічні завдання були висунуті?
2. Що було проведено протягом дня в загоні (трудові завдання, екскурсії, художньо-творча та музично-естетична діяльність, змагання, рухливі ігри)?
3. Які емоційні стани переважали у дітей протягом дня?
4. Як вихованці ставились до проведення мистецького заходу, як вони готувалися до нього, яку брали творчу участь (лідер, хто пасивний, які міжособистісні творчі стосунки склалися між дітьми), яке враження залишилося у вихованців після проведення мистецького заходу?
5. Чи були досягнуті висунуті цілі на день?
6. Висновки.

2.2. Організація і керівництво музично-педагогічною практикою

Термін проходження музично-педагогічної практики визначається кафедрою музичного та образотворчого мистецтв відповідно до навчального плану з урахуванням кількості навчальних кредитів на тиждень з цієї навчальної дисципліни.

Перед початком музично-педагогічної практики для студентів проводяться настановча, а після завершення практики - підсумкова конференції за участю викладачів кафедри музичного та образотворчого мистецтв, кафедри загальної і соціальної педагогіки та початкової освіти, кафедри загальної та практичної

психології, призначених наказом ректора університету керівниками педагогічної практики.

Практиканти відвідують уроки в класах, за якими закріпленні (з дозволу учителя), знайомляться з різними видами позакласної, позашкільної роботи і складають індивідуальний план музично-виховної роботи.

Викладачі-керівники практики від кафедри музичного та образотворчого мистецтв виставляють підсумкові оцінки, враховуючи якість поданих студентами матеріалів. Ці оцінки обговорюються на підсумковій конференції.

Керівництво музично-педагогічною практикою забезпечують викладачі університету (наставники) – керівники практики та вчителі музичного мистецтва загальноосвітніх шкіл.

Викладач-керівник практики:

- надає методичну допомогу практикантам у плануванні та проведенні ними різних видів музично-виховної роботи;
- наставник спостерігає та оцінює роботу студента-практиканта;
- перевіряє кожnodневне ведення щоденника;
- збирає та оцінює підготовку студентами звітної документації;
- здійснює поточний контроль успішності практикантів і здає на кафедру звіт з показниками такого контролю;
- приймає участь у проведенні настановчої та підсумкової конференції з педагогічної практики.

Музичний керівник (вчитель музичного мистецтва):

- надає практикантам організаційну та методичну допомогу щодо підготовки різних видів музично-виховної роботи в школі, естетичному центрі та інших навчальних закладах;
- спостерігає проведення студентами-практикантами різних видів та форм музично-виховної роботи в навчальних закладах, в тому числі і відкритих;
- аналізує та оцінює роботу студентів-практикантів.

2.3. Права й обов'язки студентів-практикантів

Практикант здійснює свою діяльність згідно з вимогами Статуту університету, правилами внутрішнього розпорядку, виконує всі розпорядження адміністрації закладу, керівників практики:

1. Участь в настановчій конференції з музично-педагогічної практики на факультеті.

2. Вивчення системи роботи навчально-виховного закладу в цілому.

3. Вивчення методики і техніки проведення уроку з предмету «Музичне мистецтво», інших форм організації навчання (практичні роботи, факультативні мистецькі заняття, навчально-мистецькі екскурсії та ін.) шляхом відвідування та спостереження занять, й аналізу аналізу відвіданих занять з дозволу учителя музичного мистецтва закладу середньої освіти.

4. Вивчення різноманітних форм і методів позакласної роботи, безпосередня участь у музично-виховному процесі (проведення тематичного вечору, КВК, олімпіади, залікового заходу).

5. Під час музично-педагогічної практики студенти мають дотримуватися правил внутрішнього розпорядку школи, виконувати розпорядження адміністрації та керівників практики.

6. Студент-практикант зобов'язаний кожного робочого дня працювати не менше 2 годин у школі.

7. Протягом перших трьох днів студент повинен скласти індивідуальний план проходження музично-педагогічної практики і завірити його у методиста, закріпитися за певним класом або позашкільною установою.

8. Під час практики студенти ведуть щоденники музично-педагогічної практики, у яких роблять поточні записи виконаної роботи (спостереження і результати музично-педагогічної діагностики, аналіз відвіданих уроків або занять, відомості про позакласну і позашкільну роботу, про музично-виховні заходи в закріпленому класі, а також характер висловлених зауважень) – зразки оформлення відповідної документації представлено у додатках 1-6.

9. По завершенню практики студенти-практиканти протягом 3-х днів мають здати звітну документацію з проходження музично-педагогічної практики: індивідуальний робочий план з характеристикою, завірений підписом директора установи й печаткою; музично-педагогічний щоденник; звіт про проходження музично-педагогічної практики.

10. Участь у підсумковій конференції з педагогічної практики на факультеті (виступ з доповіддю, мультимедійною презентацією з викладенням підсумків дослідження та ін.).

Студент-практикант здатний одержувати консультації керівника-наставника з усіх питань проведення практики, а також право користуватися при підготовці до занять навчально-методичною і музичною літературою у бібліотеці закладу. Студент, який не виконав програму музично-педагогічної практики без поважних

причин, має отримати незадовільну оцінку та відраховується з університету. Студенту, який не виконав програму практики з поважних обставин, її проходження відкладається на інший період за визначенням кафедри музичного та образотворчого мистецтв без відриву від занять в університеті.

2.4. Підведення підсумків музично-педагогічної практики

Після закінчення терміну практики студент протягом 2 тижнів звітує про виконання її програми; форма звітності студента-практиканта – письмовий звіт. Звіт має містити відомості про виконання студентом-практикантом всіх розділів програми практики, а також власні висновки і пропозиції щодо її проведення. Письмовий звіт з іншими звітними документами (перелік додається) студент-практикант подає керівнику практики. Звіт з музично-педагогічної практики захищається у комісії, призначеній завідувачем кафедри. Оцінка за практику виставляється з урахуванням рейтингових балів за видами діяльності практиканта (таблиця максимальних рейтингових балів додається) та вноситься в заліково-екзаменаційну книжку і відомість з підписом керівника практики. Після захісту музично-педагогічної практики проходить колективна форма підведення підсумків – підсумкова конференція. На конференції у формі виступів (презентацій) студентами-практикантами аналізуються позитивні і якщо є негативні аспекти практики, досягнення майбутніх вчителів та труднощі, з якими стикалися вони під час виконання програми практики.

Звітна (основна) документація практикантів музично-педагогічної практики:

1. Звіт про проходження професійної музично-педагогічної практики у навчально-виховному закладі.
2. Конспекти двох відкритих залікових уроків музичного мистецтва (виробничої практики).
3. Конспект чи сценарій двох музично-виховних заходів (виробничої практики).
4. Щоденник музично-педагогічної практики, де студенти записують дані про заклад, складають робочий план, аналізують відкриті заходи, що спостерігаються ними; пишуть конспекти самостійного проведення різних видів музично-виховної роботи.
5. Характеристика студента-практиканта від базових навчальних закладів за підписом учителя музичного мистецтва та керівника закладу освіти.

6. Презентація роботи студентів-практикантів (одна на групу) – підготувати на звітну конференцію.

Орієнтовна характеристика бази практики

(доповідь-презентація з висвітленням напрямів діяльності освітнього закладу).

- назва закладу, адреса;
- вид закладу;
- напрями діяльності закладу;
- контингент дітей, який навчається/відвідує заклад;
- основні фахівці, які працюють у закладі та функції, які вони виконують;
- враження від відвідування установи, ставлення до діяльності закладу.

Вимоги до оформлення звітної документації

1. Титульна сторінка
2. Загальна характеристика освітнього закладу
3. Потижневі музично-педагогічні спостереження, які передбачають аналіз педагогічних ситуацій, явищ, подій, аналіз взаємостосунків між учасниками (суб'єктами) навчально-виховного процесу, особливості музично-виховної роботи та ін.
4. Аналіз діяльності вчителя музичного мистецтва та учня у навчально-виховному процесі (за схемою, наведеною у тематичному плані роботи).
5. Відгук керівника про проходження практики з оцінкою.

Звітна документація практикантів з літньо-табірної практики:

1. Звіт про проходження виховної практики у літньому дитячому таборі (згідно обліку щоденної виховної роботи);
3. Конспект чи сценарій двох музично-виховних заходів.
4. Щоденник педагогічної практики, де студенти записують дані про літній табір, складають індивідуальний план роботи, аналізують відкриті заходи, що спостерігаються ними; пишуть конспекти самостійного проведення різних видів музично-виховної роботи (розробки свят, розваг, ігор).
5. Характеристика студента з підписом керівника закладу.
6. Презентація роботи студентів-практикантів (одна на групу) – підготувати на звітну конференцію.

Орієнтовна характеристика літньої бази практики

(доповідь-презентація з висвітленням напрямів діяльності закладу).

- назва закладу, адреса;

- вид закладу;
- напрями діяльності закладу;
- контингент дітей, який відвідує заклад;
- основні фахівці, які працюють у закладі, та функції, які вони виконують;
- враження від відвідування установи, ставлення до діяльності закладу.

2.5. Критерії оцінювання музично-педагогічної практики студентів

Музично-педагогічна практика завершується диференційованим заліком за чотирьох бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно (неприйнятно)». При оцінюванні результатів практики враховуються такі показники:

- мотивація студента – інтерес до даного виду практики, до роботи конкретної установи;
- організованість студента-практиканта;
- активність студента під час практики;
- дотримання етичних норм;
- дисциплінованість і добросовісне ставлення до виконання завдань практики;
- ініціативність та творчість;
- якість оформлення документації з музично-педагогічної практики;
- своєчасність здачі документів.

Оцінка «*відмінно*» виставляється за:

- глибоке, усвідомлене розуміння завдань музично-педагогічної практики у школі;
- відмінну підготовку до музично-педагогічної практики: глибоке знання методики проведення різних форм і видів музично-виховної роботи з дітьми шкільного віку, професійне володіння музичним інструментом, відмінні навички акомпанування;
- самостійно і методично вірно сплановану музично-виховну роботу, заняття з музичного мистецтва, заняття у музичних гуртках, музично-виховні заходи;
- уміння самостійно підбирати музичний матеріал для занять музичного мистецтва, занять з хором учнів та вокальним ансамблем (гуртки), класних і позакласних музично-виховних заходів; творчо підбирати та креативно

реалізовувати різні методи і прийоми музичного виховання школярів; вільно володіти практичним музичним матеріалом, раціонально використовувати відведений час на різні творчі види музичної діяльності дітей на заняттях; доцільно використовувати наочний дидактичний матеріал у різних формах організації музичної діяльності й самостійно його виготовляти;

- уміння встановлювати гарний контакт з дітьми та вихователями, вчителями, музичним керівником; здійснювати індивідуальний підхід до учнів;
- методично вірно аналізувати роботу, що спостерігається студентом;
- уміння володіти літературною українською мовою;
- спілкування іноземними мовами.

Оцінка *«добре»* виставляється за:

- достатню підготовку до музично-педагогічної практики: знання методики музичного виховання у школі, добре володіння музичним інструментом, достатні навички акомпанування;
- здатність доцільно та ретельно спланувати творчу музично-виховну роботу з дітьми;
- уміння підбирати дидактичний і музичний матеріал до проведення різних видів і форм організації творчої музичної діяльності школярів;
- уміння використовувати в роботі різні методи і прийоми естетичного виховання школярів, наочність;
- добре володіння музичним матеріалом з допущенням неточностей у постановці запитань чи завдань; допущення незначних мовних помилок;
- підтримання доцільного делового контакту зі школярами, вихователем, вчителем і музичним керівником;
- ретельний аналіз музично-виховної роботи, що спостерігається студентом.

Оцінка *«задовільно»* виставляється за:

- задовільну підготовку до музично-педагогічної практики і знання методики музичного виховання у школі, допущення суттєвих помилок методиці проведення окремих практичних видів і форм організації музичної діяльності дітей, але студент спроможний усунути їх із допомогою керівника практики; задовільне володіння музичним інструментом,

навичками акомпанементу, яке допускає невиразне виконання музичного супроводу і темпових недоліків;

- здатність спланувати творчу музично-виховну роботу з допущенням незначних помилок і недоліків методичного характеру; неповний та нечіткий аналіз роботи, що спостерігається студентом;
- неповну реалізацію методів та прийомів музичного виховання дітей при проведенні уроків музичного мистецтва, організації інших видів музично-виховної роботи;
- недостатнє використання музичної наочності; допущення неточних завдань, запитань, вказівок;
- проведення творчої музично-виховної роботи державною мовою при наявності незначних мовних помилок.

Оцінка *«незадовільно (неприйнятно)»* виставляється за:

- нерозуміння завдань педагогічної практики у школі;
- недостатнє знання методики музичного виховання школярів, погану підготовку музичного матеріалу для організації музично-виховної роботи;
- допущення при проведенні роботи грубих методичних та мовних помилок, поганой гри на музичному інструменті;
- неспроможність у здійсненні фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідного практичного курсу.

Рівні навчальних досягнень	Критерії оцінювання навчальних досягнень	Оцінка за шкалою університету
1	2	3
Відмінно	Відмінно – відмінний рівень знань, умінь, навичок з можливими незначними недоліками.	90 – 100 балів
Достатньо	Добре – достатньо високий рівень знань, умінь, навичок з можливими несуттєвими помилками.	70 – 89 балів
Задовільно	Задовільно – посередній рівень знань, умінь, навичок із значною кількістю недоліків, але	51 – 69 балів

	достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.	
Незадовільно	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, умінь з можливістю повторного проходження терміну педагогічної практики.	50 – 26 балів
Неприйнятний	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу достатньо низький рівень знань, умінь, що вимагає повторного проходження курсу, в тому числі і терміну педагогічної практики.	25 - 1 балів

Основними критеріями оцінки результатів музично-педагогічної практики є:

- ступінь сформованості професійно-педагогічних умінь;
- рівень теоретичного розуміння практикантами своєї практичної діяльності (її цілей, завдань, змісту, методів);
- рівень професійної спрямованості майбутніх учителів музичного мистецтва, їх соціальної активності (інтерес до педагогічної професії, любов до дітей, активність, відповідне і творче ставлення до роботи).

Для оцінки результатів музично-педагогічної практики здатні використовуватися наступні методи:

- спостереження за студентами-практикантами в процесі музично-педагогічної практики і аналіз якості віддільних видів їх робіт;
- ділові беседи з учителем, класним керівником, студентами;
- ретельний аналіз характеристик практикантів, які написані вчителями, класними керівниками і завірених адміністрацією школи;
- аналіз якості роботи студентів на методичних заняттях, консультаціях, семінарах в період практики;
- аналіз результатів творчої роботи, самооцінки студентами ступеня своєї підготовленості до практичної діяльності та якості своєї роботи;
- аналіз документації студентів з практики (індивідуальних планів роботи, педагогічних планів роботи, музично-педагогічних щоденників, конспектів різних

видів творчих робіт, звітів про мистецьку роботу, документів психолого-педагогічного вивчення школярів та ін.)

Знання, вміння і навички практиканта, за якими оцінюється практика:

- знання шкільних програм і підручників з предмету;
- ступінь знайомства з навчально-виховною роботою школи;
- уміння складати тематичні плани з предмету «Музичне мистецтво»;
- уміння розробляти поурочні плани окремих уроків з предмету «Музичне мистецтво»;
- уміння враховувати вікові та індивідуальні особливості школярів;
- знання рівня знань, умінь і навичок учнів на уроках;
- знання окремих учнів і колективу класу;
- уміння підбирати і виготовляти дидактичні і наочні матеріали;
- знання шкільного обладнання;
- уміння проводити уроки різних типів;
- знання рівня вихованості учнів;
- якість проведення окремих позакласних музично-виховних занять;
- уміння працювати з батьками учнів;
- участь в роботі педради, методичного об'єднання, семінару, класних керівників;
- ступінь зацікавленості в оволодінні професією вчителя музичного мистецтва;
- ступінь відповідального і творчого ставлення до роботи;
- якість звітної документації.

Підсумкова конференція

Підсумкова конференція проводиться після завершення музично-педагогічної практики. На ній повинні бути присутніми всі студенти-практиканти, а також методисти. На конференції проводиться виставка наочних посібників дидактичного матеріалу, виготовлених практикантами, стінгазет, зразків звітної документації, презентації. На підсумковій конференції виступають методисти та студенти. Вони висловлюють свою думку з якості проведеної практики, вносять пропозиції щодо її поліпшення та вдосконалення.

Більш конкретно зміст безперервної музично-педагогічної практики визначається програмою, яка розробляється відділом педагогічної практики спільно з кожним факультетом відповідно плану-графіку навчального процесу.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРОВЕДЕННЯ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ

3.1. Зразки оформлення звітної документації студентів

Загальні вимоги до оформлення звітної документації

Звітні документи оформляються акуратним чином, написані від руки або надруковані, мають наскрізну нумерацію сторінок. Всі аркуші повинні бути зшиті. Папка зі звітними документами повинна мати титульну сторінку, на якій зазначаються прізвище та ім'я студента-практиканта, факультет і група; прізвища керівників від університету і бази практики; вид практики (музично-педагогічної); термін проходження; назва бази (закладу) практики. Кожен окремий звітний документ повинен також починатися з титульної сторінки, на якій зазначається прізвище та ім'я студента-практиканта, факультет і група, назва звіту, час і місце проведення заходу. Звітна документація обов'язково повинна містити перелік всіх документів практики із зазначеними сторінками.

Перелік звітних документів складають:

- 1) індивідуальний план роботи практиканта;
- 2) звіт про музично-педагогічну практику;
- 3) щоденник з музично-педагогічної практики, у якому є:
  - а) схема запису уроків музичного мистецтва;*
  - б) схема запису занять з хором чи вокальним ансамблем;*
  - в) схема запису позакласного музично-виховного заходу.*
- 4) самозвіт практиканта з виробничої музично-педагогічної практики;
- 5) аналіз проведення музично-виховного заходу;
- 6) орієнтовна схема складання характеристики особистості школяра;
- 7) орієнтовна схема складання психолого-педагогічної характеристики колективу класу.

У звіті про музичну і виховну роботу студенти-практиканти ретельно описують всю виконану під час практики власну діяльність. Оформлення звітних документів входить в час проходження практики. Їх перевіряють і затверджують керівники практики від бази проходження та навчального закладу.

Напикінці практики керівник від бази проходження (закладу) видає кожному студенту письмову характеристику про його роботу, ставлення до обов'язків, дисциплінованість тощо. В характеристиці обов'язково повинно бути зазначена рекомендація щодо зарахування роботи практиканта.

Характеристику підписують керівник практики від бази (психолог) та керівник організації (закладу) і завіряють печаткою.

Після закінчення проходження практики студенти протягом п'яти днів подають груповому керівнику матеріали практики.

Для оцінки результатів музично-педагогічної практики використовуються наступні методи:

- коректне спостереження за студентами-практикантами в процесі практики та аналіз якості окремих видів їх роботи з вихованцями;
- ділові бесіди з учителями, класними керівниками, студентами;
- аналіз характеристик студента, написаних учителями, наставниками, класними керівниками, психологом і завірених керівником освітньої установи;
- аналіз якості роботи студента-практиканта на методичних заняттях, консультаціях, в період практики;
- аналіз результатів творчої музично-педагогічної роботи;
- самооцінка студентами-практикантами ступеня своєї методичної підготовленості до практичної роботи і якості своєї праці;
- аналіз звітної документації студентів-практикантів по музично-педагогічній практиці (індивідуальних робочих планів, щоденників методичного спостереження, конспектів різних видів творчої і виховної роботи, звітів про музичну роботу, матеріалів музично-педагогічного навчання школярів та ін.)

Підсумки практики розглядаються на засіданні профільної кафедри, де керівники подають письмовий звіт про результати практики.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН РОБОТИ ПРАКТИКАНТА

студента _____ курсу, _____ групи, _____ факультету

Ізмаїльського державного гуманітарного університету

1. Прізвище, ім'я, по батькові студента.
2. Школа (заклад, установа).
3. З яких дисциплін.
4. Клас.
5. Прізвище, ім'я, по батькові класного керівника.
6. Прізвища та ініціали вчителів.
7. Склад класу:

всього учнів у класі ____, з них: хлопців _____, дівчат _____

Зміст роботи, строки виконання, відмітки про виконання, всі методичні і визовні заходи в плані групуються за такими розділами:

I. Знайомство зі школою:

- взяти участь у бесіді з адміністрацією (директором, завучем, учителями) про навчально-виховну роботу у школі;
- познаймитися з літературним фондом шкільної бібліотеки; поцікавитися, що читають учні класу. Визначити склад класу.

II. Навчально-виховна робота із предмету «Музичне мистецтво»:

- вивчити методика діяльності вчителя з музичного мистецтва; відвідати уроки в I-IV класах із предмету «Музичне мистецтво»:
- підготувати і провести уроки в ____ класі;
- взяти участь у роботі педради, методоб'єднання.

III. Позакласна робота:

- підготувати і провести екскурсію з естетично-культурної тематики (куди, з якою метою, на яку тему);
- взяти участь у підготовці і проведенні шкільних свят;
- підготувати та провести музично-виховний захід _____;
- підготувати та провести тематичний вечір на тему _____;

IV. Робота з батьками та громадськістю:

- підготувати та провести лекцію-бесіду для учнівських батьків на тему _____
- взяти участь у батьківських зборах.

Методичні вказівки

щодо складання індивідуального плану музично-педагогічної практики:

1. При складанні слід виходити з конкретних завдань музично-виховної діяльності в класі, плану роботи вчителя та класного керівника.
2. У плані музично-педагогічної практики необхідно передбачити:
  - визначення класу, школи в бесідах з директором, учителями, класними керівниками, а також у процесі власного спостереження;

- відвідування уроків з музичного мистецтва у класі для вивчення особливостей учнівського колективу та окремих учнів, також уроків музичного мистецтва в різних класах з метою засвоєння методики викладання;

- участь у підготовці батьківських зборів, у роботі педагогічної ради;
- підготовка до уроків музичного мистецтва та їх проведення;
- підготовка та проведення позакласних музично-виховних заходів;
- робота помічником класного керівника;
- участь у підготовці та проведенні класних зборів, диспуту, організації музичних вечорів.

ЗВІТ

студента _____, _____ курсу, _____ групи, _____ факультету

Ізмаїльського державного гуманітарного університету

з музично-педагогічної практики, проведеної у

_____ школі з _____ по _____ 20__ р.

I. Навчальна робота.

1. З яких дисциплін проходив практику.
2. Прізвища вчителів, до яких був закріплений.
3. Скільки відвідав уроків.
4. Скільки уроків проаналізував (письмово).
5. Скільки уроків провів (теми, класи, оцінки, основні досягнення, недоліки та побажання).
7. Скільки проведено уроків з використанням ТНЗ (які теми, класи).
8. Скільки уроків провів самостійно поза планом (класи, теми).
9. Скільки провів занять з невстигаючими учнями. Результати цих занять.
10. Яку наочність та посібники використовував у ході музично-виховної роботи.
11. Скільки занять провів суспільно корисної продуктивної праці.

II. Методична робота.

1. Скільки і які бесіди з Вами провели директор школи, вчителя, класний керівник, організатор музично-виховної праці.
2. Скільки разів був на засіданнях педагогічної ради, виробничої наради та ін.
3. З якими документами закладу ознайомлений.

4. Яку педагогічну та методичну літературу прочитав.

III. Виховна робота.

1. До якого класу був закріплений. Кількість учнів у класі.

2. Прізвище класного керівника.

3. Скільки разів був на класних зборах (виховних годинах). Скільки провів самостійно.

5. Чи відвідував вдома невстигаючих, «важких» учнів.

6. Робота в гуртках мистецького спрямування. Культпоходи, екскурсії.

IV. Позакласна робота.

Висновки

Примірник щоденника з проходження музично-педагогічної практики

Міністерство освіти і науки України
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Кафедра музичного та образотворчого мистецтв

ЩОДЕННИК З МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Студента(ки) курсу _____

Факультету _____ групи _____

денної (заочної) форми навчання

_____
_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики від кафедри

_____
_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Місце та термін проходження практики

_____
_____

Керівник практики від закладу середньої освіти

_____

Підпис

м. Ізмаїл 2019 р

Схема запису практикантом уроків музичного мистецтва:

1-а сторінка (титульна):

Конспект уроку музичного мистецтва

в _____ класі, проведеного студентом _____

Дата проведення:

Оцінка за проведене:

Підпис викладача

(або вчителя музичного мистецтва)

2-а сторінка

Тема чверті _____

Тема уроку _____

Мета уроку: (дидактично-навчальна, розвивальна, виховна).

Далі записується обладнання та хід уроку

Примірний план уроку

1. Організаційний момент – 1-2 хв.
2. Сприймання музики – 15 хв.
3. Розпівування – 4-5 хв.
4. Вокально-хоровий спів – 20 хв.
5. Підсумок, аналіз уроку, висновки та пропозиції – 4-5 хв.

Структура уроку:

1. Вступна частина – організаційний момент:

- музичне привітання,
- облік відсутніх на уроці.

2. Основна частина:

- повідомлення теми заняття,

- ознайомлення з елементами нотно-музичної грамоти чи музичною літературою⁵,
- сприймання та аналіз музичного твору,
- вокальні вправи для розпівування,
- спів пісень (робота над розвитком вокально-хорових навичок).

3. Заключна частина:

- підведення підсумків заняття,
- аналіз та оцінювання роботи учнів на уроці,
- домашнє завдання з прикладами.

У молодших класах закладу між різними структурними елементами заняття можуть проводитися музично-дидактичні ігри, ритмічні вправи чи музичні диктанти, практичні елементи гри на дитячих музичних (шумових тощо) інструментах, фізкультхвилинки.

Схема запису студентом-практикантом занять з хором чи вокальним ансамблем:

1-а сторінка титульна

Коспект заняття з хором (вокальним ансамблем)

в _____ класі (класах), проведеного студентом _____

Дата проведення:

Оцінка за проведення

Підпис керівника практики

2-а сторінка

Мета заняття (дидактично-навчальна, дидактично-розвивальна, виховна):

Музичний матеріал для роботи:

---

⁵ Може бути не на кожному уроці.

Використані методи та прийоми роботи

Схема запису практикантом позакласного музично-виховного заходу

1-а сторінка (титульна):

Конспект (сценарій) позакласного музично-виховного заходу

в _____ класі (класах), проведеного студентом _____

Дата проведення:

Оцінка за проведення:

Підпис керівника практики

2-га сторінка

Вид та тема заходу:

Використане обладнання:

На наступних сторінках записується хід роботи (конспект чи сценарій заходу), де вказується і музичний матеріал, використаний при проведенні музично-виховного заходу.

АНАЛІЗ ПРОВЕДЕННЯ МУЗИЧНО-ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

1. Загальні відомості про проведений музично-виховний захід

Тема: _____

Дата _____ школа _____ час _____ кількість учнів _____

Чи є захід традиційним, входить у систему музично-виховної роботи початкової школи, класу, чи є епізодичним. Мета заходу, чим обумовлений його вибір. Місце й умови його проведення. План проведення музично-виховного заходу. Ініціатори цього заходу (учні, вчителі, батьки, керівництво школи).

2. Хід підготовки до проведення музично-виховного заходу

Відповідність музично-виховного заходу меті й завданням дитячого колективу, віковим та індивідуальним особливостям учнів. Наскільки були враховані інтереси, побажання учнів. Мотиви їх участі, ступінь активності, ініціативи й самостійності школярів у ході підготовки заходів. Як зберігався принцип добровільності, який термін тривала підготовча робота. Залучення батьків, їх поради і допомога. Роль керівництва школою, класного керівника в організації і проведенні виховного заходу. Роль окремих учнів, вплив лідерів шкільного колективу (офіційних, неофіційних) на виконання плану заходу. Опора на учнівський актив.

3. Хід музично-виховного заходу

Наскільки організованим був початок (час, дисципліна). Зовнішній вигляд учнів, їх емоційний настрій. Інтерес до музично-виховного заходу. Якою мірою школярі були захоплені ходом музично-виховного заходу? Емоціональні реакції дітей на хід заходу, на його окремі етапи. Дисципліна учнів у процесі проведення заходу. Якими прийомами і методами основні ідеї музично-виховного заходу були доведені до їх учасників? Наскільки учитель сприяв прояву ініціативи учнів, як спрямував в підготовку і хід заходу, які масові явища спостерігаються в ході заходу (наслідування, натхнення, змагання). Тривалість заходу, його вплив на ставлення учнів до його проведення (задоволення, бажання продовжити захід чи його закінчити, які технічні засоби були використані).

4. Загальний висновок про музично-виховну цінність заходу

Вплив заходу на окремих учнів, на колектив загалом. Які моральні, політичні, інтелектуальні й естетичні переконання пробудив у школярів цей

музично-виховний захід? Чи сприяв проведений музично-виховний захід на згуртування і зміцнення учнівського колективу?

Становлення правильних коректних взаємовідносин між учнями в колективі. Який захід сприяв розширенню кругозору дітей, розвитку інтересів, допитливості в галузі мистецтва музичного та образотворчого, прояву творчих здібностей і обдарувань учнів?

Зв'язок заходу з життям і працею народу, вплив на виховання в дітей стійких переконань, вироблення моральних понять і норм поведінки. Наскільки проведений захід сприяв вихованню в учнів потреби в самовихованні, розвитку в них громадських інтересів, активності в роботі, принциповості, відповідальності, розвитку самосвідомості і громадської думки? Наскільки проведений захід сприяв розвитку та вихованню в учнів моральних, естетичних почуттів?

Який інформаційний об'єм заходу? Як проведений музично-виховний захід вплинув на наступну поведінку окремих школярів? На зміст громадської думки дитячих колективів у школі? Як були збережені гігієнічні вимоги в ході підготовки?

Загальна оцінка виховної та музично-пізнавальної цінності заходу. Недоліки, які виявилися в ході проведення заходу, їх причини і шляхи усунення.

Пропозиції щодо покращення проведення музично-виховного заходу.

ОРИЄНТОВНА СХЕМА СКЛАДАННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА ХАРАКТЕРИСТИКА

учня _____ класу _____ школи No __ за _____ н. р.

1. Загальні відомості про учня (вік, стан здоров'я, фізичний розвиток, стать, національність). Скільки років вчиться в цієї школі.

2. Психологічна характеристика місця і ролі школяра в сім'ї.

Особливості взаємовідношень у сімейному колективі. Склад сім'ї. Хто батьки, умови виховання в сім'ї. Допомога учневі в навчанні, контроль за навчанням з боку батьків. Що з домашніх умов сприяє учневі успішно вчитися, що запобігає. Режим дня учня.

3. Загальна психологічна характеристика класного колективу, членом якого є даний учень.

Міжособисті відносини у колективі. Симпатії та антипатії, дружба, товаришування і колективізм. Ставлення до громадської роботи і громадсько-корисної праці. Успішність і дисципліна внутрішня і зовнішня.

4. Характеристика коректності відносин учня з колективом.

Потреба бути членом шкільного колективу, рахуватися з його думкою, боротися за його честь. Авторитет учня в шкільному колективі. Товариськість і розуміння думок інших людей. Вплив на школяра масових соціально-психологічних явищ (навіювання, звичаї, традиції, мода). Ставлення до негативних соціально-психологічних явищ у колективі (списування, підказування, заздрощі).

5. Спрямованість особистості.

Інтрес учня до суспільного громадського життя країни. Переконавання, ідеали, бажання. Єдність знань і поведінки. Характеристика інтересів: їх глибина, широта, стійкість і дійовість; інтерес до мистецьких предметів, до певних видів знань, зокрема музичних, до питань світогляду, моралі, політики, науки, техніки, мистецтва, фізкультури і спорту. Читацькі інтереси, професійна спрямованість до музичного мистецтва, нахили школяра.

6. Рівень домагань у мистецтві і самооцінка школяра.

Характеристика рівня домагань у музичному мистецтві (занижений, високий, адекватний, завищений). Характерна для учня оцінка своїх можливостей (впевненість в своєму успіху, наполегливість, скромність, самовпевненість). Вимогливість до себе. Ставлення школярів до самовиховання і його прояв в різноманітних видах музично-навчальної діяльності.

7. Учень у різних видах навчально-музичної діяльності.

Характеристика ставлення учня до навчально-музичної діяльності: виконує навчально-музичну роботу старанно чи нестаранно, вчиться з інтересом чи не бажає вчитися. Які оцінки переважають в його списку?

Успішність учня і дисциплінованість. Ступінь сформованості навчальних навичок. Причини неуспішності. Які заходи було вжито до подолання учнівської неуспішності. Які наслідки? Ставлення до навчально-музичної, трудової та ігрової діяльності в житті учня. Громадська активність школяра. Професійна орієнтація і вибір майбутньої професії.

8. Характеристика навчально-пізнавальної діяльності

Особливості музичного сприймання, спостереження, вміння спостерігати. Особливості пам'яті, точність, швидкість, міцність запам'ятання. Увага: стійкість,

зосередженість, розсіяність, переключення, розподіл та інші особливості навчально-пізнавальної діяльності. Співвідношення творчої та відтворюючої уяви. Розвиток логічного мислення (послідовність і доказовість у викладі своїх думок, уміння виділяти загальні й відмінні ознаки, уміння міркувати, робити висновки). Систематичність і критичність мислення. Ступінь розкриття образного й абстрактного мислення. Культура усної та письмової мови (багатство словника, вміння виражати свої власні думки в усній і письмовій мові).

9. Особливості емоційно-вольової сфери учня. Ступінь активної емоційної збудженості школяра, зрівноваженість характеру. Швидкість протікання емоцій і змін емоцій. Переважаючий настрій у характері учня. Зовнішнє вираження емоційних переживань та думок. Емоційна стійкість у напруженій робочій обстановці і при творчих невдачах. Характер висловленої емоційної реакції на педагогічні впливи. Розвиток вищих (моральних, інтелектуальних, естетичних) переживань. Глибина і моральна стійкість почуттів та емоцій. Уміння стимулювати емоційні переживання від сприймання музичного твору і уміння зміцнювати їх. Характерне позитивне або інше ставлення до протилежної статі. Зміст відносин, характер і мотиви дружби або товаришування. Негативні прояви нездорових смаків, некультурності. Вольові особливості учня, якщо вони є: цілеспрямованість, стійкість, ініціативність, рішучість, наполегливість, моральна вихованість, воля тощо. Наявність бажання перемогти труднощі.

10. Здібності. Загальні і музично-спеціальні здібності. Найбільш видатні здібності учнів (спеціально-музичні, творчі, співацькі, виконавські). Де виявляються найбільш активні особливі здібності?

11. Темперамент учня. Прояв деяких психологічних особливостей типу вищої нервової системи (сила, зрівноваженість, рухливість).

12. Характер учня. Типичні риси характеру, що проявляються у ставленні до навчання (старанність, активність, дисциплінованість, ініціатива в підтриманні порядку, в боротьбі з його порушниками).

Регулярність відвідування учнем школи. Пропуски занять, з яких причин (поважних чи ні). Дисципліна на уроках, перервах, класних зборах, гурткових заняттях. Ретельне виконання правил поведінки. Типичні риси характеру, що проявляються у відношенні до класу і школи (переживання успіхів і неуспіхів свого класу і школи, боротьба за честь класу і школи, якісне відношення до музично-педагогічних заходів, що проводяться у класі і школі й інш.) Причини того чи іншого відношення.

Типичні риси характеру учня, що часто проявляються у відношенні до громадських обов'язків і доручень, яку виконує громадську роботу, наявність почуття відповідальності й обов'язку перед колективом за виконану роботу, самостійність у роботі, ініціативність, активність. Причини позитивного чи негативного відношення до завдань.

Типичні риси характеру учня, що часто проявляються у відношенні до фізичної праці, старанність, працьовитість або лінощі, тяга до праці, наполегливість.

Типичні риси характеру учня, що проявляються до у ставленні до учнів-товарищів, учителів, батьків, дорослих: позитивність, доброта, чуйність, грубість, товариськість, навіюваність, конформізм, вимогливість до себе і інших, принциповість. Типичні риси характеру, що проявляються у відношенні до самого себе: самолюбство, почуття власної гідності, скромність, гордість, самокритичність. Типичні риси характеру, що проявляються до речей, таких як акуратність, небайливість чи бережність.

13. Що зроблено студентом-практикантом во музичному вихованню учнів через колектив, а також у результаті індивідуального впливу. Ефективність проведеної роботи.

14. Педагогічні висновки та пропозиції. Конкретні заходи, що потрібно здійснити школою, учнівськими організаціями, сім'єю для подальшого поліпшення, навчання, розумового розвитку, ідейної спрямованості й поведінки кожного учня.

**ОРІЄНТОВНА СХЕМА СКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ
ХАРАКТЕРИСТИКИ
КОЛЕКТИВУ КЛАСУ
ХАРАКТЕРИСТИКА**

_____ класу _____ школи _____ н.р

1. Загальні відомості про школу, до складу якої входить класний колектив. Назва заходу, її місце знаходження, природні умови, територія та її гігієна, естетичний вигляд. Санітарно-гігієнічне становище школи і класу. Характеристика школи як колективу, соціальні контакти загальношкільного колективу (зв'язок сім'ї і школи, вплив суспільства на життя шкільного колективу), шефські зв'язки, вплив школи н життя села, мікрорайону, міста, вплив загальношкільного колективу на формування класного колективу.

2. Офіційна структура колективу. Склад класу, кількість учнів, стать, віковий період. Скільки часу існує клас в цьому складі. Зміни у складі класу. Соціальне положення батьків, їх авторитет і вплив на життя класного колективу. Система традицій. Найбільш помітна традиція (як впливає на психологію учня, класу).

3. Характеристика класу як колективу. Вияв колективізму в поведінці учнів у всіх видах діяльності: навчанні, грі, в праці. Уміння працювати колективно і підкорятись інтересам колективу. Уміння учнів самоорганізовуватися на виконання колективних справ, розподіляти обов'язки і контролювати їх виконання, взаємодопомога і вимогливість у колективі класу. Згуртованість і організованість класу в боротьбі за глибокі знання і високу дисциплінованість. Наявність в учнів почуття честі класу. Традиції класу. Зміст неофіційної (фактичної) думки, яка підбадьорює чи не підбадьорює членів колективу. Відповідність неофіційної колективної думки офіційній.

4. Особливості взаємовідносин у класному колективі. Прояв критики і самокритики у класі. Боротьба за честь класу. Роль активу класу в згуртованості класного колективу, його допомога вчителям, класному керівнику в навчанні і позакласній роботі. Загальні інтереси учнів як фактор згуртованості колективу. Товариство і дружба в класі. Дружба дівчат і хлопців (у чому вона виражається). Наявність груп і мотиви їх появи. Який принцип об'єднання учнів у малі групи? Які взаємовідносини між групами в колективі? Чи забезпечує колектив кожному учневі морально-психологічний захист (задоволення колективом за його успіхи, захист особистості кожного члена колективу, розвиток морально-вольової сфери і здібностей кожного учня).

5. Загальна характеристика музично-навчальної діяльності. Характеристика успішності з предмету Музичне мистецтво. Боротьба класу за підвищення успішності, взаємодопомога. У чому допомога виражається? Улюблені навчально-музичні види роботи. Робота вчителя та активу класу по попередженню другорічників. Клас на мистецьких заняттях різних учителів. Невстигаючі учні, чому і з яких предметів. Відмінники в класі, їх вплив на колектив класу. Домінуючі творчі мотиви музично-навчальної діяльності учнів (інтерес до знань узагалі, бажання проявити себе до музично-педагогічної професії, намагання виконати святої обов'язок перед Батьківщиною). Відношення колективу й окремих учнів до оцінки знань. Уміння й навички працювати творчо і самостійно. У чому це виражається?

3.3. ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТУДЕНТА

Характеристика

студента(ки) _____ курсу _____ групи спеціальності _____

_____ ф-ту Ізмаїльського державного гуманітарного університету,

_____
(П.І.Б. у родовому відмінку)

який (яка) з _____ по _____ 20__ р.

проходив(ла) виробничу(музично-педагогічну практику) в ЗСО № _____
_____ м. Ізмаїла (району _____)

(Далі йде аналіз виконаної практикантом музично-виховної роботи, характеристика методичної підготовки студента, його розумових, організаторський, музично-педагогічних здібностей, особистісних рис характеру тощо).

Рекомендована оцінка за практику: « _____ » _____

Музичний керівник (вчитель музичного мистецтва)

_____
(підпис)

_____
(ПІБ)

Директор ЗСО № _____

_____
(підпис)

_____
(ПІБ)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Алієв Ю. Методика преподавания музыки в общеобразовательных учреждениях : [Учеб. пособие для студентов, обучающихся по спец. 030700 – Муз. образование] / Л.А.Безбородова, Ю.Б.Алиев. — М. : Academia, 2002.
2. Алієв Ю. Настольная книга учителя — музыканта.- М., 2000. - 165 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка : Посібник для студентів педагогічних вузів / Н. П. Волкова. – К., 2001. – 235 с.
4. Дем'янюк Н.Ю. Основи хорознавства і методики роботи з хором: Навчальний посібник для студентів середніх спеціальних і вищих закладів освіти. – Полтава : ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2004. – 96 с.
5. Євстігнєєва Н.І. Музичне мистецтво як засіб саморегуляції людини (історичний, філософський, музично-теоретичний аспекти) : Тексти лекцій. – Полтава : ПДПУ, 2004. – 34 с.
6. Євстігнєєва Н.І. Формування готовності майбутнього вчителя до використання музики як засобу саморегуляції функціонального стану учнів : Мет. рекомендації. – Полтава : ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2005. – 34 с.
7. Євстігнєєва Н.І. Самостійна робота з навчального курсу «Постановка голосу» : Методичні рекомендації. – Полтава : ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2004. – 42 с.
8. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : Навч. посіб. / С. Г. Карпенчук. – К. : Вища шк., 2005. – 304 с.
9. Козакова Н.В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх вчителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки. / Н. В. Козакова. – К., 2004. – 248 с.
10. Кондратенко Г. Формування творчих здібностей підлітків у позаурочній роботі засобами музичного мистецтва // Наук. записки : Зб. наук. статей НПУ імені М.Драгоманова. – Вип. 59. – К., 2005. – С.78-84.
11. Козир А.В. Професійна майстерність учителів музики : теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти : [монографія] / А.В.Козир. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – 380 с.
12. Кузьмінський А. І., Вовк Л. П., Омеляненко В. Л. Педагогіка : завдання і ситуації: Практикум. / А.І.Кузьмінський, Л.П.Вовк, В.Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003.
13. Кушка Я.С. Методика музичного виховання дітей [Текст] : навч. посіб. для вищ. навч. закл. : у 2 ч. / Я. С. Кушка ; М-во культури і туризму, Держ.

- метод. центр навч. закл. культури і мистецтв України. - Вінниця : Нова кн., 2007.
14. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : Навчальний посібник. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько – Харків, 2002.
  15. Масол, Л. М. Методика навчання мистецтва в основній школі : метод. посіб. для вчителів / Людмила Масол. — К. : Шк. світ, 2012. — 125, [1] с. : табл. — (Бібліотека "Шкільного світу" - Шкільний світ. Бібліотека) — Сер. засн. у 2003 р.
  16. Масол, Л. М. Мистецтво : підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Н. В. Очеретяна; за заг. ред. Л. М. Масол. — К. : Генеза, 2012. — 143 с. : іл.
  17. Масол, Л.М. Музичне мистецтво підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Л.М.Масол, О.В.Гайдамака, О.В.Калініченко, Н.В.Очеретяна; за ред. Л. М. Масол. — К. : Генеза, 2008. — 191 с. : іл., ноти.
  18. Масол Л.М. Загальна мистецька освіта і практика. — К.: Промінь, 2006.-92 с.
  19. Матійчак О. В. Формування у школярів естетичного сприймання дійсності в музично творчій діяльності. Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2007. — 20 с.
  20. Олексюк, О.М. Музична педагогіка : навч. посіб. / О. М. Олексюк; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. — 247 с. — Бібліогр. наприкінці модулів.
  21. Олексюк О.М., Ткач М.М. Музично-педагогічний процес у вищій школі : формат іодернізації: Навчальний посібник. — К. : Знання України, 2009. — 123 с.
  22. Орлов В.Ф. Професійне становлення вчителя як предмет педагогічних досліджень / В.Ф.Орлов // Педагогіка і психологія. – 2005. – №1. – с. 42-51.
  23. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М.Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
  24. Падалка Г. Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г. М. Падалки / [Падалка Г. М. та ін.; під наук. ред. А. В. Козир]; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т мистецтв. — К. : НПУ ім.
  25. Панченко, Г.П. Методика розвитку творчих здібностей майбутнього вчителя музики в процесі вокальної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Панченко Галина Павлівна; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. — К., 2008. — 20 с.

26. Педагогіка вищої школи : [навч. посіб.] / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін. – [3-тє вид., перероб. і доп]. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
27. Педагогіка: Навчальний посібник / В. Галузьяк, М. Сметанський, В. Шахов. – Вінниця : «Книга-Вега», 2003. – 416 с.
28. Педагогічна практика в літніх оздоровчих таборах : Посібник / Безлюдна Н.В., Пащенко М. І. – Умань, 2009. – 168 с.
29. Печерська Е. П. Роль курсу «Методика музичного виховання» у професійній освіті майбутнього вчителя музики // Науковий вісник. Одеса 2003. — Вип. 1 — 2. — С. 144-149.
30. Програма та інструктивно-методичні матеріали з науково-педагогічної практики зі спеціальності 8.010102 – «Початкове навчання». / Автори-укладачі. Н. М. Савельєва, В. П. Шпак. – Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2000. – 21 с.
31. Психолого-педагогічна практика (практично-зорієнтований посібник на допомогу студентам, магістрантам, аспірантам, психологам, соціальним педагогам) / Кол. авторів : Пащенко М. І., Пащенко Д. І., Перепелюк Т. Д. – Умань, 2008. – 179 с.
32. Ревенчук В.В. Методичні засади взаємодії викладача та студента у процесі навчання гри на фортепіано / автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. Наук : 13.00.02 / В.В.Ревенчук. – К., 2006. – 216 с. – укр.
33. Ростовський О.Я. Методологічний аналіз проблеми формування музичного сприймання школярів / О.Я. Ростовський // Проблеми мистецької освіти : [збірник науково-методичних статей викладачів, студентів і аспірантів факультету культури і мистецтв]. – Вип. 1 / Відп. ред. О.Я. Ростовський. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2007. – 203 с. (с. 5-16)
34. Ростовський, О.Я. Музична педагогіка : навч. програми, метод. рек. та матеріали : навч. посіб. / О.Я.Ростовський; Ніжин. держ. ун-т ім. М.Гоголя. — Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. — 191 с.
35. Ростовський, О. Я. Методика викладання музики в основній школі : Навч.-метод. посіб. / О.Я. Ростовський; [Гол. ред. Б.Є.Будний]. — Тернопіль : Навч. кн.-Богдан, 2001. — 270, [1] с. : табл., нот. — Бібліогр. : с. 266-270 та в підряд. приміт.
36. Роменець, Володимир Андрійович. Психологія творчості : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.А.Роменець; [Голов. ред. С.В.Головко].— 2-е вид., допов. — К. : Либідь, 2001. — 286, [1] с.

37. Сбітнєва, Л.М. Методика музичного виховання : Навч.-метод. посіб. для студ. Ін-ту культури і мистец. Луган. нац. пед. ун-ту ім. Т.Шевченка / Луган. нац. пед. ун-т ім. Т.Шевченка. — Луганськ : Альма-матер, 2005. — 170 с. : 124 — 165.
38. Семёнов И.Н. Рефлексивная психология и педагогика творческого мышления / И.Н. Семёнов. - Запорожье: Изд-во ЗГУ, 1992. - 192 с.
39. Стефіна Н. В. Педагогічна скринька майбутнього вчителя: Навчальний посібник. – Суми : Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – 328 с.
40. Сухомлинська О. Персоналія в історико-педагогічному дискурсі // Шлях освіти. – 2001. – №4. – С.10-15.
41. Фалько М. І. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів музики у вищих педагогічних закладах освіти: Автореф. Дис.... Канд. пед. наук : 13.00.01. – К., 1995. – 18 с.
42. Холоденко, В.О. Розвиток творчої активності молодших школярів у процесі інтеграції різних видів музичної діяльності : Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук. 13.00.02 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. — К., 2004. — 20 с.
43. Шулдик Г. О., Шулдик В. І. Педагогічна практика : Навчальний посібник для студентів педагогічних вузів. / Г. О. Шулдик, В. І. Шулдик. – К. : Науковий світ, 2000. – 143 с.
44. Фіцула М. М. Педагогіка : Навчальний посібник. / М. М. Фіцула. – К. : «Академія», 2002.
45. Якимчук, С.Н. Методика музичного виховання : [Навч. посіб. для студ. муз.-пед. ф-ів, вищ. та серед. навч. закладів мистецтв, вчителів музики навч. закл. різного типу] / [Наук. ред. С.Г.Карпенчук]; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Ін-т мистецтв. — Рівне, 2003. — 159 с.

Посилання

- <http://scholar.google.com.ua/scholar>.
- <http://elibrary.kmpu.edu.ua>.
- <http://lib.iitta.gov.ua/421/1/PolnyText.pdf>.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Навчальна програма уроків музичного мистецтва у Новій українській школі середньої освіти (орієнтовний варіант)

Характеристика структури навчальної програми

Визначені Концепцією Нової української школи пріоритети реформування загальної середньої освіти знаходять своє відображення в *проекті Державного стандарту початкової загальної освіти*. У документі передбачено організацію освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства, із застосуванням компетентнісного підходу на інтегровано-предметній основі та з переважанням ігрових методів у першому циклі (1–2 класи) та на інтегровано-предметній основі у другому циклі (3–4 класи).

В основу структури програми покладені різні грані музичного мистецтва як єдиного цілого. Програма має тематичну побудову, що дає змогу об'єднати різні види музичної діяльності учнів (сприймання музики, виконання, засвоєння необхідних музичних понять і термінів, елементарне музикування, інсценування пісень, ритмічна й пластична імпровізація, тощо) на одному уроці.

Зміст і послідовність тем визначаються необхідністю розвитку в учнів здатності до співпереживання тих почуттів і станів, що виражає музика; до осягнення художньо-образної суті музичного мистецтва у найпростіших виявах, засвоєння елементів музичної мови; можливостями усвідомлення зв'язків музики з життям, набуттям ними практичного досвіду. Уміннями сприймати, аналізувати і виконувати музику учні оволодівають у тісному зв'язку із засвоєнням конкретної теми.

Тематична побудова програми (заснована на музично-педагогічній концепції Д. Кабалевського) пройшла у свій час багаторічну масову експериментальну перевірку в школах України і зарекомендувала себе як найбільш доцільна.

Теми програми мають не тільки навчальний, але й музично-естетичний характер і відкривають можливість досягнення цілісності та єдності навчального процесу не лише в межах одного уроку, але й протягом семестру, навчального року і всього навчального курсу.

Базова програма передбачає свободу творчості вчителя й можливості вибору традиційних та сучасних педагогічних методик (М. Лисенка, К. Орфа, Е.Жак-

Далькроза, З. Кодая та інших). Тому у варіативних авторських концепціях назви навчальних тем, порядок та обсяг їх подання можуть бути іншими (за умови відповідності Державному стандарту). При цьому мають бути використані твори з орієнтовного або додаткового матеріалу для слухання і виконання.

Орієнтовна тематична структура програми

Клас
<p>1 клас</p> <p>Тема 1. Про що розповідає музика</p> <p>Тема 2. Музика навколо нас</p>
<p>2 клас</p> <p>Тема 1. Типи музики</p> <p>Тема 2. Виразжальне та зображальне в музиці</p> <p>Тема 3. Основні музичні жанри</p> <p>Тема 4. Мова музики</p>
<p>3 клас</p> <p>Тема 1. Основні властивості музики: пісенність, танцювальність, маршовість</p> <p>Тема 2. Інтенація</p> <p>Тема 3. Розвиток музики</p> <p>Тема 4. Музична форма</p>
<p>4 клас</p> <p>Тема 1. Музика мого народу</p> <p>Тема 2. Музика єднає світ</p>

Найважливішим завданням уроків музики в 1 класі є послідовне збагачення музичного досвіду дітей, виховання в них навичок сприймання і виконання музики; від якості цих занять значною мірою залежить музичний розвиток молодших школярів у наступних класах.

Зіставлення музичних, літературних і візуальних образів сприятиме поліхудожньому вихованню молодших школярів. Програма розкриває емоційний зміст музики, характер творів різноманітних жанрів; допомагає учням розпізнавати життєвий зміст музичних творів, виявляти в них ознаки зображальності; на доступних і захоплюючих зразках ознайомлює з виразжально-зображальними засобами музичної мови, через залучення учнів до різноманітної

музичної діяльності закладає основи елементарних виконавських умінь і навичок. Пропоновані програмою музичні твори є невеликими за обсягом, із яскравими музичними образами.

Зміст програми 2 класу вводить учнів у світ пісні, танцю і маршу як головних сфер музичної образності, що пронизують усю класичну та сучасну симфонічну й камерну, вокальну й інструментальну музику; поглиблює уявлення учнів про зв'язок музики з життям, допомагає усвідомити виражальні та зображальні можливості музики, досягнути виражальне значення елементів музичної мови, повніше пізнати внутрішній світ людини, відчувати красу навколишнього світу.

Програма 3 класу підводить учнів до усвідомлення пісенності, танцювальності й маршовості як найважливіших властивостей музики, що виростають із пісні, танцю й маршу і роблять музику близькою, доступною й зрозумілою людям; дає уявлення про зв'язки музики з мовою, музичну інтонацію як основу музики і носія її життєвого змісту; про музичне мистецтво, що розгортається в звуковому потоці як розподілений у часі зміст; про будову музичного твору як обрану композитором форму втілення образного змісту.

Завдання програми 4 класу - допомогти учням відчувати красу українського народного музичного мистецтва, досягнути інтонаційні особливості музики українського народу, спільні й відмінні риси народної та професійної творчості; відчувати національну своєрідність, спільне й відмінне в музиці різних народів; підвести учнів до усвідомлення ролі музики як загальнолюдської мови, яка, не потребуючи перекладу, є зрозумілою для людей різних країн.

Особливості організації навчально-виховного процесу

Основні ідеї програми, її тематична побудова й змістовна наповненість визначили особливості організації музично-освітньої діяльності учнів.

Формування музичної культури учнів - основа уроку, його зміст, який може мати різне художньо-педагогічне втілення. Цілісність уроку досягається завдяки єдності всіх складових елементів, оскільки в основу його побудови мають бути покладені не різні види діяльності, а різні грані музики як цілісного явища. Це дає можливість вносити в урок будь-які контрасти, необхідні для підтримання уваги учнів, створювати атмосферу творчої зацікавленості, узгоджувати матеріал програми з рівнем розвитку учнів.

Тематизм програми передбачає творчість учителя, який може вносити корективи щодо репертуару (у межах 50%), використовуючи додатковий та

етнорегіональний матеріал з аналогічними художньо-педагогічними якостями. Критеріями відбору музичного матеріалу є його художня цінність і захопленість для учнів, педагогічна доцільність (чогось навчати), виховна значимість (сприяти вихованню моральних ідеалів і естетичного смаку).

Тематична структура програми створює умови для досягнення цілісності уроку, єдності всіх його складових елементів, оскільки в основу цієї структури покладено не різні види діяльності учнів, а різні грані музики як єдиного цілого.

Відповідно до концепції Д.Кабалевського, проблема сприйняття музики не пов'язується з жодним окремим видом діяльності. Активне сприйняття музики – основа музичного виховання в цілому, усіх його ланок. Підхід до музичного сприймання як основи музичної освіти учнів виводить на перший план завдання аналізу й інтерпретації музичних творів. Емоційне сприйняття музики, роздуми про неї, втілення образного змісту у виконанні створюють можливість оволодівати прийомами порівняння, аналізу, узагальнення, класифікації різних явищ музичного мистецтва. Поглиблення сприймання у власне музичну сферу має відбуватися природним шляхом – від комплексного жанрово-ситуативного враження до диференційованого сприймання музичних творів. Музичне сприймання як основа всіх інших видів музичної діяльності, у цій діяльності й розвивається, забезпечуючи загальний музичний розвиток учнів.

Музичний репертуар програми не прив'язаний до «видів діяльності», а поданий з метою розкриття навчальної теми. Водночас, у центрі уваги вчителя має бути музичний твір, сприйняття (осягнення) якого припускає спів (хоровий, ансамблевий, сольний), пластичне інтонування, музично-ритмічні рухи, гру на дитячих музичних інструментах, ігрове чотирируччя, інсценування пісень, казок, музичних «програмних» творів у контексті навчальної теми.

У програмі особливе місце відводиться хоровому співу, природному способу вираження естетичних почуттів. Навчання співу має бути тісно пов'язане з розвитком музичних здібностей і сприяти активному, зацікавленому й творчому ставленню учнів до музики. *Творча діяльність* учнів може виявлятися в розмірковуваннях про музику, в імпровізації пісенних мелодій (мовній, вокальній, ритмічній, пластичній), створенні нескладних мотивів, інсценуванні сюжетів пісень, складенні елементарних танців, темброво-ритмічних супроводів, у малюнках, доборі музичних колекцій для домашньої фонотеки тощо.

Передбачене програмою виконання музично-ритмічних рухів, спрямованих на пластичне вираження змісту музики (пластичне інтонування, вільне диригування, танцювальні рухи, крокування, „гра” на уявних музичних інструментах тощо), має розвивати музичні здібності учнів, їхню здатність емоційно й свідомо сприймати музику. Однією з форм виконавської діяльності учнів запропоновано *гру на елементарних музичних інструментах*, що сприятиме розвиткові музичного слуху, уміння розрізняти ритмічні, темброві та динамічні особливості звучання.

Основним видом домашніх завдань із предмета мають бути завдання слухати музику в оточуючому середовищі і розповідати про свої враження на уроках. Доцільно рекомендувати учням слухати і дивитися протягом тижня певні музично-пізнавальні радіо- і телепередачі.

Реалізації завдань навчальної програми сприятиме позаурочне спілкування учнів із музикою: участь у музично-виховних заходах, роботі музичних гуртків, відвідування концертів і спектаклів для дітей, домашнє музикування тощо.

1 клас

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до навчальних досягнень учня/учениці
<p>Тема 1. Про що розповідає музика Музика в житті людини. Правила співу та слухання музики. Композитор, виконавець, слухач. Особливості музичних звуків (високі й низькі, довгі та короткі, гучні й тихі). Музика вокальна та інструментальна. Забарвлення звучання голосу людини та музичних інструментів. Різновиди музичних інструментів. Українські народні інструменти: бандура, сопілка, бубон, особливості їх звучання. Розмаїття українських народних пісень (колискові, щедрівки). Народний танець. Особливості українських народних танців (гопак, козачок, аркан). Основні поняття і терміни: <i>мелодія, супровід, темп, пульс, ритм, пісня (народна, колискова), заспів, приспів, композитор.</i></p>	<p><i>Учень/учениця має уявлення про:</i> музику як мистецтво, що розповідає про життя, почуття людей і навколишній світ мовою звуків; вокальну та інструментальну музику; музичні звуки (високі й низькі, довгі та короткі, гучні й тихі), окремі музичні інструменти; <i>розпізнає:</i> характер музики; <i>уміє:</i> на елементарному рівні висловлювати враження від музичних творів, передавати у виконанні настрій і характер музики; рухами відтворювати пульс та ритмічний рисунок мелодії; <i>розрізняє на слух:</i> звучання окремих музичних інструментів; вокальну та інструментальну музику; <i>називає:</i> інструментальні твори та пісні, що звучали у класі; зіставляє за допомогою вчителя/вчительки життєвий зміст, настрій та характер музичних творів; <i>розуміє визначення понять:</i> композитор, виконавець, слухач, мелодія, супровід, пісня, колискова тощо; <i>дотримується правил:</i></p>

	поведінки в музичному класі, слухання музики та співу, елементарного музикування.
<p style="text-align: center;"><u>Виконавська і творча діяльність</u></p> <p>Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Створення простих ритмічних супроводів до пісень і танців. Пластичне інтонування і дитяча гра, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Музикування на дитячих музичних інструментах. Виконання пісень «у ролях» з елементами інсценування; застосування простих прийомів імпровізації: вокальної, ритмічної, пластичної.</p>	
<p style="text-align: center;"><u>Орієнтовний матеріал для сприймання</u></p> <p>В.Подвала „Музичні загадки”; М. Дремлюга „Ведмежатко в лісі”; Д.Кабалевський „Клоуни”, „Нова лялька”; Л.Колодуб „Лялька співає”; І. Беркович “Українська мелодія”; В.Косенко “Дощик” (І ч.); М.Парцхаладзе “Осінній дощик”; Й.-С. Бах “Волинка”; В.Косенко “Пасторальна”, Я. Степовий “Колискова”; українські народні колискові пісні (на вибір учителя); Р. Шуман «Дід Мороз»; українські троїсті музики (на вибір учителя). «Танок із шаблями» А. Хачатуряна.</p>	
<p style="text-align: center;"><u>Додатковий матеріал для сприймання</u></p> <p>В.Косенко “Не хочуть купити ведмедика”, “Купили ведмедика”; Е. Гріг “Пташка”; “Похід гномів”; С. Майкапар “У садочку”; Й.-С. Бах “Менует”; М. Сільванський Полька “Комарики”, “Сумна пісня”; українські народні пісні (на вибір учителя); гуцульські наспіви; С. Прокоф’єв «Прогулянка», «Хода коників», Й.-С. Бах «Жарт», П.Чайковський «Вальс» із балету «Спляча красуня». Пісні про школу на вибір; укр. нар. пісні і танці (гопак, колискові, троїсті музики тощо); „Жовтень. Осіння пісня”; В.А.Моцарт „Менует”; Л.Бетховен „Весело-сумно”, Л.Ревуцький „Колискова”; укр. нар. пісні і танці („Метелиця” та ін., троїсті музики, колядки та щедрівки за вибором); Е.Гріг „Пташка”; В.Сокальський. „Пташка”; „Зайчик дражнить ведмедика”; М.Коваль „Вовк і семеро козенят” (фрагменти); музика з мульт- і кінофільмів; «Дитячий альбом» П.Чайковського.</p>	
<p style="text-align: center;"><u>Орієнтовний матеріал для виконання</u></p> <p>М.Андреєва «Музична луна»; Н.Май «Перший дзвоник»; українські народні пісні «Ой до нори, мишко», “Ходить гарбуз по городу”; А.Філіпенко «Гарний танець гопачок»; “Щедрівочка щедрувала”. Збірник “Майбутнім зіронькам” Ю.Дерський.</p>	
<p style="text-align: center;"><u>Додатковий матеріал для виконання</u></p> <p>М.Дремлюга. “Ми йдемо сьогодні в клас”; Б.Фільц. “Дзвенять дзвінки”; Т.Димань. “Пісня скрипаля”; М.Шуть. «До школи»; В.Верменич. “Веселі чобітки”; Т.Жупанин. “Черевички нові масм”; А.Філіпенко. “Берізка”; З.Левіна. “Що нам осінь принесе?»; А.Мігай. “Дощик”; В. Гребенюк. “Осінь”; українська народна пісня «Ой єсть в лісі калина»; Л.Дичко. «Ромен-цвіт»; О.Янушкевич. «Пісня про зарядку»; О.Юдахіна. «Слон і скрипочка»; А.Басова. “Дід Мороз”; А.Філіпенко. “Узяла лисичка скрипку”; “Новорічна”, “То сніжинки, мов пушинки”; П.Майборода. “Новорічна нескінченна”; колядка “Коляд, коляд, колядниця”. Українські народні поспівки та пісні („Сів шпак”, „Ходить квочка”, „Ходить гарбуз по городу” та ін.); латиська народна пісня „Ой я, жу-жу”; М.Ведмедеря. „Намалюю Україну”; В.Верменич. „Калинова пісня”; А.Арутюнов. „Осінь”; І.Кишко. „Рідний край”; М.Ведмедеря. „Півникове горе”, „Танцювали зайчики”; Л. Загрудний. „Сніжок”, „Щедрівка”; В.Верменич. „Запросини Діда Мороза”; колядки та щедрівки („Щедрик” та ін. за вибором); пісні з мультфільмів (на вибір).</p>	

Матеріал для музикування та виконання в русі

Українські народні танці “Гопак”, “Козачок”; А.Філіпенко „Гра з ведмежатком”, „Паровоз”; українська народна пісня в обробці Я.Степового „Плескаємо-тупаємо”; Б.Фільц Пісня-гра «Ми у лісі були»; В.Верховинець Пісні-ігри “Ведмедик і лісові звірята”, українські народні пісні „Галя по садочку ходила”, «Голубка», “Два півники”, М. Шуть “Веселі нотки”; Я.Степовий «Діти колом стоять»; В.Верховинець Пісня-гра „Зробим коло”, українські народні пісні “Печу, печу хлібчик”, „Ой Василю-Василечку”, український народний танець “Метелиця”, таночки “Якщо весело живеться - роби так”, «Подоляночка”.

Тема 2. Музика навколо нас

Значення музики в житті людини. Музика народна та композиторська. Пісенність, танцювальність, маршовість. Народна музика рідного краю. Українські народні пісні і танці (гопак, козачок, метелиця, аркан). *Танці народів Європи.* Втілення в музиці дитячих образів: іграшки та забави; музика в мультиплікації; світ казкових образів у творах композиторів. Природа в музиці. Виразність музичних інструментів у створенні різноманітних характерів і настроїв музики. Основні поняття і терміни: *танець, марш, народна пісня.*

Учень/учениця має уявлення про:

музику як мистецтво, що розповідає про життя людей і навколишній світ мовою звуків; народну і композиторську музику; окремі музичні інструменти; способи гри на дитячих музичних інструментах; українські народні пісні, найвідоміші танці; музичні казкові образи;

спостерігає:

за змінами настрою і характеру музичних творів;

розпізнає:

життєвий зміст музики;

уміє:

виразно співати;

пластичними рухами передавати емоційний зміст і характер музичних творів;

висловлювати власні враження про музичні твори;

розрізняє на слух:

вокальну та інструментальну музику; яскраво виражені пісенні, танцювальні, маршові твори або інтонації;

називає:

окремі українські народні пісні і танці, окремі музичні інструменти; музичні твори, що звучали у класі;

порівнює (за допомогою вчителя):

настрій і характер нескладних музичних творів;

наводить приклади:

музичних творів, що звучали у класі;

пояснює:

значення термінів, які використовуються на уроці;

дотримується правил:

поведінки в музичному класі, слухання музики та співу; елементарного музикування

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Пластичне інтонування і дитяча гра, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Музикування на дитячих музичних інструментах. Виконання пісень «у ролях» з елементами інсценування, застосування простих прийомів імпровізації: вокальної, ритмічної, пластичної

Орієнтовний матеріал для сприймання

В.Сильвестров «Марш»; М.Глінка “Полька”, П.Чайковський “Танець феї Драже”, “Пісня жайворонка”, Л.Ревуцький «Колискова»; П.Чайковський “Баба Яга”, В. Косенко “За метеликом”, Е. Гріг „Навесні”, «Метелик»; С.Прокоф’єв “Ходить місяць над луками”; В.Сокальський “Пташка”; В.Барвінський “Сонечко”; Б.Фільц “Бабусина казка”; М.Скорик «Народний танець» (із фортепіанного циклу «Дитячий альбом»). С.Прокоф’єв «Марш».

Додатковий матеріал для сприймання

П. Чайковський “Старовинна французька пісенька” “Полька», «Вальс»; Є.Юцевич «Марш»; Л.Бетховен Екосез до мажор; Г.Сасько „Метелики над квітами”, „Перший пролісок”; українські народні пісні (на вибір учителя); М.Сільванський Музична казка «Івасик-Телесик»; М. Леонтович “Гра в зайчика”, “Женчичок-бренчичок”, “Мак”; К.Стеценко “Вечірня пісня”; С. Майкапар «Весною»; С. Прокоф’єв «Вечір»; П. Чайковський «Вальс»; В. Косенко «Казка»; українські троїсті музики (на вибір учителя). Українські народні пісні, веснянки за вибором; танці України і народів світу (козачок, полька, вальс тощо); П.Чайковський „Дитячий альбом” („Старовинна французька пісенька”, „Вальс” та ін. за вибором); Д.Кабалевський „Три кити”; С.Прокоф’єв „Марш”, „Вальс” із балету „Попелюшка”; Є.Юцевич „Марш”; В.Сильвестров. „Марш”; М.Глінка „Полька”; М.Лисенко Пісня Лисички з опери „Коза-дереза”; В.Барвінський „Сонечко”; Й.Штраус Вальс „Весняні голоси” (фрагмент); музика у виконанні окремих музичних інструментів, ансамблю сопілкарів, троїстих музик, різних видів оркестрів (обр. укр. нар. мелодій та фрагменти творів за вибором); В.А.Моцарт „Маленька нічна музика” (фрагмент); П.Чайковський „Пісня без слів”, „Баба-яга”, „Вальс квітів”; К.Сен-Санс „Лебідь”, „Слон”; Ф.Шопен „Полонез” або ін. фортепіанні мініатюри; А.Вівальді „Літо” (фрагмент концерта у скрипковому й органному виконанні). Й.Брамс “Угорський танок №5

Орієнтовний матеріал для виконання

Леся Горова “Зима”, Марія Бурмака – Альбом “Для дітей”, Ганна Чубач “Черпаха Аха-Аха”. “Я люблю у лузі квіти”, “Не може заснути малюк”. Б.Фільц. “Морозець”; Я.Степовий “Сніжинки”, М.Завалішина “Ми любимо весну”; О.Янушкевич «Мама і я»; Т.Жупанин “Рання бджілка”; А.Філіпенко “Зацвіла в долині”, Я.Степовий “Щебетала пташечка”.

Додатковий матеріал для виконання

В. Биченко «Зима»; Р. Кудашева «Ялинка»; М. Ведмедеря. “На що схожа доброта?»; Ю.Рожавська „Весняночка”; В.Верменич „Іде весна”; О.Білаш “Калачі”; І.Кириліна „Засмутилось кошеня”; А.Філіпенко «Біля мами гарно нам»; В. Гребенюк «Маленькі наші ноги»; Ж.Колодуб „Пісенька каченят”; українські народні пісні «Ой минула вже зима», «Іди, іди, дощику»; Б.Фільц „Вийшли дітоньки на луг”; В.Таловиря “Принесла тепло весна”, “Чалалає дощик”; українські народні пісні “Сопілка”, “Край долини мак”; О.Білаш “Фіолетові заграви”, “Непосида”; М.Рожко “Літній піснеграй”.

Українські народні пісні „Вийди, вийди, сонечко”, „Корольок”, „Два півники” та ін.; А.Філіпенко „Ой заграйте, дударики”, „Зяблик”; М.Ведмедеря „Козачата”; М.Лисенко Пісня Лисички (з опери „Коза-дереза”); А.Павлюк „Святковий хоровод”; Т.Попатенко „Пісенька про пісеньку”; В.Іванников „Наша мама”; В.Верменич „Повертайся, ластівко”; білоруська нар. пісня „Савка та Гришка”; М.Ведмедеря „Моя сопілка”, „Віночок”; Ю.Михайленко „Грає веснонька!”

<u>Матеріал для музикування та виконання в русі</u>	
Український народний танець “Аркан”; Е. Сіліньш «Поїзд»; М. Назарець “Кіт і мишка”; українська народна пісня “Танок мишей”; А.Вієру „Кішка і собака”, „Мавпочка”; українські народні пісні “Вийди, вийди, сонечко», «Ой прийшла весна», “Подольночка”; українські веснянки “Чижик”, «Жайвір прилетів», “Кривий танець”; Н. Май “Кап-кап”, “Виглядаєм сонечко”; пісні-ігри “Іде, іде дід, дід”, „Іди, іди, дощику”; В.Верховинець Пісня-гра «Гоп-гоп». Танці “Льонок”, “Коровай”, “Дід і баба”, “Город”, танці народів світу.	
2 КЛАС	
Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до навчальних досягнень учня/учениці
<p style="text-align: center;">Тема 1. Типи музики</p> <p>Роль композиторів, виконавців і слухачів у створенні, виконанні та слуханні музики. Виразальні засоби, інтонаційні особливості, відмінності в характері музики маршу, пісні, танцю. Різновиди маршів, пісень, танців. Життєві обставини, за яких звучать марші, пісні, танці. Поєднання елементів різних типів музики в одному творі. Народна пісня у композиторській творчості. Основні поняття і терміни: <i>пісня, танець, марш, композитор, виконавець, слухач.</i></p>	<p><i>Учень/учениця має уявлення про:</i></p> <p>Пісню, танець, марш та виразальні засоби <i>спостерігає:</i></p> <p>за змінами настрою у творі; <i>розрізняє на слух:</i></p> <p>маршевість, пісенність, танцювальність у музичних творах; <i>розуміє:</i></p> <p>зміст музичних творів, які звучали у класі; <i>орієнтується у поняттях:</i></p> <p>композитор, виконавець, слухач <i>усвідомлює:</i></p> <p>роль композитора, виконавця, слухача у створенні, виконанні та сприйманні музики; <i>уміє:</i></p> <p>визначати настрій і характер музичних творів різних типів; виразно виконувати пісні; виражати характер і настрій музики в пластичних рухах; грати на елементарних музичних інструментах; створювати простий ритмічний супровід до пісень; <i>дотримується правил:</i></p> <p>поведінки у класі; слухання музики, співу; елементарного музикування.</p>
<u>Виконавська і творча діяльність</u>	
Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Музикування на дитячих музичних інструментах, перкусіях та ритмових паличках. Залучення учнів/учениць до оцінки якості співу (власного чи ровесників та ровесниць).	
<u>Орієнтовний матеріал для сприймання</u>	
Д.Кабалевський “Три варіанти маршу”; С.Рахманінов “Італійська полька”; Є.Адамцевич “Запорізький марш”; Д.Шостакович „Вальс-жарт”; Д.Кабалевський. “Танець молодого бегемота”; Л.Бетховен “Бабак”; українська народна пісня в обробці Я.Степового “Лугом іду”; Б.Фільц “Коломийка”, “Лемківська пісня”.	
<u>Орієнтовний матеріал для виконання</u>	

українська народна пісня „Журавель”; Ф.Колесса “Школяр”; А.Філіпенко “Веселий музикант”; Д.Кабалевський Поспівки «Бім-бом», «В нашій класі»; А.Філіпенко “Ой заграйте, дударики”.

Додатковий матеріал для виконання

Г.Китастих “Дитяча молитва”; М.Гайворонський „Мово рідна”; українські народні пісні „Ой на горі жито”; К.Мясков «Лісові барабанщики»; О.Білаш “Горіховий дощ”, “Нічний гість”; українські народні пісні („Дибидиби”, Ой, ходила дівчина бережком” та ін.); М.Чембержі „До побачення, літо”; Ф.Колеса „Школяр”; М.Катричко „Два єноти вчили ноти”; французька народна пісня „Пастуша пісня”; В.Гребенюк „Осінь”; А.Островський „До, ре, мі, фа, соль...”; пісні з мультфільмів (на вибір)

Матеріал для музикування та виконання в русі

Українські народні пісні «Женчикок-бренчикок»; В.Верховинець Пісні-ігри „Діти і ведмідь”, „Цить, не плач”; „Йшла лисичка по стежинці” (поспівка); С.Рахманінов “Італійська полька”; українська народна пісня «Дощик»; М.Красев „Зайчики”; Троїсті музики (на вибір учителя). В. Верховинець “Дибидиби”.

Тема 2. Виразальне та зображальне в музиці

Життя – джерело музичного мистецтва. Виразальні та зображальні можливості музики. Вираження музикою внутрішнього світу людини (її характеру, настроїв, почуттів, думок). Мова і музика. Зображення музикою різноманітних рухів, певних життєвих подій, картин природи, звукових сигналів тощо. Музика як мистецтво вираження, в якому зображальні деталі відіграють другорядну роль. Основні поняття і терміни: динаміка, вокальна та інструментальна музика.

Учень/учениця має уявлення про:

життя як джерело музичного мистецтва;
виразальні та зображальні можливості музики;
спільні та відмінні риси між мовою і музикою;
спостерігає:
настрій та характер музичного твору;
розуміє:
різницю між виразальними та зображальними можливостями музики; зміст музичних творів, які звучали у класі;
користується:
необхідною музичною термінологією;
пояснює:
своє враження від музики;
порівнює (за допомогою вчителя/вчительки):
музичні твори, знаходить в них спільне і відмінне;
уміє:
визначати емоційний зміст музичних творів, висловлювати свої враження від них; виразно виконувати пісні; оцінювати спів власний та однокласників/однокласниць; виражати характер і настрої музики у пластичних рухах;
дотримується правил:
поведінки у класі; слухання музики, співу; елементарного музикування.

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Пластичне інтонування музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Музикування на дитячих музичних інструментах. Залучення учнів до оцінки якості співу (власного чи ровесників).

Орієнтовний матеріал для сприймання

Л.Бетховен “Весела. Сумна”, Марш; українська народна пісня в обробці М. Леонтовича “Дударик”; Д.Кабалевський “Три подружки”, „Монтер”; М.Глінка «Попутна пісня»; М.Римський-Корсаков “Політ джмеля” з опери “Казка про царя Салтана”; Е.Гріг. “Ранок” із сюїти “Пер Гюнт”; А.Мігай ”Зимонька-зима”. М. Мусоргський “Картинки з виставки”, П.

Чайковський “Баба Яга”, “Фея Драже”.

Орієнтовний матеріал для виконання

Поспівка «В нашій класі»; білоруська народна пісня “Перепілонька”; Поспівка «Дзвонить дзвінок»; О.Лобова “Колискова школі”; О.Антоняк «Як складається пісенька»; А.Житкевич «Семеро гномів»; М.Шуть “Сонечко зійшло”; українська щедрівка “Ой сивая тая зозуленька”. “Два єноти вчили ноти” М. Катричка

Додатковий матеріал для виконання

Д.Кабалевський «Різні діти»; В.Лепешко „Поспішай до школи”; А.Мігай «Колискова»; білоруська народна пісня „Савка і Гришка”; Б.Гірський „Зайчик”; Українські народні пісні в обробці Я.Степового “Зима і Весна”, „Зайчик”, „Господарство”; М.Завалишина „Кіт”; О.Білаш “Окунці-стрибунці”; І.Кириліна „Розгнівалась на літо зима”; українська народна пісня „Ой хто, хто Миколая любить”; Є.Карпенко “Морозище”; Т.Димань “Наколядуйте, діти, доброти”; Б.Фільц «Під Новий рік». “Ходить по землі Святий Миколай” Слова, музика Лесі Соболевської; бразильська народна пісня „Потя”; В.Попович „Зійшов місяць”; М.Ведмедеря „Різдво”; Т.Попатенко „Щеня і кошеня”; пісні з мультфільмів, колядки, щедрівки (за вибором); “Зимонька” муз. К.Мяскова, сл. Г.Бойка.

Матеріал для музикування та виконання в русі

Пісня-гра «Бім-бом»; Троїсті музики (на вибір учителя/вчительки); українські народні пісні-ігри „Зайчику”, „Козлик”, „Не сварітеся”, „Старий горобейко”, ”Мишка та кіт”, «Соловєєчку, сватку, сватку»; Д.Кабалевський „Карусель”; В.Верховинець Пісня-гра „Щебетали горобці”.

Тема 3. Основні музичні жанри

Музична мова як виразник образного змісту творів різних жанрів. Зв’язок музики з іншими видами мистецтва. Дитяча опера. Втілення характерів казкових персонажів у творах різних жанрів. Основні поняття і терміни: *п’еса, ансамбль, хор, опера, інструментальний концерт, мюзикл.*

Учень/учениця має уявлення про:

оперу, балет, мюзикл, симфонічний оркестр, інструментальний концерт,

спостерігає:

за змінами настроїв у музичному творі;

називає:

музичні твори, що звучали у класі, та їх авторів;

порівнює:

музичні твори, знаходить у них спільне і відмінне;

розуміє:

визначення понять: п’еса, опера, балет, мюзикл концерт, ансамбль, оркестр, хор тощо; зміст музичних творів, які звучали у класі; роль музичної мови як виразника образного змісту твору;

пояснює

належність твору до певного жанру;

вміє:

визначати емоційний зміст музичних творів, висловлювати враження від них; висловлювати власне ставлення до музичних творів; виразно виконувати пісні, теми персонажів дитячих опер; оцінювати спів власний та однокласників;

користується:

музичною термінологією (у межах програмового

	<p>матеріалу); <i>дотримується правил:</i> поведінки у класі; слухання музики, співу; елементарного музикування</p>
<p style="text-align: center;"><u><i>Виконавська і творча діяльність</i></u></p> <p>Виконання пісень і тем персонажів дитячих сучасних опер та мюзиклів різного емоційного змісту і характеру. Участь у виконанні фрагменту дитячої опери або мюзиклу з елементами театралізації. Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Залучення учнів до оцінки якості співу (власного чи ровесників).</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Орієнтовний матеріал для сприймання</i></u></p> <p>Українські щедрівки і колядки у виконанні народних хорів України; С.Прокоф'єв Вальс із балету "Попелюшка" (фрагмент), сцена з балету "Попелюшка"; П.Чайковський „Неаполітанська пісенька" (фортепіано), „Неаполітанський танець" із балету „Лебедине озеро"; П.Чайковський "Танець маленьких лебедів" (фортепіанна п'еса), українська народна пісня "Журавель"; український народний танок "Козачок"; І.Беркович Другий концерт для фортепіано з оркестром (II ч., фрагмент); Ж.Бізе Марш Тореадора з опери «Кармен»; М.Завалишина "Пісенька друзів" із опери "Коли друзі є"; Сцени з дитячого мюзиклу "Кицин Дім" (С. Бедусенко)</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Додатковий матеріал для сприймання</i></u></p> <p>М.Сільванський „Їжачок і соловейко"; П.Чайковський Марш; «Вальс снігових пластівців» із балету "Лускунчик", Л.Дичко «Весна» з дитячої кантати «Пори року», М.Лисенко Фрагменти з опери «Зима і Весна»; К. Стеценко опера "Лисичка, Котик і Півник". Українські веснянки, заклички, троїсті музики за вибором; Р.Шуман „Зимою", „Мелодія"; М.Коваль „Вовк і семеро козенят", К.Стеценко „Лисичка, Котик і Півник" (фрагменти дитячих опер за вибором); Моцарт „Хліб з маслом"; Е Гріг „Танець Анітри" із сюїти „Пер Гюнт"; Й.Гайдн Симфонії „Сюрприз", „Годинник" (фрагменти); Ритмова пісня-гра "Обвісана".</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Орієнтовний матеріал для виконання</i></u></p> <p>Марія Бурмака "Хлопчик Помогай", Леонід Ямковський "Тьоп-Шльоп", "Мавпа Мавпі Говорила" М.Коваль Хор "Семеро козенят", хор «Цілий день співаєм, граєм», теми Мами-кози і козенят із опери "Вовк і семеро козенят"; українські народні пісні „Гарний танець гопачок", Л.Дичко «Весна». Муз. А. Філіпенка, сл. Г. Бойка "Соловейко"</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Додатковий матеріал для виконання</i></u></p> <p>Б.Фільц „Скоро сонечко пригріє"; І.Кириліна "Про сіамського kota"; українська веснянка "Кривий танець"; Я.Степовий „Зима і весна"; Н.Рубальська «У перші дні весни»; Ю.Михайленко. «Про матусю»; М.Чембержі "Колискова для мами"; В. Іванников "Найкраща"; О.Колодуб "Вишиванка"; А.Кос-Анатольський „Берізонька". Українські народні пісні „Танок", Ой єсть в лісі калина" та ін., веснянки та заклички за вибором; В.Рамм „Крижана гора"; М.Ведмедеря. „Наша мова", „Веснянка"; П.Козицький. „А вже красне сонечко"; Я.Дубравін „Крапельки"; В.Верменич „Вишиванка".</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Матеріал для музикування та виконання в русі</i></u></p> <p>Українська народна пісня „Горобейко і сестричка"; В.Верховинець Пісня-гра „Сонечко» українські веснянки: "Просо"; "Огірочки", "Льон", "Мак"; М.Коваль Теми та сцени з опери "Кицин Дім".</p>	
<p>Тема 4. Мова музики</p>	<p><i>Учень/учениця має уявлення про:</i></p>

<p>Музична мова як виразник образного змісту твору. Елементи музичної мови (мелодія, ритм, метр, лад, темп, тембр, динаміка, регістр тощо). Роль мелодії і супроводу в музичних творах та їх зв'язок із характером музики. Пісенність, танцювальність і маршовість в інструментальних творах. Симфонічна казка як поєднання елементів літературного твору і музики. Інструменти симфонічного оркестру. Основні музичні поняття і терміни: <i>мелодія, супровід, ритм, метр, темп, тембр, динаміка, регістр</i>.</p>	<p>особливості музичної мови, її елементи; роль та значення мелодії і супроводу в музичних творах; зв'язок між мелодією і характером музики; <i>порівнює:</i> мову музичних творів, знаходить у ній спільне і відмінне; <i>висловлює:</i> власне ставлення до змісту музичних творів; <i>розуміє:</i> залежність емоційного змісту музики від музичної мови; роль і значення основних засобів музичної виразності: мелодії, супроводу, ритму, <i>вміє:</i> розрізняти окремі елементи музичної мови; виявляти пісенність, танцювальність, маршовість в інструментальних творах; оцінювати спів власний та однокласників/однокласниць; <i>виразно виконує:</i> пісні, дотримуючись основних правил співу; <i>користується:</i> музичною термінологією (у межах програмового матеріалу); <i>дотримується правил:</i> поведінки у класі, на концерті, в театрі.</p>
<p style="text-align: center;"><u><i>Виконавська і творча діяльність</i></u></p> <p>Виконання пісень різного емоційного змісту, характеру і будови. Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Інценування пісні-гри. Залучення учнів до оцінки якості співу (власного чи ровесників/ровесниць).</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Орієнтовний матеріал для сприймання</i></u></p> <p>Л.Бетховен «Бабак», «Весела. Сумна»; П.Чайковський «Кіт у чоботях і Біла кицька» з балету «Спляча красуня», Танець із кубками з балету «Лебедине озеро»; Р.Шуман «Перша втрата»; К.Мяковський «Ніби вальс»; Л.Бетховен Тема з варіаціями; Ж.Бізе. Марш хлопчиків з опери «Кармен»; Б.Фільц. «Закарпатська новелета № 3 (фрагмент)»; С.Прокоф'єв. Симфонічна казка «Петя і Вовк» (основні теми).</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Додатковий матеріал для сприймання</i></u></p> <p>Українські троїсті музики (на вибором учителя); П.Чайковський. «Пісня жайворонка»; Б.Фільц. «Закарпатська новелета» №4 (фрагмент); Л.Бетховен. „Бабак”; П.Чайковський. „Пісня жайворонка”; А.Хачатурян. „Дитячий альбом” (на вибір); М. Шух. „Весняні передзвони”; А.Рубінштейн. „Мелодія”; М.Степаненко. „Дитячий зошит” (за вибором); Е.Гріг. „У печері гірського короля”; М.Глінка. „Попутна”; М.Сільванський. „Світанок”, „Ніч на річці”; К.Сен-Санс. «Карнавал тварин» («Слони», «Золоті рибки», «Королівський марш лева» та інші).</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Орієнтовний матеріал для виконання</i></u></p> <p>українська народна пісня “А продай, бабусю, бичка”; українська веснянка “Розлилися води”; українська народна пісня в обробці М.Дремлюги “Як діждемо літа”; Д.Кабалевський «Гра в гостей»; А.Мігай “Зелений світ”; А.Кос-Анатольський „Чабанець”.</p>	

Додаткові твори для виконання

Українські народні пісні “Пчілка”, “Ой ходила дівчина бережком”; українські веснянки “Ой ти, красна весно”, “Катерина і Василь”, “Вербовая дощечка”; В.Верменич. “Калинова пісня”; О.Лобова. “Лине музика літа”; А.Житкевич. «Сопілочка з бузини». Пісні сучасних українських авторів (на вибір учителя з репертуару дитячих колективів). Українські народні пісні „Ой, минула вже зима”, веснянки та заклички за вибором; А.Філіпенко. „Зацвіла в долині”, „Соловейко”; Б.Савельєв. „Пограємо в луну”; Н.Рубальська. „Різні барви у природи”; І.Арсєєв. „Гра в слова”; М.Катричко. „Сійся, сійся, дощику”; В.Гребенюк. „Куш калини”; І.Тучак. „Рідний край”; пісні з мультфільмів (за вибором).

Матеріал для музикування та виконання у русі

Я.Степовий. „Засмучений зайчик”; українські веснянки „А вже красне сонечко”, “Соловєєчку, сватку. сватку”, “Травка-муравка”; В.Верховинець. Пісні-ігри „Гляньте, діточки малі”, ”Ой чого ти, метелику”; Д.Височковська. “Потанцюймо з нами”; А.Житкевич. «Чобітки мої червоні».

3 КЛАС

Тема 1. Основні властивості

музики

Пісенність як особливість музики, проникнутої співучістю, мелодійністю, але не обов’язково призначеної для співу. Танцювальність як особливість музики, пронизаної танцювальними ритмами, але не обов’язково призначеної для танців. Маршовість як особливість музики, пройнятої маршовими ритмами, під яку не обов’язково крокувати. Пісенно-маршова і пісенно-танцювальна музика. Пісенність, танцювальність і маршовість в українській народній музиці і композиторських творах. Поняття про увертюру. Основні поняття і терміни: *пісенність, танцювальність, маршовість, увертюра, танцювальна пісня, пісня-марш.*

Учень/учениця має уявлення про:

пісенність, танцювальність і маршовість як властивості музики;

пісенність як особливість музики, не обов’язково призначеної для співу;

танцювальність як особливість музики, не обов’язково призначеної для танців;

маршовість як особливість музики, під яку не обов’язково крокувати;

вміє:

диференціювати звуковий потік, виділяти у творах елементи пісенності, танцювальності й маршовості;

оцінювати спів власний та однокласників;

порівнює:

жанрові ознаки музичних творів, знаходить у них спільней і відмінне;

називає:

музичні твори, що звучали у класі, та їх авторів/авторок;

висловлює:

власне ставлення до змісту музичних творів;

виразно виконує:

пісні, дотримуючись основних правил співу;

користується:

музичною термінологією (у межах програмового матеріалу);

дотримується правил:

поведінки у класі, на концерті, в театрі;

слухання музики, співу.

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Складання виконавського плану

пісень. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Залучення учнів/учениць до виконання канонів, оцінювання якості співу (власного чи ровесників/ровесниць). Музикування на дитячих музичних інструментах.

Орієнтовний матеріал для сприймання

Ж. Бізе. Увертюра до опери “Кармен”; Р.Щедрін. «Ніч», «Золоті рибки», «Цар Горох» із балету «Горбоконик»; Ф. Шопен. Полонез ля мажор; Е.Гріг. «Ранок» із сюїти “Пер Гюнт”; Л.Дичко. «Осінь» із дитячої кантати «Пори року». М.Глінка. «Арагонська хота»; Л.Бетховен. Мелодія з III ч. симфонії № 5; Ф. Шопен. Прелюдії № 7, 20.

Додатковий матеріал для сприймання

М.Дремлюга. «Лірична пісня»; Ж.Колодуб. Гуцульський танець; П.Чайковський. „Танець із кубками” з балету „Лебедине озеро”. Українські народні пісні (колискові, думи та ін.), їх хоріві й інструментальні обробки, пісні у виконанні видатних співаків; танцювальна музика різних народів за вибором; М.Вербицький. Державний гімн України; В.А.Моцарт. „Менует” з „Маленької нічної музики”; Ф.Шуберт. Вальс сі мінор, „Військовий марш”; П.Чайковський. „Баркарола”, „Осінь пісня”, „Дитячий альбом” (пісенні, танцювальні, маршові п’єси); Й.Штраус. „Казки Віденського лісу”, „Марш”; Ж.Бізе. „Марш тореадора”, „Циганський танець” із опери „Кармен”; А.Хачатурян. „Адажіо” з балету „Гаяне”; Ф.Мендельсон. „Весільний марш”.

Орієнтовний матеріал для виконання

Леся Горова “Всі ми потрібні”, “Відчинилося життя”, “Музика звучить”. українська народна пісня в обробці В. Косенка «Ой на горі жита много»; Т.Попатенко. „Шпачок прощається”; Л.Дичко. «Пісня про гарний настрій»;

Додатковий матеріал для виконання

Я.Степовий. “Літо минулося”; О.Янушкевич. „Ми літо пам’ятаєм”; С.Файнтух. „Люба, рідна Україно”; Д.Львов-Компанієць. «Дружать діти всієї кулі»; Н.Май. „Дощик”; М.Шуть. «Журавлик»; О.Білаш «Пшениченька»; М.Ведмедеря. „Родинне тепло”; О.Янушкевич. «Я малюю мрію»; Українські народні пісні „Раз, два, три, чотири”, „Ой ходить сон”, „Їхав козак за Дунай” та ін.; В.Лепешко. „Поспішай до школи”; Р.Паулс. „Кашалотик”; О.Антоняк. „Я складається пісенька?»; М.Старокадомський. „Любитель-рибалка”; А.Житкевич. „Семеро гномів”; О.Зозуля. „Осінь”; З.Компанієць. „Пісенька горобчика”; пісні з мультфільмів (на вибір).

Матеріал для музикування та виконання в русі

В.Верховинець. Пісні-ігри „Летів горобейчик”, Я.Степовий. „Вправи з хустинками”; українська народна пісня „Гарний танець гопачок”, Л.Соболевська. „Котячий регтайм”; М.Глінка. «Арагонська хота»; В.Верховинець. Пісня-гра «Шевчик», Р.Щедрін. «Цар Горох» із балету «Горбоконик». Танці різних народів.

Тема 2. Інтонція

Спільність розмовної і музичної мов (посилення і послаблення звучання, чергування сильних і слабких часток, смислові наголоси, паузи). Запитальні, стверджувальні, окличні інтонації в мові та музиці. Інтонція скоромовки. Ритмічні інтонації. Інтонція як основа музики. Імпровізація. Емоційна виразність музичних інтонацій. Вплив тембру на яскравість інтонації. Основні

Учень/учениця має уявлення про:

спільність розмовної і музичної мов; музичну інтонацію як основу музики; ритмічні інтонації; вплив тембру на яскравість інтонації;
порівнює:
 запитальні, стверджувальні, окличні інтонації, інтонацію скоромовки в мові та музиці;
вміє:
 виявляти характерні інтонації; оцінювати спів власний та однокласників/однокласниць;
називає:
 музичні твори, що звучали у класі, та їх авторів;

<p>поняття: <i>інтонація, музична інтонація, імпровізація.</i></p>	<p><i>висловлює:</i> власне ставлення до змісту музичних творів; <i>виразно виконує:</i> пісні, дотримуючись основних правил співу; роль у пісні-грі; <i>користується:</i> музичною термінологією (у межах програмового матеріалу); <i>дотримується правил:</i> поведінки у класі, на концерті, в театрі; слухання музики, співу.</p>
<p style="text-align: center;"><u><i>Виконавська і творча діяльність</i></u></p> <p>Виконання пісень різного змісту і характеру. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Проведення рольових музичних ігор. Інсценування пісень. Участь в обрядах щедрування і колядування.</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Орієнтовний матеріал для сприймання</i></u></p> <p>С. Прокоф'єв. "Базика"; Е. Гріг. "Весільний день у Трольхаугені"; В. Косенко. „Гумореска”; Д. Кабалевський. "Три подружки"; В. Кирейко. "Награші Лукаша" з опери "Лісова пісня"; М. Римський-Корсаков. "Три чуда" з опери «Казка про царя Салтана»; українська народна пісня в обробці М. Леонтовича "Гра в зайчика"; Л.Дичко. «Зима» з дитячої кантати «Пори року».</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Додатковий матеріал для сприймання</i></u></p> <p>Ф.Шуберт. „Музичний момент”; Ю.Щуровський. „Розповідь старого кобзаря”; Ж.Колодуб. „Принц і принцеса”; М.Степаненко. „Про звірів”(за вибором учителя); І.Сасько. „Льодовий палац Снігової королеви”; М.Леонтович. „Щедрик”.</p> <p>В.Косенко. „Пасторальна”, „Колискова”; Я.Степовий. „Колискова”; М.Глінка. Марш Чорномора з опери „Руслан і Людмила”; М.Лисенко. Дума Кобзаря з опери „Тарас Бульба”; Ф.Шуберт. „В путь”, „Форель”; Р.Щедрін. „Пустотливі частівки”; К.В.Глюк. „Мелодія”; Ж.Массне. „Елегія”; М.Лисенко. Календарно-обрядові пісні з опери „Зима і Весна”; колядки, щедрівки за вибором</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Орієнтовний матеріал для виконання</i></u></p> <p>Швейцарська народна пісня «Зозулька»; Т.Попатенко. «Щеня і кошеня», «Шпачок прощається»; українська щедрівка «Добрий вечір тобі, пане Господарю!»;</p>	
<p style="text-align: center;"><u><i>Додаткові твори для виконання</i></u></p> <p>Д.Кабалевський. «Найважче»; М.Назарець. «Їжачок»; А.Мігай. «Господар і діти»; І Кириліна. „Засмутилось кошеня”; І.Шамо. «Зима»; М.Чембержі. «Новорічне свято»; ”. Т.Димань. «Колядочка»; Л.Дичко. «Снігуронька»; українські народні пісні “Свято Миколая”, «Йордань»; українська щедрівка „Павочка ходить”; українська колядка “Весело співайте”.</p> <p>Українські народні пісні „Грицю, Грицю, до роботи”, „Господарство” та ін.; В.Маник. „Солодка земля”; М.Ведмедеря. „Україна”; О.Лобова. „Колискова школі”; І.Острроверхий. „Ой, щедрівко”; Л.Ященко. „Новорічна пісенька”; Ю.Чичков. „Що новий приносить рік?»; колядки, щедрівки, пісні з мультфільмів (на вибір).</p>	
<p><u><i>Матеріал для музикування та виконання в русі</i></u></p> <p>О.Лазаренко. „Гра з дзвіночками”; українська народна гра «Коза»; білоруська народна пісня «Перепілонька»; Ю.Шутко. „Гра зі скакалкою”; А.Бобир. „Метелиця”.</p>	
<p>Тема 3. Розвиток музики</p>	<p><i>Учень/учениця має уявлення про:</i></p>

<p>Музика як мистецтво, що не існує без розвитку. Розвиток музики як процес відображення почуттів, настроїв, думок людини в їх динаміці та якісному перетворенні. Способи розвитку музики: виконавські, динамічні, жанрові, мелодичні, темпові, темброві. Виконавське рішення музичного твору. Сюжетний розвиток. Інтоніаційно-мелодичний розвиток. Варіаційний розвиток. Жанровий розвиток. Ладовий розвиток. Прийоми симфонічного розвитку. Багатогранність розвитку музики. Обряди зустрічі весни. Народні пісні-веснянки. Основні поняття і терміни: <i>розвиток музики, прийоми розвитку, жанр, лад (мажор, мінор)</i>.</p>	<p>музику як мистецтво, що не існує без розвитку; прийоми розвитку музики; сюжетний розвиток; інтонаційно-мелодичний розвиток; варіаційний розвиток; жанровий розвиток; ладовий розвиток; прийоми симфонічного розвитку; <i>порівнює:</i> різні прийоми розвитку музики; <i>називає:</i> музичні твори, що звучали у класі, та їх авторів/авторок; <i>висловлює:</i> власне ставлення до змісту музичних творів; <i>вміє:</i> оцінювати спів власний та однокласників /однокласниць; <i>виразно виконує:</i> пісні, дотримуючись основних правил співу; <i>користується:</i> музичною термінологією (у межах програмового матеріалу); <i>дотримується правил:</i> поведінки у класі, на концерті, в театрі; слухання музики, співу.</p>
<p><u><i>Виконавська і творча діяльність</i></u></p> <p>Виконання пісень різного змісту і характеру. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Інсценування пісень. Імпровізація мелодій на тексти лічилок, забавлянок, дражнилок тощо.</p>	
<p><u><i>Орієнтовний матеріал для сприймання</i></u></p> <p>Ф.Шуберт. Марш; Р.Щедрін. «Купання в котлах» із балету «Горбоконики»; . М. Лисенко. Хор “А вже весна” з опери “Зима і весна”; П.Чайковський. Фінал IV симфонії (фрагмент); М.Завадський. «Шумка»; Ф.Шуберт. Вальс. Алегрето; Е. Гріг. “Навесні”; Е. Гріг. “У печері гірського короля”.</p>	
<p><u><i>Додатковий матеріал для сприймання</i></u></p> <p>Г.Сасько. „Весняний дощик”; К.Віленський „Весняночка”; К.М’ясков. «Український танець»; Ф.Шопен. Вальси (на вибір учителя/вчительки). дует Одарки і Карася з опери “Запорожець за Дунаєм”., М. де-Фалья “Танець вогню”; М.Мусоргський - Ніч на Лисій горі (Фрагмент); О.Бородін “Половецькі танці”, М.Равель “Болеро”.</p> <p>Ф.Шопен. Мазурки до мажор, ля мінор, сі-бемоль мажор, Полонез ля мажор; Й.Брамс. „Угорський танець” (за вибором); Й.С.Бах. „Менует”; Т.Альбіноні. „Адажіо”; С.Рахманінов. „Італійська полька”; Д.Шостакович. „Вальс-жарт”; М.Завадський. „Українська шумка”; А.Коломієць. „Український танок”, „Балетна сценка”; Г.Татарченко. „Гей, ви, козаченьки”; П.Майборода. Марш („Засвіт встали козаченьки”).</p>	
<p><u><i>Орієнтовний матеріал для виконання</i></u></p> <p>Л. Кніппер. “Чому ведмідь взимку спить”; І. Арсеєв. “Гра в слова”; українська народна пісня “Трицю, Трицю, до роботи”; російська народна пісня «У полі береза стояла»; М.Катричко. «Подарунок мамі»; Т.Димань. «Писанка».</p>	

<u>Додатковий матеріал для виконання</u>	
Т.Шутенко. „Вальс сніжинок”; В Сокальській. “Голочка”; М.Катричко. „Одуд дудочку зробив”; М. Рожко. “Добра казка”; В.Дем’янишин. „Пісенька про вишеньку”. Українські народні пісні, веснянки, заклички („Щебетала пташечка”, „Подоляночка”, „Вийшли в поле косарі” та ін.); Л.Кніпер. „Чому ведмідь взимку спить”; А.Житкевич. „Чобітки мої червоні”; О.Зозуля. „А метелиця”; польська народна пісня „Зозуля”; чеська народна пісня-танець „Полька”; І.Островецький. „Танцювало дощентяко”; Б.Фільц. „Танок сорок”; В.Гребенюк. „Матусю рідненька”; пісні з мультфільмів (за вибором).	
<u>Матеріал для музикування та виконання у русі</u>	
В.Верховинець. Пісня-гра «Сива шапка»; А.Павлюк. „Святковий хоровод”; українська веснянка «Вийди, вийди, Іванку»; українські троїсті музики (на вибір учителя); українські народні пісні „Король по городу ходить”, „Каша”; Я.Степовий. „Ой на горі льон”.	
Тема 4. Музична форма Форма музичного твору. Рондо.Варіації. Куплетна форма. Найважливіші принципи будови музики: повторення (просте, змінене – варіативне) і контраст. Основні поняття і терміни: <i>музична форма, рондо, варіації, куплетна форма.</i>	<i>Учень/учениця має уявлення про:</i> музичну форму, контраст; рондо і варіації; куплетну форму; <i>називає:</i> музичні твори, що звучали у класі, та їх авторів /авторок; <i>обґрунтовує:</i> форму музичного твору; <i>висловлює:</i> власне ставлення до змісту музичних творів; <i>вміє:</i> оцінювати спів власний та однокласників /однокласниць; <i>виразно виконує:</i> пісні, дотримуючись основних правил співу; <i>користується:</i> музичною термінологією (у межах програмового матеріалу); <i>дотримується правил:</i> поведінки у класі, на концерті, в театрі; слухання музики, співу.
<u>Виконавська і творча діяльність</u>	
Виконання пісень різного змісту і характеру. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Інсценування пісень. Створення «Класного рондо». Створення варіації на тему пісні „Ой на горі жито”. Ведення хороводів.	
<u>Орієнтовний матеріал для сприймання</u>	
Е Гріг. “Пісня Сольвейг” і „Танець Анітри” із сюїти „Пер Гюнт”; В. Моцарт. “Рондо в турецькому стилі”; М.Різолі. Варіації на тему української народної пісні “Ой на горі жито”; Л.Дичко. «Літо» з дитячої кантати «Пори року».	
<u>Додатковий матеріал для сприймання</u>	
М. Лисенко. Експромт ля мінор; Ф.Шопен. Мазурки (на вибір учителя); Б.Фільц. «Весняне рондо»; А. Шведко. Варіації на тему української народної пісні „Женчичок-бренчичок”; І. Левицький. “Українська рапсодія”. Українська народна пісня „Діду мій,	

дударіку” в обробці М.Леонтовича; Ф.Мендельсон. „Пісня без слів” (за вибором); Е.Гріг. „Ранок”; Дж.Верді. Марш із опери „Аїда”; Ф.Шопен. „Ноктюрн”; Т.Альбіноні. „Адажіо”; Й.Пахельбель. „Канон”; М.Різолі. Варіації на тему української народної пісні „Їхав козак за Дунай”; Р.Щедрін. „Ніч”, „Золоті рибки”, „Цар Горох” з балету „Горбоконик”; М.Колесса. „В горах”.

Орієнтовний матеріал для виконання

Французька народна пісня “Пастух”; М. Катричко. “Писанка”; «Класне рондо»; М.Ведмедеря. «Природа просить порятунку»; українська народна пісня “Соловечку, сватку, сватку”; українська народна пісня в обробці К.Стеценка „Ой на горі жито”; Т.Попатенко. «Ось яка бабуся».

Додатковий матеріал для виконання

Ю.Михайленко. «Грає веснонька»; А.Житкевич. «Ой весно, весно»; Р.Бойко. Хор «Світи нам, сонечко» з опери «Пісенька в лісі»; М.Рожко. «Кольорове свято»; українські веснянки “Жучок”, „Скочила коза з воза”; Б Фільц. “Жук-жученко”; П.Синявський. «Місячний човник». Українські народні пісні, веснянки, заклички „Зірвалася хуртовина” та ін.); стрілецька пісня „Гей, там на горі Січ іде”; естонська народна пісня „У кожного свій музичний інструмент”; І.Тучак. „Добридень, Україно”; О.Лобова. „Лине музика літа”; пісні з мультфільмів (за вибором).

Матеріал для музикування та виконання в русі

Українські троїсті музики (на вибір учителя); українські народні пісні „Мости”; В.Верховинець. Пісні-ігри „У вишневому садочку”, „Шум”; А.Філіпенко. „Пісня веселки”.

4 КЛАС

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до навчальних досягнень учня/учениці
<p>Тема 1. Музика мого народу Джерела і традиції української народної музичної творчості. Колискова пісня. Дитячий фольклор (дражнили, лічилки, забавлянки). Календарно-обрядові пісні: жниварські пісні (зажинкові, власне жниварські, обжинкові), колядки і щедрівки, їх особливості. Жартівливі й жартівливо-танцювальні пісні, коломийки. Троїсті музики. Історичні пісні, українська народна дума. Ліричні пісні. Найхарактерніші риси української народної музики: наспівність, яскрава емоційність, ліричність. Музика народна і професійна. Українська народнопісенна творчість як джерело професійної музики та окраса духовної культури. Сучасна українська музика, виконавці і композитори,</p>	<p><i>Учень/учениця має уявлення про:</i> джерела і традиції української народної музичної творчості; найхарактерніші риси української народної музики; спільне й відмінне в народній та професійній творчості; колискові пісні й дитячий фольклор;—календарно-обрядові пісні; троїсті музики як тип інструментального ансамблю; жартівливі й жартівливо-танцювальні пісні, коломийки; історичні та ліричні пісні; українську народну думу; <i>називає:</i> музичні твори, що звучали у класі, та їх авторів /авторок; <i>порівнює:</i> сучасні, народні й професійні пісні; <i>обґрунтовує:</i> належність пісні до народної, професійної або професійної в народному дусі; <i>висловлює:</i> власне ставлення до змісту музичних творів; <i>вміє:</i> оцінювати спів власний та однокласників /однокласниць;</p>

<p>Основні поняття і терміни: календарно-обрядова пісня, колядка, щедрівка, жартівливо-танцювальна пісня, коломийка, історична пісня, дума, лірична пісня.</p>	<p><i>виразно виконує:</i> пісні, дотримуючись основних правил співу; <i>користується:</i> музичною термінологією (у межах програмового матеріалу); <i>дотримується правил:</i> поведінки у класі, на концерті, в театрі; слухання музики, співу.</p>
<p><u>Виконавська і творча діяльність</u></p> <p>Виконання пісень різного змісту і характеру. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Виконання пісень із підголосками. Театралізація дитячих музичних розваг (дражнілок, лічилок, забавлянок).</p>	
<p><u>Орієнтовний матеріал для сприймання</u></p> <p>М. Вербицький. “Ще не вмерла Україна”; Державний Гімн України (участь у виконанні); пісні з репертуару сучасних виконавців (на вибір учителя) «Пісня про Байду», «Дума про козака Голоту»; М. Лисенко. “Елегія”, «Зоре моя вечірняя (зіставлення композиторської пісні Я.Степового і народної); українські колискові пісні «Повішу я колисочку», “Ой ходить сон коло вікон”; К.Стеценко. «Вечірня пісня»; українські троїсті музики (на вибір учителя); українські щедрівки “Чи дома, дома”, “Слава нашим господарям”; К.Меладзе. «Квітка-душа» (у виконанні Ніни Матвієнко).</p>	
<p><u>Додатковий матеріал для сприймання</u></p> <p>В.Філіпенко . «Поле моє, поле»; українська історична пісня «Ой на горі та й жінці жнуть»; М.Лисенко. Хор „Гей, не дивуйте” з опери „Тарас Бульба”; українські народні думи «Пісня про Устима Кармелюка», “Батьку Хмелю”; В.Кушпет. “Кобзарська дума”; Д.Бортнянський. Соната до мажор; В. Лепешко. «Кобзарська слава»; М.Вериківський, «Пісня кобзаря» з опери «Гайдамаки»; український народний танець «Метелиця»; К.Данькевич. «Метелиця» з балету «Лілея»; С.Гулак-Артемівський. «Танці з опери “Запорожець за Дунаєм”».</p> <p>Вокальні й інструментальні обробки українських народних пісень і танців, троїсті музики (за вибором); пісні сучасних українських композиторів; І.Шамо. „Гуцульські акварелі” (фрагмент); фрагменти дитячих опер за вибором (М.Лисенко. „Коза-дереза”, „Пан Коцький”; М.Коваль. „Вовк і семеро козенят”; К.Стеценко. „Лисичка, Котик і Півник”, „Івасик-Телесик”); Ю.Щуровський. „Музичний калейдоскоп” („Волинка”, „Шарманка” та ін.); Г.Майборода. „Гуцульська рапсодія”; І.Шамо. Прелюдія фа-дієз мінор, „Картини російський живописців” (за вибором); П.Чайковський. „Підсніжник”, „Думка”; М.Лисенко. „Баркарола”, хор „А вже весна” з опери „Зима і весна”; А.Штогаренко. „Вірменські ескізи”; Б.Фільц. „Весняне рондо”; Л.Бетховен. „Турецький марш”, „Варіації на українські теми”; Є.Адамцевич. „Запорозький марш”; українські колядки, щедрівки за вибором.</p>	
<p><u>Орієнтовний матеріал для виконання</u></p> <p>М.Ведмедеря. «Це моя Україна»; українські народні пісні «Вийшли в поле косарі», «Ой на горі та й жінці жнуть»; українська народна пісня «Котику сіренький»; М.Катричко. «Рідна мова»; Л.Попернацький. «Україно-світ»; українські щедрівки “Ой рано-рано кури запіли”, “Прийшли щедрувати”; українська народна пісня “Забілів від снігу гай”.</p>	
<p><u>Додатковий матеріал для виконання</u></p> <p>М.Мельник. „Україно-дівчино”; М.Рожко. «Рідня»; українські жниварські пісні “В понеділок раненько”, “А вже сонце котиться”; М.Ведмедеря. «Здрастуй, вересень»;</p>	

Л.Дичко. «Сонце і ледачий учень»; О.Лобова. «Прощання з журавлями»; А.Мігай. «Сім нот»; М.Іванников. „Відлетіли журавлі”; В.Мураделі. «Шкільна стежинка»; українська народна пісня “Ой гиля, гиля, гусоньки, на став”; М.Рожко. «Радість»; О.Янушкевич. «Дитинства світ»; П.Майборода. «Пісня допитливих» із кінофільму «Абітурієнтка»; Т.Попатенко. «Новорічна полька»; українські колядки та щедрівки «Ой чи є, чи нема»; «Котився хміль з-під города»; «Місяченьку, мій братику»; «Тече річка невеличка». Українські народні пісні „Ой на горі та й жєнці жнуть”, „Заграй мені, скрипалю”, „Верховино, світку ти наш” та ін., колядки, щедрівки (за вибором); М.Ведмедеря. „Здрастуй, школо!”, „Осінь”; О.Злотник. „Музика рідного дому”; О.Лобова. „Вперше Осінь йшла до школи”, „Прощання з журавлями”; М.Глінка. „Не щєбєчи, соловейку”; О.Хромушин. „Що таке калюжа?»; В.Прихожай. „Нічні музики”; Н.Вересокіна. „Колискова”; С.Гаврилов. „Навчайте мене музики”; М.Матвєєв. „Як лікували бєгємота”; Є.Карпенко. „Їжачки зелені”; С.Ткачук. „Вітаємо з Різдвом”; пісні з мультфільмів.

Матеріал для музикування та виконання в русі

Троїсті музики (на вибір учителя); українські народні пісні „Танцювати починаймо”, Ю.Рожавська «Коломийка»; українські народні пісні-ігри в обробці Ж.Колодуб. «Фрікель, нікель», “Йшла зозуля мимо саду”, «Котилася торба»; українська народна пісня в обробці М.Леонтовича «Коза»; В.Верховинець. Вертеп. Пісня-гра „Маланка”.

Тема 2. Музика єднає світ

Пісні народів світу. Танці народів світу. Обрядові пісні у різних народів. Жанр обробки народних пісень. Взаємовплив і взаємозбагачення музики різних народів. Основні поняття і терміни: *мазурка, полька, баркарола, розспів, багатоголосся*

Учень/учениця має уявлення про:

народну музику і композиторські твори різних народів; календарно-обрядові пісні різних народів *називає:*

музичні твори, що звучали у класі, та їх авторів; *порівнює:*

пісні різних народів на спільну тематику або сюжети;

висловлює:

власне ставлення до народної музики різних народів;

вміє:

оцінювати спів власний та однокласників; створювати темброво-ритмічний супровід до класичних, сучасних та народних творів, танців, створення театралізацій.

виразно виконує:

пісні, дотримуючись основних правил співу;

користується:

музичною термінологією (у межах програмового матеріалу);

дотримується правил:

поведінки у класі, на концерті, в театрі; слухання музики, співу.

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного змісту і характеру. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців, театралізованих міні-дійств.

Орієнтовний матеріал для сприймання

Українська народна пісня “Реве та стогне Дніпр широкий”; П. Чайковський. Фінал Першого концерту для фортепіано з оркестром (фрагмент); О.Хромушин. «Фантазія на теми українських народних пісень»; Р. Щедрін. “Пустотливі частівки”; білоруська народна пісня «Бульба»; К. М’ясков. “Білоруський танець”, народні танці «Молдовеняска»; «Лезгінка»; А. Хачатурян. Гопак із балету “Таяне”; Д. Гершвін. “Колискова” з опери “Поргі та Бесс”; болгарська народна пісня «Посадив я полин»; М.Глінка. «Венеціанська ніч»; М. Лисенко. “Баркарола”; В. А. Моцарт. Варіації на тему французької пісні; С.Рахманінов. «Італійська полька»; З.Кодай. «Чардаш»; Й.Брамс. Угорський танець №2; В. А. Моцарт. Рондо в турецькому стилі; українська народна пісня «Їхав козак за Дунай»; Л.Бетховен. Варіації на українські теми; Д.Кабалевський. Варіації на японську народну тему; Ф. Шопен. Мазурка ля мінор; Я.Сібеліус. «Фінляндія»; Д.Кабалевський. Празький концерт.

Додатковий матеріал для сприймання

С. Рахманінов. Третій концерт для фортепіано з оркестром (фрагмент) у виконанні Юджи Ванг (неймовірна техніка виконання, неперевершене враження); Ж.Колодуб. „Троїсті музики»; К. М’ясков. «Литовський танець», «Туркменський танець»; латиська народна пісня «Вій, вітерець», естонський народний танець «Тульяк»; А.Штогаренко. «Вірменські ескізи»; В.А. Моцарт. Симфонія соль мінор (перша частина, фрагмент); Є. Станкович. Купальський танок “Марина”.

Український фольклор, пісні й танці різних народів світу (за вибором); А.Вівальді. „Зима” (фрагмент); О.Аляб’єв. „Соловей”; В.А.Моцарт. „Романс” із „Маленької нічної музики”; П.Чайковський. „Танець феї Драже” з балету „Лускунчик”, „Танець маленьких лебедів” із балету „Лебедине озеро”; Четверта симфонія (фрагмент фіналу); Й.С.Бах. Прелюдії до мажор, до мінор (з І т. „Добре темперованого клавіру”); Ф.Шопен. Прелюдії №№ 4, 7 (або інші фортепіанні мініатюри за вибором); Н.Паганіні. „Кампанелла”, Каприс № 24; К.Дебюссі. „Маленький пастух”, „Ляльковий кек-уок” (із сюїти „Дитячий куточок”); К.Сен-Санс. „Карнавал тварин” (за вибором); Й.Гайдн. Симфонії „Сюрприз”, „Годинник” (фрагменти); М.Глінка. „Іспанська увертюра” № 1; Ж.Бізе. „Хабанера” з опери „Кармен”; П.Чайковський. „Підсніжник”, „Неаполітанська пісенька”, „Неаполітанський танець”, Перший концерт для фортепіано з оркестром (фінал); О.Аляб’єв-Ф.Ліст. „Соловей”; С.Рахманінов. „Богородице, діво, радуйся”, „Рапсодія на тему Паганіні”; Й.С.Бах-Ш.Гуно. „Аве Марія”; Г.Аллегрі. „Мізерере”; А.Вівальді „Гроза”; В.Мей „Шторм”; Л.Бетховен.

„Турецький марш”; В.А.Моцарт. „Турецький марш”; Й.Штраус. „Російський марш”; А.Хачатурян. „Гопак” з балету „Гаяне”; М.Сільванський. Варіації на тему української народної пісні „А вже весна”; Л.Ревуцький. „Веснянка”

Орієнтовний матеріал для виконання

М. Глінка. “Гуде вітер вельми в полі”; українська народна пісня «Вийди, вийди, Іванку»; пісні з репертуару сучасних українських виконавців (на вибір); Е. Гріг. “Захід сонця”; чеська народна пісня “Полька”; японська народна пісня “Вишня”; польська народна пісня «Жайворонок»; естонська нар. пісня «У кожного свій музичний інструмент»; білоруський народний танець-пісня „Бульба”;

Додатковий матеріал для виконання

латиська народна пісня “Півник”; естонська народна пісня „Зозуля”; грузинська народна пісня «Світлячок»; туркменська народна пісня «Метелик»; О.Янушкевич. «День народження у мами»; українські народні пісні «Прийшла весна з квітами», «Ой весна, весна, та й весняночка»; німецька народна пісня „Музиканти”; А.Житкевич. «Перестук»; Р.Бойко. «Річкова прохолода» із циклу «Пісні в стилі різних народів».

Українські народні пісні, веснянки та гаївки („Соловєчку, сватку, сватку”, „А вже весна” та ін.); французька народна пісня „Каде Руссель”;–М.Лисенко. „А вже весна, а вже красна”; Є.Бондаренко. „Співаночка-весняночка”; О.Злотник. „Мамина пісня”; М.Ведмедеря. „Молитва”, „Це моя Україна”; Є.Карпенко. „Зернятко”; В.А.Моцарт-Б.Фліс. „Колискова”; А.Житкевич. „Сопілочко з бузини”; І.Кириліна. „Засмутилось кошеня”; М.Катричко. „Найкраще місце на землі”; пісні з мультфільмів (за вибором).

Матеріал для музикування та виконання в русі

Троїсті музики (на вибір учителя); пісні з репертуару сучасних виконавців (на вибір)

*ДОДАТОК 2***САМОАНАЛІЗ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА ЯК ОСНОВА
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ВМІНЬ
(методичні вказівки)**

В сучасних умовах до особистості педагога, його професіоналізму висуваються дуже високі вимоги. Сьогодні в умовах Нової української школи важлива не система знань, умінь і навичок сама по собі, а можливість створити умови для розвитку ключових компетентностей, які включають не тільки когнітивну, операціонально- технологічну, але і мотиваційну, етичну, соціальну і поведінкову складові.

Однією із найбільш значущих є здатність фахівця аналізувати свою діяльність відповідно до найвищих критеріїв в особистісній і професійній сфері. Визначення педагогом освітньої стратегії забезпечується безперервним вивченням власного педагогічного потенціалу, в основі якого лежить самоаналіз професійної діяльності. Аналіз власної діяльності як процес осмислення педагогічного досвіду є найважливішим і своєрідним інструментом становлення професійної особистості педагога, стимулом для самовдосконалення, тому розвиток здатності педагога до самоаналізу виступає як основна умова для виявлення професійних труднощів і освітніх потреб.

Педагогічна практика наполегливо вимагає розглядати вміння аналізувати педагогічну діяльність як основне, яке забезпечує становлення професійної майстерності педагога. Педагогічний аналіз і самоаналіз допомагають своєчасно виявляти та усувати недоліки та помилки, правильно оцінювати результати власної педагогічної діяльності. Здійснюючи аналіз і самоаналіз, педагог повинен виявляти свою спроможність використовувати на практиці теоретичні знання, самостійність у розгляді та оцінці конкретних видів навчально-виховної роботи з дітьми.

Самоаналіз – аналіз індивідом власних суджень, переживань, потреб і вчинків. Часто його ототожнюють з близьким за змістом поняттям «рефлексія» (від лат. *Reflexio* – звернення назад, відображення), що означає самоспостереження, міркування над своїми переживаннями і думками. У сучасних психологічних дослідженнях проблема рефлексії часто розглядається у контексті проблеми психології творчості, як одна з її передумов, етапів, джерел. Так, І. Семенов, С. Степанов зазначали, що у творчому процесі здатність

піднятися над власною свідомістю дає змогу активізувати інтелектуальні та потенційні сили особистості, і на основі певного внутрішнього конфлікту між реальним та бажаним образом «Я» будувати нові психічні утворення, які реалізують нові зміни і процеси [38, 67]. Продуктивність мислення особистості, як кореспондується у результатах психологічних досліджень, знаходиться у прямій залежності від здатності її знаходитися в позиції суб'єкта власного осмислення. Це поєднує мислення людини з його особистісними особливостями, звертаючи увагу на важливість у творчому процесі глибини особистісного самоусвідомлення. Виокремлення певних сфер існування рефлексії як стану, як діяльності, як властивості в особистісному або культуротворчому контексті – є досить умовним.

На відміну від «рефлексії» поняття «самоаналіз» більшою мірою концентрує увагу на процесуальному аспекті власної психіки, відрізняється цілеспрямованістю і довільністю процесу цього процесу. Таким чином самоаналіз є одним із методів самопізнання.

Процес осмислення, цілісне бачення педагогічних проблем успішні тільки в ході саме професійної діяльності педагога і при його активній участі. Тому ідея розвитку здатності педагога до самоаналізу професійної діяльності в процесі вивільської підготовки є в значній мірі важливою для педагогічної науки.

Цілеспрямований розвиток здатності педагога до самоаналізу діяльності стає можливим за допомогою такої системи методичної роботи, яка здатна створити мотиваційне, інформаційне, діагностичне, координаційне, психологічне забезпечення. Найважливіше навчити майбутнього педагога у процесі самоаналізу своєї поведінки бачити практичні результати своєї діяльності: що зроблено, як зроблено, чи можна було зробити більше і краще, що цьому перешкодило в мені самому, в чому винні інші.

Зміст педагогічної практики студентів визначається змістом їхньої професійної підготовки. В аспекті педагогічної підготовки діяльність студентів під час виконання програм різних видів педагогічної практики спрямовується на вирішення наступних завдань:

1. Навчитися розглядати й аналізувати співвідношення між теоретичними положеннями дидактики, теорії і методики виховання з організації навчально-

виховного процесу та практичною роботою вчителя-предметника і класного керівника.

2. Формувати уміння та навички спостереження й аналізу організації навчально-виховного процесу в навчальному закладі.

3. Удосконалювати власні професійні уміння й навички, здобувати нові знання.

4. Формувати вміння самоаналізу й самокорекції власної професійної діяльності.

5. Удосконалювати і коректувати професійні вміння педагогічного спілкування.

До компонентів самоаналізу відносяться: самоконтроль, самодіагностика, самооцінка і усвідомлення майбутнім педагогом своїх утруднень. Виявлені компоненти забезпечують ефективну діяльність педагога, який, тільки при аналізі і самоаналізі організації освітнього процесу, зможе виділити виникаючі суперечності між фактами, подіями, намагаючись усвідомити їх природу і причинно-наслідкові зв'язки, і тим самим вийде на уявне створення нової психолого-педагогічної ідеї.

Вчитель музики не може цілеспрямовано розвивати емоційно-чуттєву сферу дитини, не знаючи її структури і механізмів функціонування, і, відповідно, не вмюючи розпізнавати, ідентифікувати і аналізувати як власні емоції і почуття так і емоції і почуття інших – учнів. Відповідно, ефект від художньо-педагогічної комунікації з творами мистецтва та (через закладені в них смисли) з учнями у процесі педагогічної взаємодії, буде значним і позитивним тільки за умови, що вчитель здатен до усвідомлення й керування власними емоційними станами, а також до рефлексії емоційних процесів.

Отже, аналізуючи свою педагогічну діяльність, педагог формує в собі таку якість, як професіоналізм. Таким чином, найважливіше місце в підготовці майбутніх педагогів повинне займати навчання студентів навикам самоаналізу.

Зважаючи на вищесказане пропонуємо включити в програму музично-педагогічної практики студентів IV курсу здійснення самоаналізу власної професійної діяльності як майбутнього вчителя музичного мистецтва.

**ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО САМОАНАЛІЗУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ФОРМИ
НАВЧАННЯ**

1. Чіткість формулювання мети заняття.
2. Оптимальність вибору обраних знань та категорій.
3. Оптимальність обраної структури заняття і розподілу бюджету часу.
4. Доцільність обраних методів навчання, форм організації навчальної діяльності студентів, засобів викладання навчального матеріалу.
5. Володіння інноваційними формами і методами навчання.
6. Висвітлення історичного аспекту проблеми та огляд найсучасніших досягнень і проблем з теми заняття, забезпечення принципу науковості викладання.
7. Логічність, переконливість, структурованість викладання навчального матеріалу, забезпечення принципів доступності і послідовності.
8. Реалізація принципу активності і творчої самостійності студентів в навчальному процесі, застосування науково-дослідницьких завдань.
9. Професійна спрямованість заняття, його вплив на розвиток професійно-педагогічних здібностей, умінь і навичок у студентів.
10. Органічність поєднання абстракції та наочності на занятті.
11. Аналіз окремих етапів заняття (організаційний момент, актуалізація опорних знань, вивчення нового матеріалу, підсумки тощо).
12. Виховний потенціал заняття.
13. Викладацько-виконавська майстерність практиканта

ДОДАТОК 4**АНАЛІЗ РЕПЕТИЦІЇ ХОРОВОГО КОЛЕКТИВУ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ****1. Загальні відомості**

- дата проведення
- місце проведення
- назва колективу
- художній керівник
- мета
- організація колективу до роботи

2. Аналіз вокально-хорової роботи:

- розспівування (види вправ, їх відповідність меті, тривалість підготовки голосового апарату);
- методика роботи керівника над ансамблем і строем;
- підготовка учасників до сприймання нового вокального твору, його демонстрація;
- розучування нового твору: методика роботи над музичним і літературним текстами; прийоми подолання вокально-хорових труднощів; методи роботи над вокально-хоровими навичками; місце і роль образного слова у процесі розучування пісенного репертуару;
- методика роботи над художнім виконанням пісень;
- назва творів, які вивчалися, визначення етапів їх розучування;
- відповідність репертуару виконавському стилю, виду хорового колективу.

3. Загальні висновки.

ДОДАТОК 5**АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ КЕРУВАННЯ СПРИЙМАННЯМ МУЗИКИ УЧНІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

1. *Слухання музики* на занятті: регламентація даного виду діяльності; його локалізація (початок, середина або кінець заняття); музичний матеріал (автор, назва твору, форма показу).

3. *Створення педагогічних умов* керування процесом музичного сприймання особистості:

- інформаційне забезпечення музичного сприймання;
- формування установки на музичне сприймання;
- здійснення художньо-педагогічного аналізу музичних творів (визначення музичного тематизму, його розвитку, особливостей синтаксису і формоутворення, музичної драматургії тощо);
- забезпечення взаємозв'язку різних видів мистецтв на занятті (розширення художньо-асоціативного поля слухачів);

4. *Методика* розвитку музичного сприймання учнів (з комп'ютерними та інноваційними педагогічними технологіями розвитку музичного сприймання):

- методи та прийоми актуалізації життєвих, художніх і музичних асоціацій;
- методи стимулювання самопізнання й самовираження через мистецтво;
- методи активізації особистісної інтерпретації та оцінки музичного твору учнями;

5. *Загальні висновки*: реалізація мети; збагачення емоційно-сенсорного, пізнавального і морально-вольового аспектів музичного сприймання школярів; залучення учнів до самостійної слухачько-творчої діяльності.

ДОДАТОК 6

ВИХОВНИЙ ЗАХІД (1-4 КЛАСИ)

ТЕМА: ОСІННІЙ БАЛ

Мета:

- закріпити знання дітей про осінь;
- розвивати увагу, мислення, артистичні здібності, мовлення;
- виховувати любов до слова, толерантність, любов до природи.

Оформлення залу: осінні квіти, гірлянди з пожовклого листя, різнобарвні кульки. Діти в спеціальних костюмах, розшитих листям. Звучить вальс. Діти заходять в зал парами, зупиняються посередині.

Дійові особи: місяці осені, ведуча, діти, осінь. Хід заходу:

I. Організаційний етап

Ведуча. Дрімають села.

Ясно ще Осіннє сонце сяє,
Та холодом осіннім вже

В повітрі потягає.

1. Де сходиться осінь і літо?

А там, де пожовклі сади
Гойдають на стомлених вітах
Рум'яні, духмяні плоди.

2. Де сходяться літо і осінь?

А там, де в захмарні шляхи,
Які пролягли через просінь,
Вдивляються пильно птахи.

3. Красуня-осінь, славна чарівниця,

милуємося всі з її краси,
Які веселі фарби, подивіться,

Поклала осінь на гаї й ліси!

(Пісня „ Осінь ”)

4. Осінь наша, осінь, золота година.

Неба ясна просінь, пісня журавлина.

Бабиного літа довгі білі коси,
І дорослі, й діти люблять тебе, осінь.

5. Та не тільки славна за свою ти вроду,

Урожаї здавна ти несеш народу,
Щира і дорідна, пахнеш ти медами.

Славиш край наш рідний зерном і плодами!

II. Основний етап

Ведуча. Саме такій осені: мрійливій і розкішній, щедрій і журливій присвячуємо ми сьогодні наш осінній бал. Жоден бал не обходиться без короля і королеви. Ми також оберемо їх на кінець балу. А допоможе нам у цьому журі: Оцінюватися будуть ваші артистизм, розкутість, знання віршів та пісень, присвячених Осені. А зараз зустрічайте її, головну гостю свята.

(Звучить музика, заходить Осінь).

Осінь. Я – красуня Осінь, в лісі походила,^{[L] [SEP]}
Для дітей старалась, кольори змінила.
Осінь я. Осоння листом засипаю,
Осінь... Трави сонні долу нагинаю.
Ранками – імлиста, вдень – як позолота,
Розкидаю листя – це моя робота.

(Осінь розкидає пожовклі листочки. Ведуча бере листочок і показує всім).

Ведуча. Ось листячко упало,
Нагнувся я до листка:
А він живий, трипалий,^{[L] [SEP]}
Мов лапки гусачка.^{[L] [SEP]}
(Пісня „ Кленові листочки”, муз. і сл. Н.Грановської).

6. Осінь... Осінь... Лист жовтіє.^{[L] [SEP]}
З неба часом дощик сіє.
Червонясте, золотисте
Опадає з кленів листя.

7. Пожовтів зелений сад,
Вже почався листопад.
Дощик часто накрапає,
Нас гуляти не пускає.
^{[L] [SEP]}

8. Як на небі сонечко –^{[L] [SEP]}
Можна йти гуляти,
І стрибати, й бігати,
У футбол грати.

9. А як небо хмуриється,^{[L] [SEP]}
Дощик накрапає,^{[L] [SEP]}
Парасолька всіх малят^{[L] [SEP]}
Від дощу сховає.^{[L] [SEP]}

(Танок із парасольками)

Ведуча. Там, де пройшов рясний дощик, вирости чудові грибочки. Ось вони!

(Сценка „ Гриби”. Дійові особи: Боровик, Печериця, Сироїжка, Лисички, Рижок, Опеньки, Мухомор).

Дівчинка: Гей, грибки мої, грибки, Шоколадні шапочки.^{[L] [SEP]} В кошик всіх зберу ураз,^{[L] [SEP]} Віднесу додому вас.

(Гриби з Дівчинкою виходять)

Осінь: Я – Осінь-трудівниця,
А ще я витівниця.^{[L] [SEP]}
І дорослих, і діток

Запрошую на танок.

(Діти запрошують батьків, разом танцюють вальс).

Ведуча. Для того, щоб журі краще могли визначити найактивніших на святі, проведемо декілька веселих конкурсів.

Конкурс 1. *Танцювальний.* Учасники виконують сольні танці різних жанрів.

Конкурс 2. *Артистичний.* Конкурс пантоміми.

Конкурс 3. *Театр – експромт.*

Конкурс 4. *Несподіванка.*

(Діти представляють номери, підготовлені ними самостійно.)

Осінь. Як чудово ви вмієте веселитися! А чи знаєте ви, що у мене є три синочки? Відгадайте, як їх звуть.

У південний край землі
Відлітають журавлі
Знов лункий шкільний дзвінок
Нас покликав на урок
Як цей місяць звати?
Прошу відгадати! *(Вересень)*
Кличуть нас ліси, поля, сади
Дозбирати осені плоди
Із дерев спадає листя жовте
То землею ходить місяць ... *(Жовтень)*
Крапле з неба, дахів, стріх
Дощ холодний, перший сніг.
Почорнів без листя сад
Що за місяць? *(Листопад)*

Осінь: Молодці! Відгадали імена моїх синочків. А ось і вони, зустрічайте!

(Хлопчики-Місяці виходять на середину залу)

Вересень: Коли надходить вересень златавий,
Повільною ходою ідучи,
Шовкове пестить листя і отави,
І журавлі гуртуються в ключі.

Жовтень: А я розгонив сиві хмари,
Дощик від вас я проганяв,
І врожай щедрий у коморі
Для вас я припасав.

(Пісня "Збираємо урожай")

Листопад: А я – холодний листопад,
Всіх у хату заганяю,
Птахів в дорогу відправляю,
Зриваю листя із дерев,
З зимою всіх людей вітаю.

Ведуча. Осінь щедра не тільки на урожай, а й на іменинників.

(Кожен Місяць називає дітей, які народилися у відповідному місяці. Іменинники виходять на середину залу.)

Ведуча. Давайте привітаємо наших іменинників і подаруємо їм гарну пісню.

(Звучить пісня Крокодила Гени у незвичному виконанні: як кошенята, каченята, поросята, телятка тощо.)

Осінь: Що ж, прийшла пора прощатися з вами. Але я хотіла б ще привітати короля і королеву балу.

III. Підсумковий етап

(Журі оголошують результати. Осінь вручає переможцям корони короля і королеви.)

Осінь: Тепер спокійна я, свої турботи

Залишу на потім, на наступний рік.

Уже скінчилася моя робота

І дням моїм також скінчився лік.

У я прощаюсь з вами усіма,

Бо зовсім скоро надійде зима.

(Під мелодію вальсу Осінь виходить. Король і Королева запрошують усіх до танцю.)

Список використаних джерел

http://osvita.ua/school/lessons_summary/outschool/25630/

http://teacher.at.ua/publ/vikhovnij_pozaklasnij_zakhid_quot_podorozh_kazkmi_quot/20

-1-0-12406

ДОДАТОК 7**ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ З УЧНЯМИ В ЛІТНІЙ ПЕРІОД****(літньо-табірна практика)****Самоврядування**

Організація самоврядування дітей в оздоровчому таборі потребує творчого підходу вихователів. Пропонуємо можливі варіанти поділу школярів загону на творчі групи: «Господарі», «Наймудріші», «Журналісти», «Друзі книги», «Юний музикант», «Організатори» тощо.

«Соловейко» – пісенне джерело,

«Смішинка» – жартівливе джерело,

« Майстри» – джерело умільців,

«Ласуни» – джерело сюрпризів,

«Мудрики» – джерело народної мудрості та інш.

**ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН-СІТКА РОБОТИ ЗМІНИ В ОЗДОРОВЧОМУ
ТАБОРІ**

ДНІ ЗАХОДУ.

1-ий. Заїзд, операція «Валіза», організаційний збір загону.

2-ий. Екскурсія по табору, операція «Затишок». Підбір назв загонів, емблем, девізів, пісень. Оформлення загонових куточків. Слухання аудіозапису дитячої пісні.

3-ий. Відкриття табірної зміни. Конкурс на кращий загоновий куточок, загонове місце. Вогнище. Вечір знайомств «Розкажи мені про себе». Концерт вожатих. Слухання аудіозапису дитячої пісні.

4-ий. День природи. Екскурсія до лісу «В гостях у Мавки». Виставка виробів з матеріалів «Лісова фантазія». Слухання аудіозапису п'єси М.Мусоргського «Баба Яга».

5-ий Гра-подорож «Сорочинський ярмарок», брейн-ринг «Українські обереги». Розучування української народної пісні «А ми просо сіяли» (за вибором вожатого).

6-ий. Неділя – Батьківський день. Свято квітів. Музична ілюстрація “Вальс квітів” П.Чайковського. Концерт «Наші таланти».

7-ий. День спорту. Відкриття малих Олімпійських ігор. Веселий футбол. Гра «Сторінки Олімпіади». Марш І. Дунаєвського.

8-ий. Естафета легкої атлетики. Вшанування героїв спорту. Марш І. Дунаєвського.

9-ий. Шахово-шашковий турнір. Змагання з футболу. Перегляд кінофільму. Марш І. Дунаєвського.

10-ий. Змагання з волейболу, баскетболу. Вистава лялькового театру. Розповідь про народне мистецтво вертепу.

11-ий. Турнір з тенісу. Вечір поезії та романсу. Музичний конкурс «Золотий камертон».

12-ий. День Нептуна. Конкурс «Козацькі розваги». Вивчення української пісні “Іхав козак за Дунай”.

13-ий. Закриття малих Олімпійських ігор. Конкурс «Веселі старти». Спортивний марш.

14-ий. День самоуправління. Зустріч з модельєром. Лекція «Сучасна молодіжна мода», конкурс «Міс табору». Музичне оформлення сучасною музикою.

15-ий. День казки. КВК «У світі казок», конкурс інсценізованої казки. Слухання програмної музики Е.Ґрига “В печері гірного короля”.

16-ий. День туриста. Операція «Зелена аптека». Поле чудес «Люби і знай свій рідний край». Розучування українських народних пісень.

17-ий. День сміху. Гуморина. Конкурс шумових оркестрів. Конкурс Мюнхаузенів (на кращу вигадану історію).

18-ий. День миру. Конкурс малюнка на асфальті «Хай завжди буде сонце». Слухання дитячих хорових пісень. Конкурс «Господарочка».

19-ий. День ввічливості. Шоу-конкурс «Супер-пара». Музична ілюстрація сучасною поп-музикою. Операція «Мийдодир» (банний день).

20-ий. День іменинника. Конкурс малюнків, вернісаж, вернісаж». Маскарад «Музобоз», концерт для іменинників «Улюблені відео кліпи».

21-ий. День театру. Сценічні майданчики, театральний калейдоскоп. Слухання програмної музики Е.Грига до сюїти “Пер Гюнт”.

22-ий. День пам’яті: похід до обеліску, конкурс військової пісні.

23-ий. Закриття табірної зміни. Заклучний концерт. Прощальне вогнище «Серед друзів».

24-ий. Роз’їзд дітей.

ВОГНИК ЗНАЙОМСТВ У ЗАГОНІ

Загін збирається на свій перший «вогник» у перший табірний вечір навколо невеликого загонового вогню. Щоб познайомити дітей, можна використати завдання, написані на сердечках, зірочках. Спочатку кожен по черзі називає себе, потім виконує отримане завдання. По ходу можна задавати завдання. Вожатий починає знайомство із себе, тому теж виконує завдання. Він і веде вогник далі.

Завдання на зірочках, сердечках.

1. Що ви можете пробачити іншій людині?
2. Твоя улюблена пісня.
3. Коли ти відчув радість життя?
4. Яке питання ви задали б загоновій вожатій? (вона відповідає).
5. Чи завжди тебе розуміють люди?
6. Твій улюблений вірш.
7. Що таке авторитет?
8. Кого ти найбільше поважаєш?
9. Яким хочете насамперед побачити ваш загін?
10. Чого чекаєте від табору?
11. Ваша улюблена справа?
12. Ваша улюблена страва?
13. Ваш улюблений колір? Чи переважає він у вашому одязі?
14. Яку якість вожатої ви вважаєте найголовнішою?
15. Які люди вам подобаються?
16. Яка ви людина?
17. З ким би ви пішли у розвідку?
18. Відгадайте загадку?
19. Зобразіть метелика.
20. Що найбільше цінуєте в людях?
21. Які якості вважаєте найгіршими в людей?
22. Ваш улюблений співак?
23. Ваш улюблений композитор і його пісні?
24. Що ви найбільше цінуєте в собі?
25. Що вас найбільше хвилює в житті?
26. Чи завжди ви задоволені собою?

27. Ваша рожева мрія?
28. Як ви любите проводити свій вільний час?
29. Назвіть три якості, які, на ваш погляд, найбільш необхідні сучасному хлопцеві, дівчині.
30. Чи легко ви спілкуєтеся з незнайомими людьми?
31. Зобразіть півня.
32. Вимовте звуки відомих вам тварин (не менше 10).
33. Чи легко бути молодим?
34. Як ви ставитеся до своєї зовнішності?
35. Чи надовго вас вибивають з життєвої колії тимчасові невдачі?
36. Чому надаєте більшу перевагу: поїсти чи поспати?
37. Як ви ставитеся до гумору?
38. Вас незаслужено образили. Ваші дії?
39. Ви «сова» чи «жайворонок»?
40. Якому стилю одягу надаєте перевагу?
41. Яким книгам надаєте перевагу?
42. Які сучасні газети читаєте?
43. Який ви?
44. Яку погоду найбільше любите? Чому?
45. Ваша улюблена пора року? Чому?
46. Затанцюйте «Лезгинку».
47. Затанцюйте «Циганочку».
48. Затанцюйте «Яблучко».
49. Що таке щастя? У чому воно?
50. Якщо б ви життя почали спочатку, яким би воно було?
51. Чи вмiєте ви мріяти?
52. Що головне в роботі з дітьми?
53. Від чого ви відчуваєте радість?

**ПЛАН САМОАНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИКАНТА ПО
ПІДГОТОВЦІ І ПРОВЕДЕННЮ
МУЗИЧНО-ВИХОВНОГО ЗАХОДУ**

1. Педагогічне обґрунтування музично-виховного заходу. Доцільність його проведення. Участь учнів у виборі форм проведення.
2. Місце музично-виховного заходу в системі виховної роботи школи (класу, табору). Його зв'язок з іншою діяльністю виховного характеру.
3. Мета музично-виховного заходу. Наскільки вона досягнута.
4. Характеристика учасників заходу, охоплення їх активною діяльністю при складанні плану, підготовці та проведенні.
5. Оцінка педагогом результативності музично-виховного заходу. Його пізнавальна і виховна цінність.
6. Оцінка педагогом стану учнів під час підготовки та проведення музично-педагогічного заходу.
7. Які позитивні сторони та недоліки бачить сам вчитель у проведенні музично-виховного заходу.

8. Які висновки робить сам учитель на майбутнє?

Завдання:

1. Розказати вірш чи виступити з промовою.
2. Заспівати пісню.
3. Затанцювати.
4. Прочитати скоромовку у максимальному темпі.
5. Назвати 10 слів з мистецького напрямку.
6. Розповісти гумореску чи смішну історію.
7. Показати пантоміму або зобразити якусь фігуру, щоб учні вгадали.
8. Намалювати дружній шарж на когось з учнів або автопортрет.
9. Скласти віршик, використовуючи запропоновані глядачами рими, наприклад: кішка – ліжка, бійка – двійка, море – горе, мова – розмова.
10. Видумати “робота” – помічника вчителю: намалювати і пояснити.
11. З гумором освідчитися в коханні або пройти з одного місця залу в інше, при кожному кроці промовити лагідне слово хлопцю або дівчині (не зупинятися і не робити пауз).
12. Провести серед глядачів цікаву гру.

Ті, хто найкраще впорається зі своїм завданням, нагороджуються призами і медалями: «За винахідливість», «За дотепність», «Кращому художнику» (поету, співаку) та ін. Переможців обирають глядачі.

За кілька днів до концерту необхідно вивішати яскраве оголошення, в якому повідомити про концерт і його програму. Учні повинні бути готові розказати вірш, веселу історію, заспівати, затанцювати. Ці завдання, а також скоромовка, пантоміма, освідчення в коханні, проведення гри – виконується одразу ж після зачитування запитання.

На малюнки, складання вірша відводиться час для підготовки. Учасникам можуть допомагати глядачі.

Після концерту – дискотека (за бажанням школярів).

*ДОДАТОК 9***МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ САМОАНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ
МУЗИЧНО-ВИХОВНОГО ЗАХОДУ**

1. Оцінювання педагогічного обґрунтування музично-виховного заходу, доцільність цього проведення та обраної форми.
2. Визначення місця музично-виховного заходу в системі навчально-виховної роботи класу, його зв'язку із навчальною та виховною діяльністю.
3. Оцінювання ступеня досягнення мети музично-виховного заходу.
4. Характеристика учасників музично-виховного заходу, охоплення їх активною діяльністю під час складання плану, підготовки та проведення заходу.
5. Оцінювання результативності музично-виховного заходу, його пізнавальної, естетичної та виховної цінності.
6. Оцінювання психологічного стану учнів під час підготовки і проведення музично-виховного заходу.
7. Визначення позитивних сторін та недоліків у проведенні музично-виховного заходу.
8. Висновки.

На замітку

Що таке «культура спілкування»?

Вихованість – якість особи, в якій органічно поєднані культура спілкування, культура зовнішності, й культура задоволення потреб (побутова культура). Серцевиною в цій тріаді є культура спілкування. Принципи і норми культури спілкування формувалися віками. Народи всіх країн ретельно відбирали, зберігали досвід спілкування за принципом: розумно-морально-гарно. Стрижнем культури спілкування є гуманне ставлення людини до людини, яке виховується, у тому числі, завдяки розумінню високих взірців музичного мистецтва. Тому в умовах Нової української школи формування в дітей позиції відвертості, довір'я, дружелюбності – неодмінна умова виховання культури спілкування. І для того, щоб розв'язати це завдання, нам, дорослим, зокрема майбутнім вчителям музичного мистецтва, треба дуже ретельно проаналізувати, а як же ми самі ставимося до оточуючих, до знайомих, і незнайомих, до сусідів, товаришів по школі, рідних і близьких і, зазвичай, до самих себе. Добре ставлення до людей має виявлятися в зрозумілій для всіх формі. Такою формою, якістю спілкування людини з людиною є ввічливість.

Слово «ввічливість» має спільний корінь із словом «вежа», яке до XVI століття мало значення «знавець», той, хто знайомий із звичаями – умовними і загальноприйнятими способами вираження доброго ставлення до людей. У звичаях закріплені прийняті в тому чи іншому суспільстві форми вітання, звертання, надання деяких послуг, формули подяки й вибачення.

Неприпустимо, щоб діти бачили у звичаях лише пусті умовності, які ускладнюють життя. Дуже важливо розкрити їм глибокий внутрішній зміст звичаїв, переконати їх, що дотримання звичаїв свідчить про повагу до людей, до загальноприйнятих традицій.